

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**ELEKTRONSKO POSLOVANJE
MED DRŽAVNO UPRAVO IN
ZUNANJIMI SUBJEKTI**

Ljubljana, september 2002

EVGEN GRŽANIČ

IZJAVA

Študent Evgen Gržanič izjavljam, da sem avtor tega magistrskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom prof. dr. Janeza Grada in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 05.09.2002

Podpis: Evgen Gržanič

KAZALO

1. UVOD.....	1
1.1. Namen in cilj naloge	2
1.2. Metode dela.....	3
2. DAVČNI SISTEM V REPUBLIKI SLOVENIJI.....	4
2.1. Opis organizacije davčne uprave RS.....	5
2.1.1. Naloge davčne uprave	6
3. VRSTE DAVKOV.....	9
3.1. Dohodnina.....	10
3.2. Davek na dodano vrednost.....	11
3.3. Ostali davki	11
4. ZUNANJI SUBJEKTI IN NJIHOVA OPREDELITEV	14
4.1. Fizične osebe.....	15
4.2. Pravne osebe	16
4.3. Mali zavezanci	16
4.4. Kmetje.....	16
4.5. Zavodi, društva.....	17
4.6. Povezane osebe.....	17
4.7. Vzdrževani družinski člani	17
4.8. Davčni zavezanci za dohodnino.....	18
4.9. Davčni zavezanci za DDV	19
5. DAVČNO POSLOVANJE	19
5.1. Davek na dodano vrednost - DDV	23
5.1.1. Registracija davčnih zavezancev za DDV.....	26
5.1.2. Obračunavanje DDV	28
5.1.3. Račun.....	28
5.1.4. Obračun davčne obveznosti.....	30
5.2. Dohodnina.....	31
5.2.1. Davek od osebnih prejemkov	33
5.2.2. Davek od dohodka iz kmetijstva	34
5.2.3. Davek od dohodka iz dejavnosti	34
5.2.4. Davek od dobička iz kapitala	35
5.2.5. Davek od dohodkov iz premoženja.....	36
5.2.6. Davek od dohodkov iz premoženjskih pravic	38
5.2.7. Postopki odmere dohodnine	38
5.2.8. Postopek za oddajo dohodnine.....	40
5.2.9 Dohodninska lestvica	41
5.2.10. Osnova za dohodnino	42

5.2.11. Akontacija dohodnine	43
5.2.12. Zmanjšanje osnove za dohodnino	44
5.2.13. Oprostitve in olajšave	45
5.2.14. Komu ni treba vložiti davčne napovedi	46
5.2.15. Odmera dohodnine.....	46
5.2.16. Sprejem kontrolnih podatkov.....	46
5.2.17. Vsebina in oblika dostave podatkov	47
6. ELEKTRONSKO POSLOVANJE	48
6.1. Klasični način elektronskega poslovanja.....	49
6.2. Elektronsko poslovanje prek interneta	49
6.3. Uporaba Interneta	52
7. ELEKTRONSKO DAVČNO POSLOVANJE.....	58
7.1. Varnost in varnostna politika.....	63
7.1.1. Elektronsko poslovanje in elektronski podpis	65
7.2. Primer uporabe elektronskega davčnega poslovanja	68
7.2.1. Funkcionalne zahteve elektronskega davčnega poslovanja	71
7.3. Procesiranje elektronskega davčnega poslovanja.....	73
7.3.1. Procesiranje DDV in dohodnine.....	75
7.4. Obrazci, potrdila in odločbe	79
8. PROBLEMATIKA ELEKTRONSKEGA POSLOVANJA	83
8.1. Problemi e-davčnega poslovanja in predlagane rešitve	84
9. SKLEPNA BESEDA	89
10. LITERATURA	91
11. VIRI	93
12. TERMINOLOŠKI OPIS.....	95

KAZALO SLIK IN TABEL

Slika 1:	Organi v sestavi Ministrstva za finance	5
Slika 2:	Povezava davčnih uradov z glavnim davčnim uradom	6
Slika 3:	Davčni uradi s pripadajočimi davčnimi izpostavami	8
Slika 4:	Postopek davčnega poslovanja	20
Slika 5:	Prikaz davka na dodano vrednost v RS	24
Slika 6:	Primer izračuna davka na dodano vrednost	26
Slika 7:	Račun davčnega zavezanca	29
Slika 8:	Obrazec za obračun DDV (DDV-O)	30
Slika 9:	Postopki pri odmeri dohodnine	39
Slika 10:	Obrazec za napoved dohodnine – prva stran	41
Slika 11:	Uporaba interneta med državno upravo in zunanjimi subjekti	55
Slika 12:	Elektronsko davčno poslovanje	58
Slika 13:	Sedanji davčni informacijski sistem	59
Slika 14:	Ciljno stanje davčnega informacijskega sistema	60
Slika 15:	Varnostni elementi	63
Slika 16:	Elementi varnostne politike	64
Slika 17:	Princip asimetričnih algoritmov	67
Slika 18:	Davčni informacijski portal	69
Slika 19:	Registracija DDV zavezancev	76
Slika 20:	Procesiranje DDV obračunov	77
Slika 21:	Procesiranje dohodnine	78
Slika 22:	Splošni upravni postopek	80
Slika 23:	Procesiranje – vnos obrazcev	81
Tabela 1:	Struktura prihodkov posameznih davkov v državnem proračunu	22
Tabela 2:	Javnofinančni prihodki v RS	22
Tabela 3:	Javnofinančni prihodki v RS in uspešnost DURS	23
Tabela 4:	Izračun posameznih faz pri obračunu DDV	25
Tabela 5:	Primer izračuna DDV za zunanje subjekte	26
Tabela 6:	Opis poteka postopkov vezanih na DDV	27
Tabela 7:	Vrste prejemkov oz. dohodkov	40
Tabela 8:	Dohodninska lestvica za leto 2001	42
Tabela 9:	Razlika med tradicionalnim in elektronskim poslovanjem prek interneta	48
Tabela 10:	Število učencev v RS za leto 1999/2000	56
Tabela 11:	Aktivno prebivalstvo v Republiki Sloveniji	56
Tabela 12:	Prebivalci RS po dejavnosti	57
Tabela 13:	Mednarodna primerjava vrednosti trga ItkT	57
Tabela 14:	Seznam dokumentov, primernih za objavo na internetu	82

1. UVOD

V nalogi sem raziskal in opisal možnosti elektronskega poslovanja med državno upravo in zunanjimi subjekti. Državna uprava je prevelika, da bi se posvetil le-tej v celoti, zato sem se posvetil delu poslovanja Davčne uprave RS. Davki in davčno poslovanje je področje, ki je zanimivo za vso populacijo, saj smo z davki povezani vsi, eni neposredno in drugi posredno.

V vsakdanjem življenju se ne moremo več izogniti informacijskim tehnologijam in z njimi povezanim elektronskim poslovanjem. Zadnje desetletje nas poleg političnih, družbenih in gospodarskih sprememb spremljajo tudi zelo hitre spremembe na področju informatike.

Z osamosvojitvijo leta 1990 je bil dan tudi eden od pogojev za uspešno vključevanje Republike Slovenije v evropske in svetovne gospodarske tokove. S tem smo bili prisiljeni sprejeti tudi nov način obdavčevanja, ki je uveljavljen tako v evropski skupnosti-uniji, kot tudi drugje v svetu.

V letu 1990/91 smo se prvič srečali z dohodnino in zahtevo po oddaji napovedi za odmero dohodnine. Sledile so spremembe v davčnem poslovanju in plačilnem prometu.

Leta 1997 smo se vsi srečali z davčno številko. Zakon o davčnem postopku, ki se uporablja od 1. januarja 1997, zahteva, da vsi davčni zavezanci (fizične in pravne osebe), ki poslujejo z Davčno upravo Republike Slovenije, uporabljajo davčno številko. Od tega roka dalje mora davčni zavezanec navesti davčno številko na: davčni napovedi, davčnem obračunu, vlogah, naslovljenih na davčni organ in drugih dokumentih, če je tako določeno z zakonom.

V mesecu decembru 1998 je slovenski parlament sprejel Zakon o davku na dodano vrednost na osnovi katerega smo 22. januarja 1999 dobili Pravilnik o izvajanju Zakona o davku na dodano vrednost. Sledila je registracija zavezancev za DDV, priprava postopkov, obrazcev in navodil, izobraževanje delavcev Davčne uprave RS, kot tudi izobraževanje zavezancev za DDV. Davek na dodano vrednost se je začel uporabljati s 1. 7. 1999 in je nadomestil prometni davek, ki je bil do tega datuma v uporabi.

V letu 1999 nas je vse, nekatere posredno in druge neposredno, z uvedbo DDV, doletel nov način obdavčevanja.

Zakoni in podzakonski akti, ki so še v prvi polovici leta 1999 predpisovali obdavčitev prometa blaga in storitev v obliki prometnega davka, so zamenjali le-tega z novo obliko prometnega davka, to je z davkom na dodano vrednost.

Predlagatelj za opisane dogodke na področju davčnega poslovanja, ki so doleteli vse zunanje subjekte, je bila Vlada Republike Slovenije in državni organi, kot izvajalci opisanih sprememb. Kot zunanje subjekte imam v mislih vse, tako fizične, kot tudi pravne osebe in podjetja v Republiki Sloveniji.

Osnovna lastnost DDV je, da se obdavčuje dodana vrednost, ki se plačuje ob vsakem prometu. DDV se nanaša na vsakodnevno dejavnost, kjer se vrši promet blaga in storitev. Zakon predpisuje dve davčni stopnji, splošno 20 % in znižano 8,5 % stopnjo.

V verigo, ki je vezana na DDV, smo hote ali nehote vpleteni vsi občani RS in ostali kupci, ki plačujemo ob vsaki nabavi ali prometu tudi DDV. Drugi del verige so pravne in fizične osebe, ki nastopajo kot zavezanci za DDV. Tretji del pa predstavlja sama Davčna uprava Republike Slovenije.

V vsakdanjem poslovanju se vsak dan bolj izkorišča prednosti informacijskih tehnologij. Krog uporabnikov računalniške opreme se je razširil iz podjetij in uprave v domače okolje.

Zato je elektronsko poslovanje področje, v katerega je vpleten vsak dan večji krog uporabnikov, tako s strani državne uprave, gospodarstva kot tudi fizičnih oseb. Širok krog uporabe elektronskega poslovanja zato zahteva celovit pristop pri reševanju posameznih primerov oz. projektov. Projekte je potrebno opazovati, reševati in spremljati iz vseh zornih kotov. Spremlja naj se tehnični vidik, ekonomska upravičenost, problematika varnosti poslovanja, razpolaganje s človeškimi viri, kot tudi psihologija uporabnikov. Hitre spremembe prinašajo nove tehnologije, kar lahko zelo vpliva na vsebino. To pripelje do dodatnih zahtev po velikih materialnih vložkih v šolanje strokovnjakov kot tudi uporabnikov.

V mesecu februarju leta 2000 je bil s strani Vlade Republike Slovenije podan predlog Zakona o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu, ki je bil z manjšimi popravki sprejet v Državnem zboru RS v mesecu juniju leta 2000. To je bila osnova, ki je odprla vrsto novih možnosti pri elektronski izmenjavi sporočil in dokumentov v elektronski obliki. Izmenjava sporočil in dokumentov v elektronski obliki lahko tako poteka varnejše in v okviru zakonske ureditve tako v okviru same uprave, kot tudi v gospodarstvu in v vsakdanjem življenju med fizičnimi osebami.

Omejitve v nalogi so vezane na možnost pridobivanja informacij. Primer je davek na dodano vrednost, ki se pri nas še uvaja, zato se periodično v glasilih pojavljajo nova spoznanja, kot tudi nove zahteve v javni upravi in sami družbi, ki vplivajo tudi na informacijski sistem in tok informacij.

Za doseg želenega cilja v magistrskem delu sem uporabil kombinacijo znanj, pridobljenih pri delu z Davčno upravo RS, znanj pri delu na področju računalniških komunikacij v državni upravi kot tudi spoznanj iz domače in svetovne prakse in literature.

Posebej sem se posvetil tudi dosedanjim izkušnjam na področju elektronskega bančništva in elektronskega trgovanja prek interneta, kjer so že vgrajena določena znanja predvsem s področja varne izmenjave podatkov. Glede na dejstvo, da elektronsko poslovanje ne pozna državnih meja, sem se posvetil tudi zadnji izdaji Zakona o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu ter možnosti uporabe le-tega pri varnem elektronskem poslovanju med državno upravo in zunanjimi subjekti.

1.1. NAMEN IN CILJ NALOGE

Namen naloge je spoznati se z davčnim poslovanjem, z davkom na dodano vrednost in dohodnino še iz drugega zornega kota, kot ga sicer, kot vsakdanji uporabniki poznamo, obenem pa poiskati možnosti za elektronsko poslovanje s pomočjo možnosti, ki se odpirajo z novimi zakonskimi osnovami.

Večina pozna DDV po davčni številki in dveh davčnih stopnjah, ki ju v vsakdanjem življenju srečamo na vsakem računu. Vendar se za tem skriva še cela vrsta postopkov, brez katerih sistem obdavčevanja ne bi mogel zaživeti in normalno delovati.

Postopku registracije zavezancev za DDV sledi še priprava zakonskih in podzakonskih aktov, nadzor nad obračunavanjem in plačevanjem DDV, knjigovodsko spremljanje, itd..

Nove možnosti, ki jih ponuja elektronsko poslovanje odpirajo tudi drugačne finančne parametre, predvsem z vidika povečevanja produktivnosti in zmanjševanja stroškov poslovanja.

Področja preučevanja sem razdelil na tri dele:

- predstavitev davčnega poslovanja, dohodnine in davka na dodano vrednost;
- predstavitev elektronskega poslovanja z vidika obstoječih možnosti in zakonskih podlag;
- povezava obeh področij in opis problematike, ki je povezana z uporabo le-teh s strani zunanjih subjektov. V zadnjem delu sem združil znanja vseh področij preučevanja.

Cilj naloge je prikazati eno od možnih rešitev, ki jo nudi elektronsko poslovanje na področju davčnega poslovanja.

Kot sem že uvodoma omenil, je informatika področje, kjer se mesečno zgodi ogromno sprememb. Vse to vzame veliko časa za spremljanje novosti in pridobivanje novih znanj. Na drugi strani pa znanja, ki smo jih šele pridobili, zelo hitro zastarajo. V nalogi sem vnesel znanja na opisanem področju, predvsem na področju interneta, kot tudi predloge zakonov za opisano področje, ki so v pripravi za obravnavo oz. so sprejeti v Državnem zboru RS.

Svoj prispevek v nalogi vidim v celovitem pristopu k predlagani rešitvi elektronskega davčnega poslovanja, ki je v tem času še ni na našem trgu oz. bi lahko že bila v uporabi, glede na dane tehnične in zakonske možnosti.

1.2. METODE DELA

K izvedbi magistrskega dela sem pristopil v naslednjih fazah:

- opis in analiza postopkov DDV, dohodnine in davčnih postopkov,
- spremljanje toka informacij v smeri od Davčne uprave do zavezancev in nazaj,
- uporaba elektronskega poslovanja v državni upravi in v nadaljevanju možnost uporabe elektronskega poslovanja za potrebe zunanjih subjektov.

Metode dela, ki sem jih uporabil v nalogi, sem zaradi kompleksnosti vezal na:

- analitično-teoretični pregled svetovne in naše literature s področja davčnih postopkov, elektronskega poslovanja, varnosti in obstoječe zakonodaje za opisana področja,
- pregled in analizo obstoječega stanja davčnih postopkov in elektronskega poslovanja,
- uporabo obstoječih metodologij, predvsem pa Enotne metodologije razvoja informacijskih sistemov, ki jo je izdal Center Vlade RS za informatiko (Silič, CVI, 2000),
- strategijo elektronskega poslovanja v javni upravi RS do leta 2004.

2. DAVČNI SISTEM V REPUBLIKI SLOVENIJI

Davčni sistem v Republiki Sloveniji izvaja davčna služba, ki je dejavnost državne uprave in obsega odmero, obračunavanje, nadzor in izterjevanje davkov ter drugih dajatev na podlagi zakona in drugih predpisov.

Naloge davčne službe so določene z Zakonom o davčni službi (Uradni list RS, št. 18/96). Opisane naloge izvaja Davčna uprava Republike Slovenije, ki je organ v sestavi Ministrstva za finance RS (Uradni list RS, št. 71/94). Naloge so:

- odmerjanje, obračunavanje in izterjava davkov,
- opravljanje davčnega nadzora nad davčnimi zavezanci,
- vodenje davčnih postopkov,
- vodenje in vzdrževanje davčnega registra in davčnih evidenc,
- evidentiranje plačevanja davkov,
- organiziranje in vodenje davčnega informacijskega sistema,
- izterjava denarnih kazni,
- izvajanje programov izpopolnjevanja in usposabljanja delavcev davčne uprave,
- promoviranje plačevanja davkov kot državljanske vrednote,
- opravljanje drugih nalog, določenih z zakonom oziroma z drugimi predpisi.

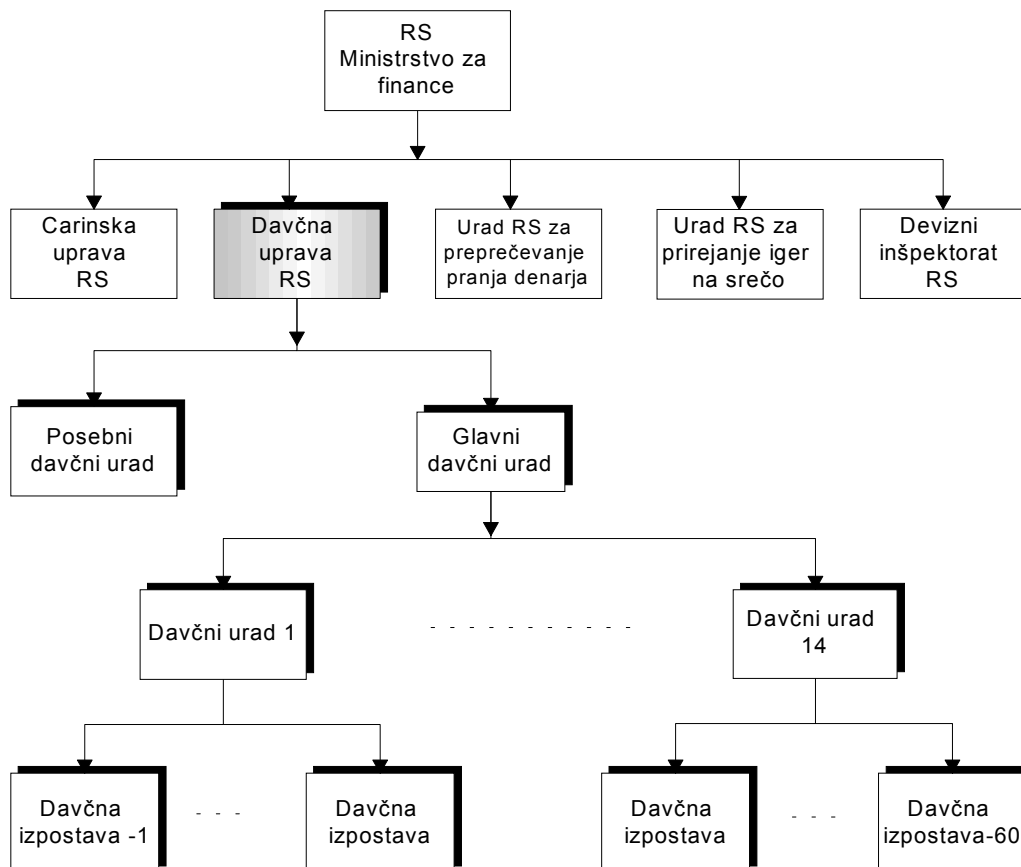
Ena od sprememb in dopolnitev zakona je obdavčitev prometa blaga in storitev. Zakoni in podzakonski akti, ki so še v letu 1999 predpisovali obdavčitev prometa blaga in storitev v obliki prometnega davka, so zamenjali le-tega, z novo obliko prometnega davka, to je z davkom na dodano vrednost.

V mesecu decembru 1998 je slovenski parlament sprejel Zakon o davku na dodano vrednost, na osnovi katerega smo 22. januarja 1999 dobili Pravilnik o izvajanju Zakona o davku na dodano vrednost. Davek na dodano vrednost ali na kratko DDV, se je začel uporabljati s 1. 7. 1999 in je nadomestil prometni davek, ki je bil do tega datuma v uporabi.

Osnovna lastnost davka na dodano vrednost je, da se obdavčuje dodana vrednost, ki se jo plačuje ob vsakem prometu.

Drugi del davkov so trošarine, ki so v pristojnosti Carinske uprave Republike Slovenije, ki je organ v sestavi Ministrstva za finance. Z Zakonom o trošarinah se ureja sistem, ki uvaja obveznost plačevanja trošarine od alkohola in alkoholnih pijač, tobačnih izdelkov ter mineralnih olj in plina, ki se na območju Republike Slovenije sprostito v porabo. Trošarine in trošarinske izdelke regulira Zakon o trošarinah, Zakon o carinskem postopku in carinski službi in niso predmet obravnave in opisa v pričujoči nalogi.

Slika 1: Organi v sestavi Ministrstva za finance

2.1. OPIS ORGANIZACIJE DAVČNE UPRAVE RS

Davčna uprava Republike Slovenije ali krajše DURS je bila ustanovljena 1. julija 1996. Pred tem smo jo poznali pod imenom Republiška uprava za javne prihodke ali s kratico RUJP. S tem datumom sta se v DURS združili Republiška uprava za javne prihodke, ki je nadzirala plačevanje davkov fizičnih in samostojnih podjetnikov ter Agencija za plačilni promet (APP), ki je nadzirala plačevanje davkov pravnih oseb. Agencija Republike Slovenije za plačilni promet je pravna naslednica Službe družbenega knjigovodstva (SDK), ustanovljene leta 1959, oziroma poznejše Agencije Republike Slovenije za plačilni promet, nadziranje in informiranje.

Davčno upravo RS sestavljajo:

- Glavni urad in Posebni davčni urad s sedežem v Ljubljani,
- 14 Davčnih uradov s pripadajočimi davčnimi izpostavami, ustanovljenimi za posamezna davčna območja v RS,
- 60 davčnih izpostav kot notranjih organizacijskih enot v sestavi davčnih uradov.

Ureditev Davčne uprave v Republiki Sloveniji je določena z Uredbo o določitvi davčnih uradov in je prikazana na sliki 1 in sliki 2 (Uradni list RS, št. 24,25/96, 5/2000).

Davčno upravo vodi direktor Davčne uprave, ki vodi tudi Glavni urad. Direktor je odgovoren Ministru za finance.

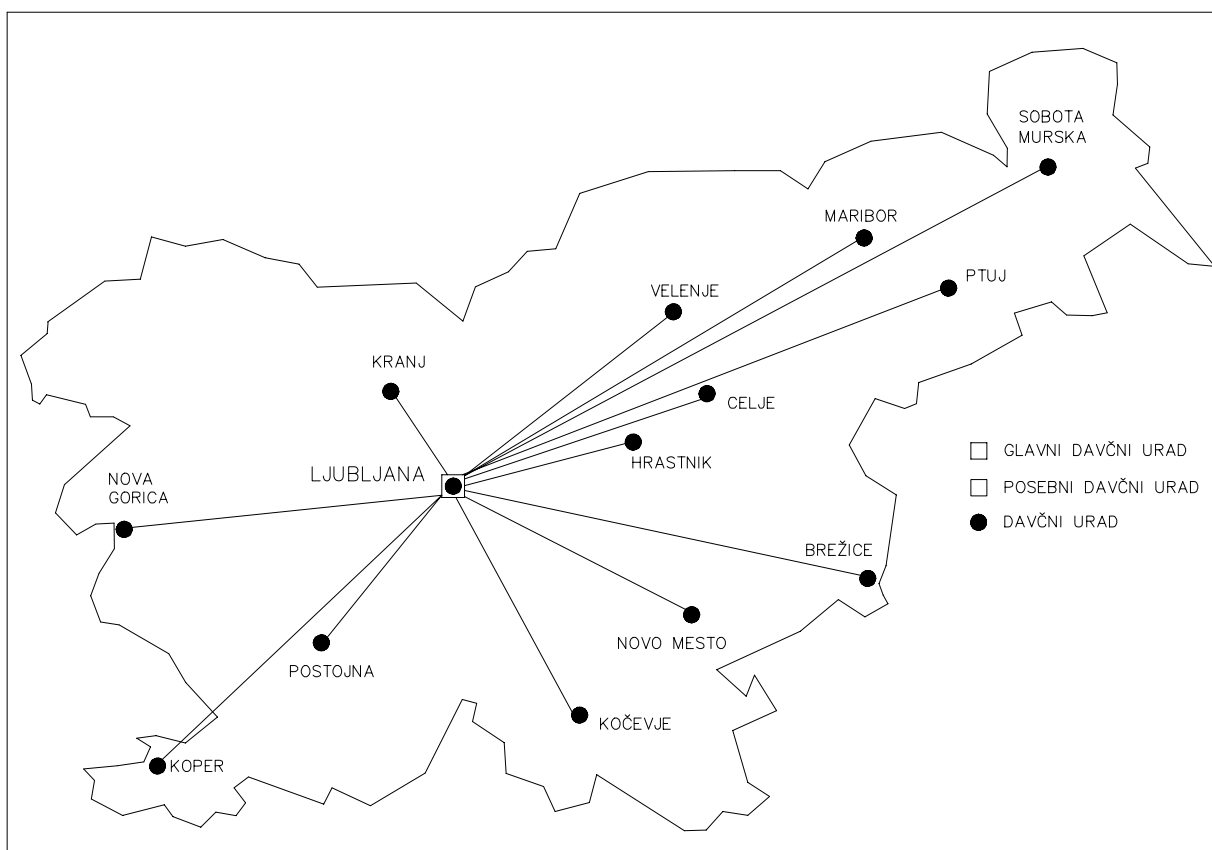
2.1.1. NALOGE DAVČNE UPRAVE

Delo in naloge davčne uprave so organizirane hierarhično. Delo davčnih izpostav koordinira in nadzira pripadajoči davčni urad. Davčni uradi pa sodijo pod glavni davčni urad (Uradni list RS, št. 14/92, 27/92).

Naloge Glavnega urada so:

- organiziranje dela davčnih uradov ter zagotavljanje enotnega izvajanja davčnih in drugih predpisov,
- opravljanje neposrednega nadzora nad delom davčnih uradov,
- vzpostavljanje in organiziranje enotnega vodenja davčnega registra,
- določanje vsebine davčnega informacijskega sistema in skrb za njegov razvoj,
- predlaganje vsebine in oblike davčnih obrazcev,
- organiziranje izvajanja davčnega nadzora,
- odločanje v davčnem postopku na drugi stopnji,
- določanje in izvajanje programov za strokovni in tehnični napredek dejavnosti Davčne uprave, izvajanje programa za izpopolnjevanje in usposabljanje delavcev Davčne uprave, opravljanje drugih nalog, določenih z zakonom ali drugimi predpisi.

Slika 2: Povezava davčnih uradov z glavnim davčnim uradom

Naloge davčnih uradov so:

- odmerjanje in pobiranje davkov ter vodenje predpisanih evidenc,
- odločanje v davčnem postopku na prvi stopnji,
- opravljanje kontrole in inšpekcijskih pregledov davčnih zavezancev,
- opravljanje nalog v zvezi z vzdrževanjem davčnega registra,
- evidentiranje podatkov o obračunanih in plačanih davkih in denarnih kazni,
- izvajanje postopkov prisilne izterjave davkov in denarnih kazni,
- izvrševanje vračila preveč plačanih davkov,
- opravljanje drugih nalog, določenih z zakonom ali drugimi predpisi.

Notranje organizacijske enote davčnih uradov – davčne izpostave

Izpostave opravljajo operativno tehnična opravila v zvezi:

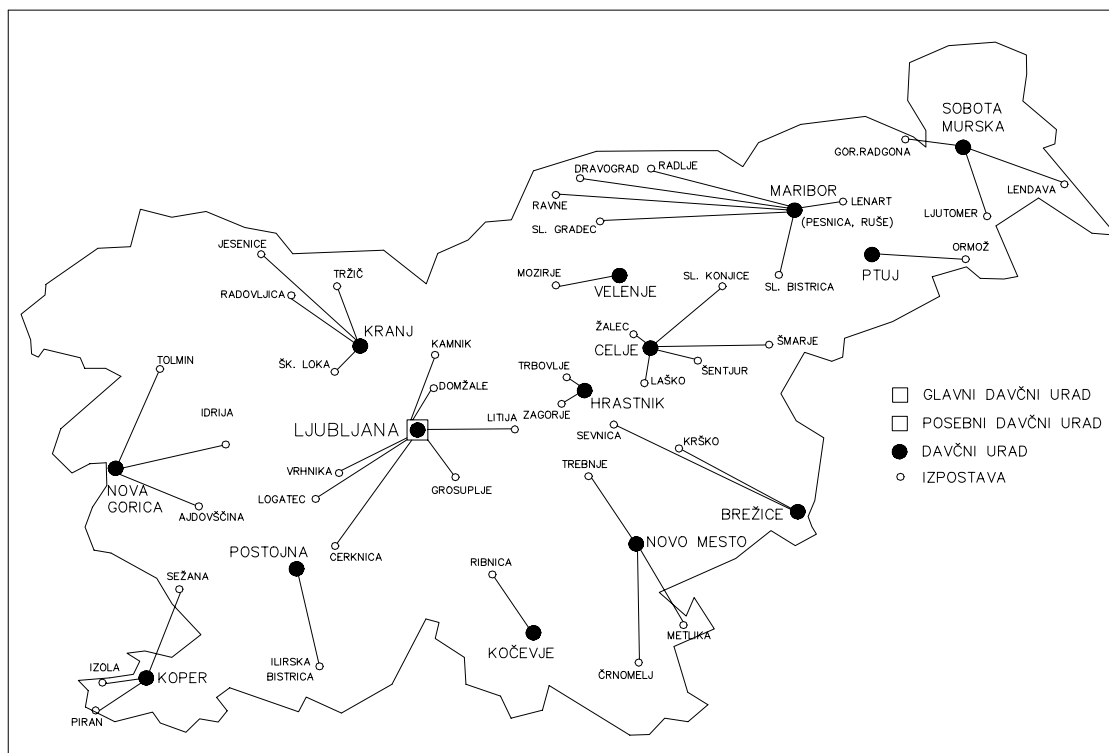
- z vpisom v davčni register,
- s kontrolo in odmero davčnih obveznosti in
- z informiranjem davčnih zavezancev.

Davčni uradi Davčne uprave Republike Slovenije obsegajo območja upravnih enot, kot so navedena v uredbi o teritorialnem obsegu upravnih enot Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 5/2000) in sicer:

- Davčni urad Brežice, s sedežem v Brežicah, ki obsega območja upravnih enot: Brežice, Krško in Sevnica,
- Davčni urad Celje, s sedežem v Celju, ki obsega območja upravnih enot: Celje, Laško, Slovenske Konjice, Šentjur pri Celju, Šmarje pri Jelšah in Žalec,
- Davčni urad Kočevje, s sedežem v Kočevju, ki obsega območji upravnih enot: Kočevje in Ribnica,
- Davčni urad Koper, s sedežem v Kopru, ki obsega območja upravnih enot: Izola, Koper, Piran in Sežana,
- Davčni urad Kranj, s sedežem v Kranju, ki obsega območja upravnih enot: Jesenice, Kranj, Radovljica, Škofja Loka in Tržič,
- Davčni urad Ljubljana, s sedežem v Ljubljani, ki obsega območja upravnih enot Cerknica, Domžale, Grosuplje, Kamnik, Litija, Ljubljana, Logatec in Vrhnika,
- Davčni urad Maribor, s sedežem v Mariboru, ki obsega območja upravnih enot: Dravograd, Lenart, Maribor, Pesnica, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Ruše, Slovenj Gradec in Slovenska Bistrica,
- Davčni urad Murska Sobota, s sedežem v Murski Soboti, ki obsega območja upravnih enot: Gornja Radgona, Lendava, Ljutomer in Murska Sobota,

- Davčni urad Nova Gorica, s sedežem v Novi Gorici, ki obsega območja upravnih enot: Ajdovščina, Idrija, Nova Gorica in Tolmin,
- Davčni urad Novo mesto, s sedežem v Novem mestu ki obsega območja upravnih enot: Črnomelj, Metlika, Novo mesto in Trebnje,
- Davčni urad Postojna, s sedežem v Postojni, ki obsega območji upravnih enot: Ilirska Bistrica in Postojna,
- Davčni urad Ptuj, s sedežem na Ptuj, ki obsega območji upravnih enot: Ormož in Ptuj,
- Davčni urad Hrastnik, s sedežem v Hrastniku, ki obsega območja upravnih enot: Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ob Savi,
- Davčni urad Velenje, s sedežem v Velenju, ki obsega območji upravnih enot: Mozirje in Velenje.

Slika 3: Davčni uradi s pripadajočimi davčnimi izpostavami

Posebni davčni urad

Posebni davčni urad opravlja naloge davčnega urada:

- na celotnem območju Republike Slovenije za banke, zavarovalnice in družbe, ki prirejajo posebne igre na srečo in klasične igre na srečo, borze, investicijske družbe, družbe za upravljanje in klirinško depotno družbo,

- za velike gospodarske družbe, ki se ukvarjajo s proizvodnjo, uvozom ali prometom na debelo z nafto in naftnimi derivati, tobakom in tobačnimi izdelki ter proizvodnjo alkohola in alkoholnih pijač,
- za gospodarske družbe, katerih skupni prihodki so v preteklem davčnem letu presegli 5 milijard tolarjev; če skupni prihodki take gospodarske družbe v treh zaporednih davčnih letih po letu, v katerem so presegli 5 milijard tolarjev, ne presegajo 5 milijard tolarjev skupnih prihodkov letno, Posebni davčni urad preneha opravljati naloge davčnega urada za to gospodarsko družbo konec četrtega leta.

Na sliki 3 so prikazane povezave davčnih izpostav na pripadajoče davčne urade. V sklop opisanih povezav sodijo tudi že izvedene računalniške komunikacijske povezave, ki se ujemajo s povezavami prikazanimi na sliki 2 in sliki 3.

3. VRSTE DAVKOV

Osnovna naloga davčne službe in davčnega sistema je odmera, obračun in izterjava davkov. Davčno poslovanje sem že delno opisal v 2. poglavju, kjer so opisane naloge davčne službe. Z davki se dnevno srečujemo v vsakdanjem življenju, saj so prisotni na vsakem, še tako majhnem računu.

Osnova za odmero, obračun in izterjavo davkov so davek na dodano vrednost, dohodnina, davek na izplačane plače, davek od dobička pravnih oseb in posebni davek na določene prejemke (Uradni list RS št. 435/89, 20/93).

Poznamo naslednje davke:

- dohodnina,
- davek na dodano vrednost,
- davek od premoženja,
- davek od dohodka doseženega s prodajo nepremičnin (promet nepremičnin),
- davek na dediščine in darila,
- davek na dobitke od iger na srečo,
- nadomestilo za uporabo stavbnih zemljišč,
- davki na motorna vozila,
- davek od dobička pravnih oseb,
- davek na bilančno vsoto bank in hranilnic,
- davek od prometa zavarovalnih poslov.

Med davke sodijo tudi trošarine, izvozno-uvozne dajatve in ostali davki, ki so v pristojnosti Carinske uprave Republike Slovenije (Uradni list RS št. 434/96) in jih v nadaljevanju nisem posebej opisoval. Z Zakonom o trošarinah in Zakonom o carinski službi se ureja in uvaja obveznost plačevanja trošarine od alkohola in alkoholnih pijač, tobačnih izdelkov ter mineralnih olj in plina, ki se na območju Republike Slovenije sprostijo v porabo.

3.1. DOHODNINA

Leta 1991 smo uvedli nov davčni sistem, v katerem so prihodki občanov obdavčeni z davkom, imenovanim dohodnina in predpisanim z Zakonom o dohodnini (Uradni list RS št. 435/90).

Z dohodnino je obdavčena večina prejemkov fizičnih oseb s stalnim prebivališčem v RS, ki dosegajo v posameznem koledarskem letu na njenem območju obdavčljive dohodke.

Dohodnina zajema

- *Osebni davek* - pomeni, da ga plačuje vsak zase.
- *Enakopraven davek* - pomeni, da njegova višina ni odvisna od vrste dohodka ali statusa davkoplačevalca.
- *Sintetični davek* - pomeni, da ga plačujemo od celoletnih obdavčljivih dohodkov.
- *Progresivni davek* - pomeni, da čim večja je osnova za dohodnino, tem višja je davčna stopnja.
- *Letni davek* - pomeni, da so obdavčeni vsi obdavčljivi dohodki, prejeti od 1. 1. do 31. 12. v letu.

Med letom praviloma plačujemo od posameznih dohodkov davke, ki so akontacija dohodnine zavezanca za dohodnino. Nekatere medletne davke plača v imenu davkoplačevalca izplačevalec dohodka, za nekatere oddamo davčno napoved in jih plačamo po prejeti odločbi (npr. davek od dobička od kapitala).

V Sloveniji mora vsakdo v zvezi z obdavčevanjem dohodkov fizičnih oseb spoštovati slovenski Zakon o dohodnini in Zakon o davčnem postopku, ki določa pravila o odmernem postopku za dohodninsko napoved.

Zavezanec za dohodnino mora vložiti davčno napoved za preteklo leto na javni poziv in sicer najkasneje do 31. marca.

Davčni organ mora izdati odločbo o odmeri tega sintetičnega davka do 31. oktobra v tekočem letu za preteklo leto.

Oddane napovedi mora davčni organ hraniti 10 let. Po tem času nastopi zastaranje v skladu z Zakonom o davčnem postopku.

Vsebina dohodninske napovedi je predpisana v odredbi ministra za finance in sicer Odredba o obrazcih napovedi za odmero dohodnine za minulo leto.

Viri dohodnine

Viri dohodnine so dohodki, od katerih se med letom plačuje davek, kot akontacija dohodnine. Opisana akontacija se pri obračunu odšteje od končne odmere dohodnine.

Po Zakonu o dohodnini so viri dohodnine oz. dohodki, ki so obdavčeni z dohodnino:

- osebni prejemki,
- dohodki iz kmetijstva,

- dohodki iz dejavnosti,
- dohodki iz kapitala,
- dohodki iz premoženja,
- dohodki iz premoženjskih pravic.

3.2. DAVEK NA DODANO VREDNOST

Davek na dodano vrednost ali na kratko DDV smo začeli v Sloveniji uporabljati s 1. 7. 1999. Novi davek je nadomestil prometni davek, ki je bil do tega datuma v uporabi. S sprejetjem Zakona o davku na dodano vrednost (Uradni list RS št. 89/98), ki je bil v mesecu decembru 1998 potrjen v slovenskem parlamentu, je bila podana tudi zakonska osnova za uvajanje postopkov za uporabo davka na dodano vrednost.

Predpisani sta bili dve davčni stopnji. Po splošni 19 % stopnji se je obračunal DDV za večino prometa blaga in storitev. Druga nižja stopnja je bila 8 % in je veljala samo za z zakonom določeno skupino blaga in storitev.

S 1. 1. 2002 sta se opisani stopnji spremenili. Splošna stopnja se je z 19 % dvignila na 20 % in druga, nižja stopnja, se je povišala z 8 % na 8,5 %.

V sistem DDV so se po Zakonu o davku na dodano vrednost dolžni vključiti vse pravne osebe in samostojni podjetniki posamezniki, ki so v preteklem koledarskem letu imeli več kot 5.000.000,00 SIT prometa oziroma katastrski dohodek kmetijskih in gozdnih zemljišč večji kot 1.500.000,00 SIT. Drugi davčni zavezanci se lahko prostovoljno vključijo v opisani DDV sistem.

3.3. OSTALI DAVKI

Med ostale davke sem prištel:

- davek na promet nepremičnin,
- davek od premoženja,
- davek na dediščine in darila,
- davek na dobitke od iger na srečo,
- nadomestilo za uporabo stavbnih zemljišč,
- davki na motorna vozila,
- davek od dobička pravnih oseb,
- davek na bilančno vsoto bank in hranilnic,
- davek od prometa zavarovalnih poslov.

• Davek na promet nepremičnin

Predpisuje ga Zakon o davku na promet nepremičnin. Promet z nepremičninami predstavlja vsak prenos lastninske pravice na nepremičnini. Na promet nepremičnin se plačuje 2 % davek

od davčne osnove-kupnine in predstavlja enega od virov financiranja občin. Zavezanec za opisani davek je vedno prodajalec nepremičnine.

- **Davek od premoženja**

Zavezanec za davek od premoženja je lastnik nepremičnine. Sam davek predpisuje Zakon o davkih občanov in Zakon o davčnem postopku. Stopnja davka znaša od 0,2 % do 1,25 % od davčne osnove, ki jo določijo upravni organi. Izjemoma se lahko v primeru poslovnih prostorov povečajo za 50 %.

- **Davek na dediščine in darila**

Davek predpisujeta Zakon o dedovanju in Zakon o davkih občanov. Zavezanec je oseba, ki podeduje ali prejme v dar premoženje, katerega vrednost presega povprečni letni osebni dohodek na zaposlenega v RS. Davčna stopnja je med 5 % in 30 % davčne osnove, ki je odvisna od dednega reda v katerega sodi davčni zavezanec.

- **Davek na dobitke od iger na srečo**

Fizična oseba, ki v RS pri igrah na srečo zadene dobiček, postane, po Zakonu o davkih občanov, zavezanec za davek na dobiček od igre na srečo. Stopnja davka je 15 % na dobiček.

- **Nadomestilo za uporabo stavbnih zemljišč**

Lastniki stavbnega zemljišča, imetniki stanovanjske pravice in najemniki nepremičnine (stanovanja, poslovni prostor) so po Zakonu o stavbnih zemljiščih zavezanci za plačilo opisanega davka. Območje in merila, na katerem se plačuje nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča, določi občinska skupščina.

- **Davki na motorna vozila**

Kupec motornega vozila je po Zakonu o davkih na motorna vozila zavezanec za opisani davek po stopnji 1 % do 13 % od davčne osnove na proizvodno ceno vozila. Pri rabljenih vozilih je stopnja 5 % od nakupne oz. prometne vrednosti vozila.

- **Davek od dobička pravnih oseb**

Predpisujeta ga Zakon o davku od dobička pravnih oseb in Zakon o davčnem postopku s podzakonskimi predpisi oz. odredbami. Po tem zakonu so dolžne plačati davek od dobička pravne osebe in gospodarski subjekti, ki so rezidenti Republike Slovenije. Splošna stopnja je 25 % od davčne osnove, ki predstavlja razliko med prihodki in odhodki v določenem davčnem obračunu.

- **Davek na bilančno vsoto bank in hranilnic**

Davek predpisuje Zakon o davku na bilančne vsote bank in hranilnic, Zakon o bančništvu in Zakon o davku od dobička pravnih oseb. Zavezanci za opisani davek so banke in hranilnice, ki so ustanovljene po opisanih zakonih. Davčna stopnja znaša 3 % od davčne osnove, ki predstavlja celotno pasivo, zmanjšano za bančne obveznosti, posojila in bančne rezerve.

• **Davek od prometa zavarovalnih poslov**

Zavarovalnice in druge pravne osebe, ki opravljajo zavarovalne posle na območju RS, so po Zakonu o davku od zavarovalnih poslov in Zakonu o zavarovalništvu dolžne plačati opisani davek v višini 6,5 % od davčne osnove, ki jo predstavlja zavarovalna premija in dobiček, pripisan zavarovalni vsoti.

• **Neobdavčeni dohodki**

Neobdavčeni dohodki, ki še ne podležejo davkom so:

- rente, preživnine, odškodnine, dediščine, darila (razen daril, prejetih od delodajalca), dobitki od iger na srečo,
- obresti (razen obresti od danih posojil),
- dohodek pri prodaji nepremičnine (obdavčen je samo dobiček pri prodaji nepremičnine in pri prodaji vrednostnih papirjev ter deležev v kapitalu),
- dohodki iz naslova tečajnih razlik,
- prejemki po predpisih o vojaških in civilnih invalidih vojne,
- plačila za delo med rehabilitacijo,
- odpravnine, izplačane zaradi prenehanja delovnega razmerja iz operativnih razlogov po predpisih o delovnih razmerjih,
- denarna nadomestila, izplačana v enkratnem znesku po prepisih o zaposlovanju in zavarovanju za brezposelne,
- varstveni dodatek k pokojnini, denarne pomoči za brezposelnost, družbene pomoči otrokom, denarne pomoči, kot edini vir preživljanja ter denarni dodatek po Zakonu o socialnem varstvu, enkratne denarne pomoči po posebnih predpisih,
- prejemki iz naslova rejnin ter oskrbe v tuji družini,
- nadomestila za invalidnost, ki jih prejemajo osebe po predpisih o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb ter dodatek za telesno okvaro po prepisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju,
- dodatki za pomoč in postrežbo,
- prejemki od občasnega dela invalidov, ki so vključeni v institucionalno varstvo po Zakonu o socialnem varstvu; plačila učencem, dijakom in študentom za opravljeno občasno praktično delo v vzgojno-izobraževalnem procesu,
- štipendije učencev, dijakov in študentov,
- plačila pirotehnikom za uničevanje neeksplozivnih bojnih sredstev,
- prejemki iz naslova medsebojne sosedske pomoči med kmečkimi gospodarstvi pod pogoji, ki sta jih določila ministra za kmetijstvo ter za finance,

- prejemki nerezidentov, če je tako določeno z mednarodno pogodbo, ki jo je Slovenija ratificirala,
- nagrade, uvedene na podlagi zakonov (npr. Prešernova nagrada),
- prejemki za občasno ali začasno nego ali pomoč invalidom, ki jo fizičnim osebam izplačujejo invalidske organizacije,
- plačila za opravljeno delo v programih javnih del,
- razlika med dejansko izplačano plačo in izhodiščno plačo (ki bi jo zaposleni prejel ob upoštevanju kolektivne pogodbe), ki jo je v postopku prisilne poravnave zamenjal delež oz. delnice podjetja, in sicer na podlagi pogodbe o pretvorbi terjatve v delnice oz. deleže in pravnomočnega sklepa sodišča o potrditvi prisilne poravnave.

4. ZUNANJI SUBJEKTI IN NJIHOVA OPREDELITEV

Zunanji subjekti, ki so opisani v nalogi, so fizične in pravne osebe, kot tudi mladoletne osebe, ki v Republiki Sloveniji dosežejo obdavčljiv dohodek in s tem postanejo davčni zavezanci za davek od doseženega dohodka (Uradni list RS št. 89/98, 435/90). Zato so kot davčni zavezanci in državljani RS dolžni poravnati davčne obveze. V registru davčnih zavezancev je registriranih približno 2.200.000 fizičnih oseb, ki so lahko vsi potencialni uporabniki sistema za elektronsko poslovanje. Poleg opisanih zavezancev sodi v krog davčnih zavezancev tudi približno 70.000 fizičnih oseb, ki opravljajo dejavnost in približno 90.000 pravnih oseb. Med pravnimi in fizičnimi osebami je skupaj približno 75.000 zavezancev za DDV.

Davčne zavezance kot zunanje subjekte najdemo na vseh področjih, ki nas obdajajo. Zmotno je razmišljanje, da je davčno poslovanje samo predmet, ki je v domeni razmerja med zunanjimi subjekti in davčno upravo.

Davčni zavezanci so vsi zunanji subjekti, ki so dolžni v skladu z zakonodajo plačevati davke, ki so naštetih v 3. poglavju.

Davčno poslovanje pokriva med drugim tudi vsa področja državne (javne) uprave, finance, pravosodje, kmetijstvo, delo, socialne zadeve, gospodarstvo in industrijo, ekonomske odnose, notranje in zunanje zadeve, prehrano, znanost, razvoj in tehnologijo, šolstvo in šport, kulturo, obrambo, okolje, prostor, zdravstvo, promet in zveze ter telekomunikacije.

Organi državne uprave izvajajo na opisanih področjih naloge, ki jih lahko opredelimo kot funkcije javne uprave in temeljijo na zakonih kot so npr. Zakon o upravnem postopku, Zakon o davčnem postopku in Zakon o davkih občanov.

Funkcije, ki veljajo pretežno za državno upravo in posegajo tudi v področje davčnega poslovanja in se med seboj dopolnjujejo so:

- priprava zakonov, drugih predpisov in aktov ter opravljanje strokovnih nalog za Vlado RS,
- inšpekcijsko in upravno nadzorstvo,

- nadzor zakonitosti dela organov lokalnih skupnosti,
- izvrševanje predpisov, priprava in izdaja upravnih aktov,
- zagotavljanje izvajanja javnih služb iz pristojnosti države,
- izvajanje strokovnih in drugih nalog v zvezi z upravljanjem z nepremičninami in drugim premoženjem RS.

Poleg vsega opisanega sodi v ta krog tudi vsa lokalna samouprava, katere izdaten vir prihodkov predstavljajo finančna sredstva, izdvojena iz pobranih davkov, za potrebe njihovega poslovanja.

Davčni zavezanec je vsaka oseba (pravna ali fizična), ki neodvisno - samostojno opravlja dejavnost v skladu s predpisi, ne glede na to ali je vpisana v ustrezn register ali drugo predpisano evidenco.

Davčni zavezanec opravlja dejavnost samostojno, če jo opravlja za svoj račun in na svojo odgovornost.

Fizična oseba, ki opravlja dejavnost deloma samostojno in deloma nesamostojno, je davčni zavezanec v delu, ki se nanaša na samostojno dejavnost.

Davčni zavezanec je lahko združenje oseb, če opravlja dejavnost. Če združenje oseb ni pravna oseba, mora v pogodbi o združitvi določiti enega člana združenja za davčnega zavezanca. V primeru, da s pogodbo ta oseba ni določena, jo določi davčni organ izmed članov združenja. Za davčne obveznosti združenja odgovarjajo člani združenja solidarno.

Davčni zavezanec je tudi poslovna enota tuje osebe. Poslovna enota je stalno mesto poslovanja, v katerem se v celoti ali deloma opravlja dejavnost tuje osebe in primeroma vključuje: sedež uprave, podružnico, poslovalnico, tovarno, obrat, rudnik, kamnolom ali drug kraj, kjer se izkoriščajo naravna bogastva, gradbišče ali kraj, kjer se opravljajo gradbena ali montažna dela, vsak drug prostor za opravljanje dejavnosti, ki se uporablja za industrijske, trgovinske ali poklicne namene, razen, če gre za opravljanje dejavnosti neodvisnega agenta.

Poleg opisanih davčnih zavezancev so kot zunanji subjekti pri elektronskem poslovanju zanimivi tudi šoloobvezni otroci in na drugi strani aktivno zaposleni, brezposelni kot tudi upokojeanci. Skozi ta pogled se število in spekter uporabnikov še dodatno poveča.

Trg delovne sile se iz leta v leto spreminja. Statistike kažejo na nenehno spreminjanje števila registriranih zaposlenih in brezposelnih oseb ter na drugi strani povečanje števila upokojeancev. Vsi ti podatki ne vplivajo na število uporabnikov elektronskega poslovanja. Nasprotno, z intenzivnostjo računalniškega opismenjevanja in z izobraževanjem se povečuje število uporabnikov na strani aktivne kot tudi pasivne delovne sile.

4.1. FIZIČNE OSEBE

Fizična oseba, ki na območju Republike Slovenije opravlja pridobitveno dejavnost, je davčni zavezanec v delu, ki se nanaša na samostojno dejavnost.

V register zavezancev za DDV se morajo prijaviti tudi fizične osebe, ki so imele v minulem letu več kot 5.000.000 SIT prometa, na podlagi samostojno (neodvisno) opravljenega dela kot npr. avtorji in druge osebe, ki so prejemale dohodke iz premoženjskih pravic ter fizične osebe, ki so v tem letu prejele dohodke iz premoženja nad tem zneskom (npr. od najemnin, zakupnin).

4.2. PRAVNE OSEBE

Zakon o gospodarskih družbah ureja statusna vprašanja pravnih oseb, ki opravljajo pridobitveno dejavnost. V skladu z opisanim Zakonom o gospodarskih družbah je pridobitvena dejavnost vsaka dejavnost, ki se jo opravlja na trgu zaradi pridobivanja dobička.

Vse pravne osebe, ki dosegajo dobiček s trajnim opravljanjem dejavnosti na območju Republike Slovenije, sodijo med davčne zavezance, ki so obvezni plačevati z zakoni predpisane davke.

4.3. MALI ZAVEZANCI

Mali zavezanci so v skladu z ZDDV tisti, ki ne dosegajo praga 5.000.000,00 SIT prometa in niso zavezanci za obvezno registracijo, lahko kadarkoli predložijo obrazec DDV-P za »prostovoljno« registracijo.

4.4. KMETJE

Kmeti so z vidika DDV registrirajo na štiri načine:

- kmete, ki jih DURS registrira po uradni dolžnosti, ker presegajo 1.500.000 SIT katastrskega dohodka; teh je nekaj nad 30 in so registrirani v DU po uradni dolžnosti,
- drugi se registrirajo na obstoječih obrazcih in opravljajo dejavnost, s katero presegajo prag 5.000.000 SIT,
- kot mali »zavezanci« se lahko registrirajo kmetje, ki opravljajo dejavnost, ki ne presega praga 5.000.000 SIT (ZDDV) in se sami vključijo prostovoljno,
- četrto vrsto predstavljajo kmeti, ki niso davčni zavezanci, izpolnjujejo pa pogoje za pridobitev dovoljenja za pavšalno nadomestilo; torej imajo pravico, da ob izpolnjevanju določenih pogojev za prodajo svojih izdelkov davčnim zavezancem, obračunavajo pri prodaji izdelkov še pavšalni znesek.

Kmet je fizična oseba, ki je lastnik, imetnik pravice uporabe zemljišča ali uživalec zemljišča, vpisanega v katastrskem uradu.

Kmet, ki je davčni zavezanec iz katastrskega dohodka ali dejavnosti, ne more uveljavljati še pravic za pavšalno nadomestilo. Katastrski dohodek - KD ima prag 1.500.000 SIT.

4.5. ZAVODI, DRUŠTVA

Zaradi različnih tolmačenj, kdo so davčni zavezanci, ne smemo pozabiti, da so davčni zavezanci tudi zavodi, društva in druge organizacije, ki so presegle prag 5.000.000 SIT prometa, ne glede na to, da opravljajo obdavčljivo ali neobdavčljivo dejavnost.

4.6. POVEZANE OSEBE

V ZDDV je navedeno, da v primerih, ko povezane osebe opravljajo promet blaga iste vrste oziroma storitve iste narave, se za namene tega Zakona skupni znesek vrednosti opravljenega prometa povezanih oseb v obdobju 12 mesecev šteje kot znesek, ki ga vsaka povezana oseba doseže sama. Za povezane osebe se šteje osebe, ki so kot take določene v predpisih o obdavčitvi dohodkov pravnih in fizičnih oseb.

4.7. VZDRŽEVANI DRUŽINSKI ČLANI

Po določbah Zakona o dohodnini se zavezancu, ki vzdržuje družinske člane, prizna posebna olajšava za vzdrževane družinske člane.

Za prvega otroka in za vsakega drugega vzdrževanega družinskega člana, se osnova zmanjša za znesek, ki je 10 % letne povprečne plače zaposlenih v Republiki Sloveniji. Za vsakega nadaljnjega otroka se olajšava poveča za 5 %. Navedeno pomeni, da se olajšava poveča za 5 % povprečne plače samo za nadaljnje otroke in ne za druge vzdrževane družinske člane, ki jih glede na določbo Zakona zavezanec lahko uveljavlja v napovedi za odmero dohodnine.

Zakon izrecno določa, kdo se šteje za vzdrževanega družinskega člana. To so:

- Zakonec, ki nima lastnih sredstev za preživljanje ali so ta manjša od višine posebne olajšave za vzdrževanega člana, predpisane v Zakonu o dohodnini in razvezani zakonec, če mu je s sodbo oziroma dogovorom priznana pravica do preživnine; razvezanemu zakoncu se plačana preživnina prizna do višine posebne olajšave.
- Oseba, ki nima lastnih sredstev za preživljanje ali so ta manjša od višine posebne olajšave za vzdrževanega družinskega člana, ki je v celem letu, za katero se dohodnina odmerja, živela z zavezancem v življenjski skupnosti, ki je po prepisih o zakonski zvezi in družinskih razmerjih v pravnih posledicah izenačena z zakonsko zvezo.
- Otroci oziroma posvojenci do 18 leta starosti; če nadaljujejo šolanje na srednji, višji ali visoki stopnji in niso v delovnem razmerju največ do 26. leta starosti; po 26. letu starosti pa, če imajo status rednega študenta; za delo nezmožen otrok oziroma posvojenec ne glede na starost. Izjemoma se šteje za vzdrževanega družinskega člana tudi otrok, starejši od 18 let, ki se ne izobražuje in je za delo sposoben, če je prijavljen pri službi za zaposlovanje in živi s starši v skupnem gospodinjstvu ter nima lastnih sredstev za preživljanje oziroma so ta manjša od višine posebne olajšave; pastorek pod pogoji iz prejšnje alineje, če starša nista zavezanca za dohodnino; vnuk, če ima zakonec pravico do posebne olajšave za enega od njegovih staršev ali če vnuk nima staršev; starši oziroma posvojitelji zavezanca, če nimajo lastnih sredstev za preživljanje oziroma so ta manjša od višine posebne olajšave. Olajšava

se prizna pod pogojem, da starši oziroma posvojitelji živijo z zavezancem v skupnem gospodinjstvu ali so v institucionalnem varstvu v socialno varstvenem zavodu ali v drugi družini in zavezanec krije stroške teh storitev. Olajšava se uveljavlja na podlagi potrdila o plačilu. Olajšava se prizna pod enakimi pogoji tudi za starše oziroma posvojitelje zavezančevega zakonca, če zakonec ni zavezanec za dohodnino.

Po določbi Zakona o dohodnini se posebna olajšava za istega vzdrževanega družinskega člana prizna samo enemu zavezancu, drugemu pa le morebitna razlika do celotne višine olajšave.

V primeru ko se zavezanci ne morejo sporazumeti, kdo izmed njih bo uveljavljal pravico do posebne olajšave za istega vzdrževanega družinskega člana, se prizna vsakemu zavezancu sporazumni del olajšave.

Za otroka, za katerega zavezanec na podlagi sodne odločbe, sporazuma ali dogovora o preživljanju, sklenjenega po predpisih o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, prispeva za njegovo preživljanje, lahko zavezanec uveljavlja posebno olajšavo do višine, določene v Zakonu. če je prispevek zavezanca manjši od njemu pripadajočega dela posebne olajšave ali če zavezanec ne prispeva za preživljanje otroka, se razlika do njemu pripadajočega dela ali celotni del njemu pripadajoče posebne olajšave prizna staršu, kateremu je otrok zaupan.

4.8. DAVČNI ZAVEZANCI ZA DOHODNINO

Zavezanec za dohodnino za tekoče leto je fizična oseba – rezident, s stalnim prebivališčem v Sloveniji z vsaj enim prejetim obdavčljivim dohodkom v koledarskem letu (obdobju 1. 1. do 31. 12.), kot tudi nerezident z neprekinjenim najmanj šestmesečnim začasnim bivanjem v Sloveniji in z vsaj enim obdavčljivim dohodkom v Sloveniji v koledarskem letu.

Državljanstvo, starost ali kakršna koli druga statusna ali siceršnja karakteristika prejemnika dohodka ni pomembna.

Če je oseba umrla, nihče zanjo ne more vložiti dohodninske napovedi.

Zavezanec za dohodnino za tekoče leto ni:

- rezident, ki je imel samo z dohodnino neobdavčljive dohodke,
- nerezident, ki ni nepretrgoma šest mesecev bival v Sloveniji, čeprav je v Sloveniji dosegal obdavčljive dohodke,
- otrok ali odrasla oseba, ki je prejemal edino prispevek za preživljanje (preživnina) enega od staršev oziroma od razvezanega zakonca,
- nerezident, ki je bil zaposlen pri slovenskem delodajalcu, vendar ni bival v Sloveniji oz. ni imel v Sloveniji začasnega prebivališča nepretrgoma najmanj šest mesecev,
- rezident, ki je bil zaposlen pri tujem delodajalcu v tujini ne glede, ali se je iz Slovenije na delo v tujino vozil vsak dan ali pa je v tujini začasno bival, če ni imel v Sloveniji drugih Obdavčljivih dohodkov,
- rezident - detaširani delavec, ki je imel delovno razmerje sklenjeno v Sloveniji, poslan pa je bil na delo v tujo državo, s katero se uporablja sporazum o izogibanju dvojnemu

obdavčenju, in je bila njegova plača obdavčena v tuji državi, če ni imel v Sloveniji drugih obdavčljivih dohodkov.

Davčne napovedi za odmero davka od dohodnine ni treba vložiti:

- zavezancu za dohodnino, katerega osebni prejemki in dohodki, ki so vir dohodnine, ne presegajo zneska neobdavčljivih dohodkov, določenih z zakonom (če torej njegova osnova za dohodnino za leto ne presega 11 % povprečne plače zaposlenih v letu),
- dijakom in študentom, katerih bruto prejemki ne presegajo 51 % povprečne letne bruto plače zaposlenih v RS za minulo leto,
- upokojencu, ki vse leto prejema samo pokojnino ZPIZ in pri tem ni nikoli plačal akontacije dohodnine, obenem pa ni imel nobenih drugih obdavčljivih dohodkov (npr. dividend, katastrskega dohodka).

4.9. DAVČNI ZAVEZANCI ZA DDV

V skladu z Zakonom o davku na dodano vrednost (ZDDV) morajo osebe, opredeljene v ZDDV, predložiti prijavo za registracijo (obrazec DDV-P), razen tistih kmetov, ki so dosegli katastrski dohodek kmetijskih in gozdnih zemljišč večji od 1.500.000,00 SIT, saj jih davčni organ uvrsti med davčne zavezance po uradni dolžnosti.

Po določbi Zakona o davku na dodano vrednost je davčni zavezanec vsaka oseba, ki kjerkoli samostojno opravlja dejavnost, to je proizvodno, predelovalno, trgovsko in storitveno dejavnost, vključno s premogovniško, kmetijsko in poklicno dejavnostjo, kot tudi izkoriščanje premoženja in premoženjskih pravic. Registrirati se morajo torej tudi tisti, ki prejemajo dohodke dosežene z oddajanjem v najem (stanovanjskih, poslovnih prostorov,...) in osebe, ki so prejele prihodke od izkoriščanja premoženjskih pravic (avtorskih pogodb, izumov in podobno).

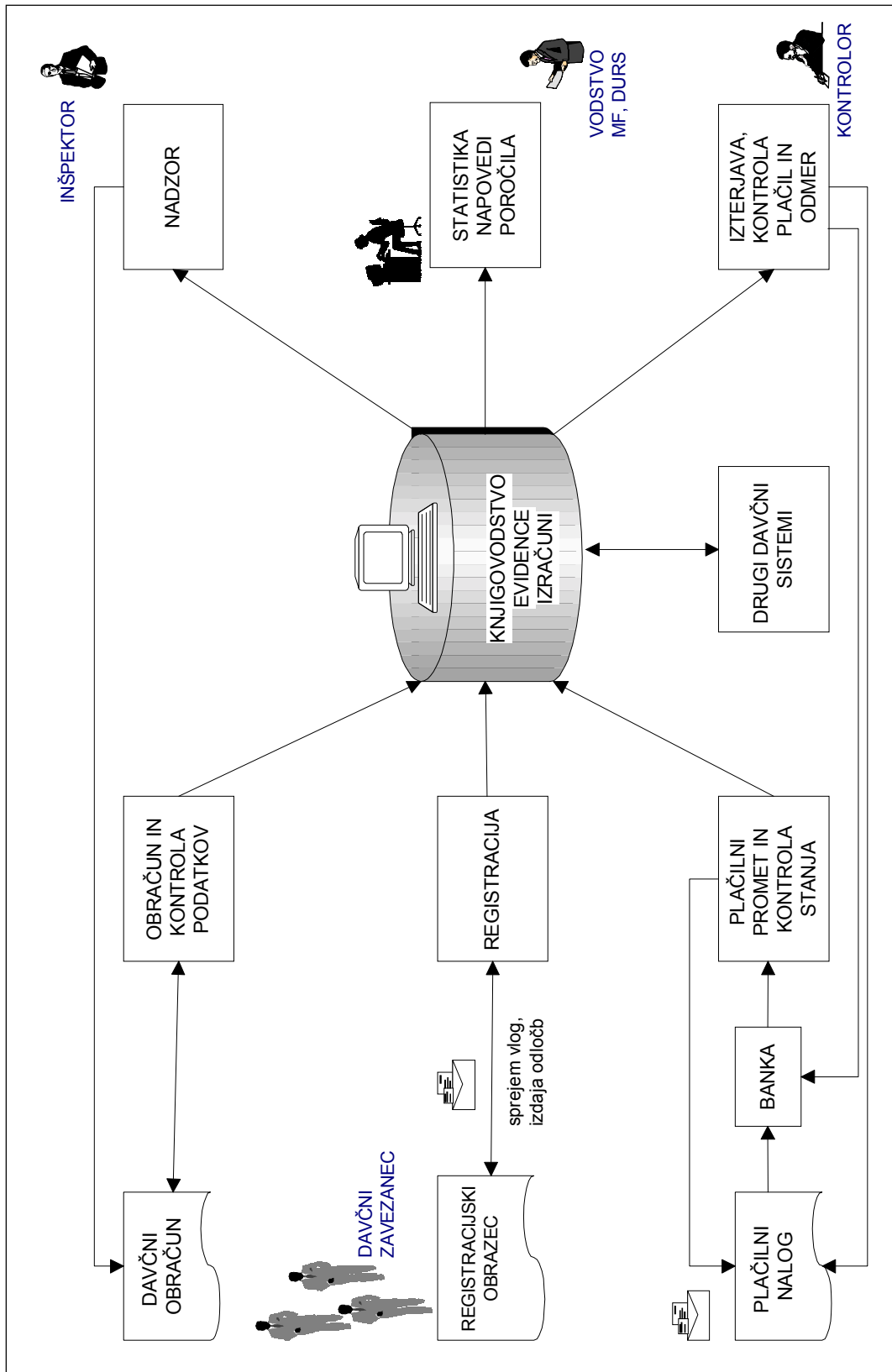
V ZDDV je določen prag 5.000.000 SIT za registracijo zavezanca za obračunavanje DDV. V Pravilniku o izvajanju ZDDV je navedeno, da vrednost opravljenega prometa pomeni znesek, od katerega bi se obračunaval in plačeval DDV, če oproščen promet ne bi bil oproščen plačila DDV. Za višino prometa torej ni pomembno ali je dejavnost oproščena ali obdavčljiva.

Davčna uprava izda vsem davčnim zavezancem za DDV odločbe, ki jim dodeljujejo status zavezanca za DDV. Le tisti zavezanci, ki so z odločbo o registraciji vključeni v sistem DDV, lahko pri svojih dobavah zaračunavajo DDV. Odločbe so vsem DDV zavezancem posredovane po pošti.

5. DAVČNO POSLOVANJE

V nadaljevanju sem opisal postopke v okviru davčnega poslovanja, ki so vezani predvsem na dohodnino in davek na dodano vrednost. Kot je razvidno iz tabel in primerjav, predstavljata dohodnina in DDV večji delež iz deleža pobranih davkov oz. javnofinančnih prihodkov v državnem proračunu.

Slika 4: Postopek davčnega poslovanja

Na sliki 4 je prikazan postopek davčnega poslovanja (Uradni list RS št. 18/96, 97/01), ki naj bi temeljil na samoobdavčitvenem sistemu (izraz samoobdavčitev izhaja iz terminologije, ki jo uporablja DURS).

V letu 1999 so se javnofinančni prihodki obračunavali in vplačevali na podlagi davčne zakonodaje, ki je veljala v letu 1998. V juliju 1999 je bil uveden davek na dodano vrednost in trošarine. Do tega datuma je bil v uporabi prometni davek. Glede na leto 1998 so se celotni javnofinančni prihodki povečali realno za 6.6 %.

K rasti javnofinančnih prihodkov v letu 1999 so prispevali predvsem prihodki od davkov od prometa blaga in storitev, davka na dodano vrednost in trošarin. Zaradi zamenjave sistema so bili v letu 1999 javnofinančni prihodki izjemni. Negotovosti in pričakovanja v mesecih pred uvedbo davka na dodano vrednost so povzročala povečanje domače potrošnje in posledično intenzivni priliv prometnih davkov. Po prvem juliju 1999 so potekala še vplačila prometnih davkov za pretekla obdobja na podlagi obveznosti iz dokončnega poročila v fakturiranih terjatvah.

Prilivi davka na dodano vrednost, ki se plačujejo po obračunu (prometni davek se je plačeval od plačane realizacije), so bili tudi v prvih mesecih veljavnosti višji, ker še niso upoštevali vračil davka na dodano vrednost davčnim zavezancem, ki so imeli pri poslovanju presežek vstopnega davka (po zakonu se vrača davek v roku do 90 dni po obračunu).

Prihodki od prometnih davkov, davka na dodano vrednost in trošarin skupaj so bili, po podatkih Statističnega urada RS in Agencije za plačilni promet, v letu 1999 realno za okoli 16.5 % višji kot prihodki od prometnih davkov v letu 1998.

Zanimiv podatek je zniževanje carinskih stopenj, ki jih narekujejo prostotrgovinski sporazumi in pridružitveni sporazum z EU, kar je opazno znižalo prihodke iz naslova carin in uvoznih dajatev.

Ostali davki in prispevki, kot je razvidno iz tabele 1, se gibljejo v mejah indeksa rasti drobnoprodajnih cen in življenjskih stroškov v RS.

Davek na dodano vrednost predstavlja približno do 40 % in dohodnina približno 20 % vseh proračunskih prihodkov v strukturi posameznih davkov v državnem proračunu. Opisani odstotki malenkostno odstopajo v primerjavi s posameznimi leti pred uvedbo DDV, ko je bil še v uporabi prometni davek. Vendar, večina proračunskih prihodkov (cca. 60 %) iz naslova davkov sloni ravno na dohodnini in davku na dodano vrednost.

Lep del prihodkov v državni proračun prinesejo tudi trošarine, davki na mednarodno blago, uvozno-izvozne dajatve, takse ter drugi davki, ki sodijo v pristojnost Carinske uprave RS.

Oba organa, tako Davčna uprava RS kot Carinska uprava RS sodita v sestavo Ministrstva za finance RS, ki zbira in posreduje vse podatke o strukturi prihodkov v državno blagajno. Bistvenih odstopanj v letu 2001 od podatkov v tabeli 1 ni bilo. Nastopajo pa razlike v posameznih letih med odmerjenimi in dejansko plačanimi davki.

Tabela 1: Struktura prihodkov posameznih davkov v državnem proračunu
(obdobje januar-junij 2000)

Vrsta davka	%
Davek na dodano vrednost	39
Dohodnina	19
Trošarine	12
Davek na izplačane plače – osebni dohodki (plačilna lista in delovna sila)	7
Davek od dobička pravnih oseb	6
Davki na blago in storitve	6
Davki na mednarodno blago	4
Ostali nedavčni prihodki	3
Takse in pristojbine	2
Prispevki za socialno varnost	1
Kapitalski prihodki in donacije	1

Vir: Delo 12. 8. 2000, povzeto od Ministrstva za finance

Tabela 2: Javnofinančni prihodki v RS (obdobje januar-junij 2000)

Javnofinančni prihodki	I. - VI. 2000 (mio SIT)	Indeksi rasti			Struktura I. -VI.	
		VI. 2000/ V. 2000	VI. 2000/ povp. 99	I. - VI. 2000/ I. - VI. 1999	1999	2000
Davek od dobička	28.827.0	51.0	95.7	124.1	3.1	3.4
Dohodnina	129.155.3	102.3	121.3	109.6	15.8	15.4
Davek na dodano Vrednost, trošarine	285.363.3	122.1	118.0	117.8	32.5	34.0
Carine in uvozne dajatve	19.923.9	98.7	90.6	90.7	3.0	2.4
Prispevki za socialno Varnost	295.767.9	100.7	110.5	110.7	35.9	35.2
Ostali javnofinančni Prihodki	80.293.1	97.0	114.5	112.1	9.6	9.6
Skupaj Javnofinančni prihodki	839.330.6	104.8	114.1	112.8	100.0	100.0

Vir podatkov: APP, poročilo B-2 (bruto vplačila) v letu 1999, 2000, davki od prometa blaga in storitev

Tabela 3: Javnofinančni prihodki v RS in uspešnost DURS (obdobje januar-november 2000)

Javnofinančni prihodki (mio SIT)	Proračunsko leto 2001	Proračunsko leto 2000	Indeksi rasti 2001/2000
Davek na dohodek in dobiček	321.730	279.034	115
Prispevki za socialno varnost	631.246	560.415	113
Davki na plačilno listo in delovno silo	74.184	60.125	123
Davki na premoženje	30.776	24.567	125
Davki na blago in storitve	84.242	121.962	69
Ostali davki, transferni prihodki in nedavčni prihodki	67.599	49.606	136
Skupaj javnofinančni prihodki	1.209.777	1.095.709	110
Plačila na osnovi prisilne izterjave	29.177	20.943	139

Odmera dohodnine in davka od dohodkov iz dejavnosti	Proračunsko leto 2000	Proračunsko leto 1999	Indeksi rasti 2000/1999
Št. vloženih napovedi za dohodnino	1.141.124	1.139.261	100
Št. izdanih odločb za dohodnino	1.135.339	1.132.503	100
Št. vloženih napovedi za davek od d.d.	64.684	65.608	99
Št. izdanih odločb za davek od d.d.	63.660	65.392	97

Vir podatkov: spletna stran DURS, z dne 22. 1. 2002 – <http://sigov.si/durs/>

5.1. DAVEK NA DODANO VREDNOST - DDV

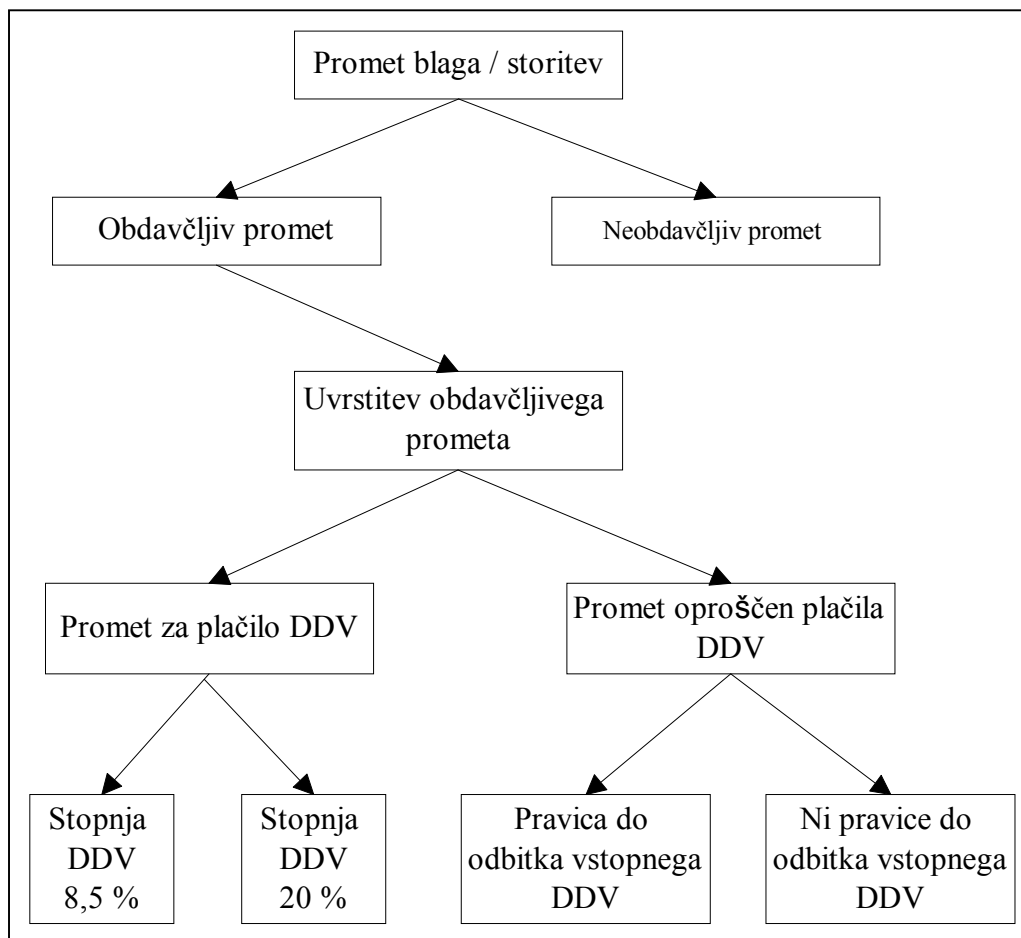
Do šestdesetih let se je davek na porabo pobiral kot enofazni davek, ki se je obračunaval v trgovinah na malo in na veliko ali pa so se obračunavali pri vsaki prodaji blaga ali storitve. Po šestdesetih letih se je pričel davek na dodano vrednost hitro širiti iz Francije, ki ga prva uvedla leta 1958, na ostale države v Evropi. Danes uporabljajo davek na dodano vrednost že v več kot sedemdesetih državah po svetu. Takšna oblika obdavčevanja se že širi v države, ki so v tranziciji, kot tudi v države v razvoju.

Davčno osnovo za DDV predstavljajo vsa plačila, ki jih je ali jih bo davčni zavezanec prejel od kupca, naročnika ali tretje osebe za opravljen promet blaga oziroma storitev. Vključno s subvencijami, ki so neposredno povezane s ceno takega prometa, razen DDV, če ni z zakonom drugače določeno.

DDV se obračuna takrat, ko je blago dobavljeno oziroma takrat, ko so storitve opravljene. Po opravljenem delu je izdan račun. DDV se obračuna na dan prejema plačila od prejetega zneska plačila (gledano s strani kupca v trgovini). S strani trgovca oz. izdajatelja računa, se DDV obračuna na dan izdaje računa in odvede pristojnemu organu vsak zadnji dan v mesecu.

Davčni zavezanec mora za vsak promet blaga oziroma storitev izdati račun ali drug dokument, ki rabi kot račun ter obdržati kopijo računa. Račun je vsak dokument, ki ga izda davčni zavezanec ali druga oseba po njegovem nalogu, na katerem je zaračunan promet blaga oziroma storitev.

Slika 5: Prikaz davka na dodano vrednost v RS

DDV se obračunava in plačuje od 1. 1. 2002 po stopnji 20 % od vsakega prometa blaga, storitev in uvoza blaga, razen od prometa blaga, storitev in uvoza blaga, za katerega je z Zakonom o DDV določeno, da se ne obračunava in plačuje DDV ter od prometa blaga, storitev in uvoza blaga, za katerega je predpisana nižja 8,5 % stopnja DDV (Uradni list RS št. 103/01, 106/01).

Davek se izračuna na prodajno ceno proizvoda ali storitve in se zmanjša za davek od nabavne cene, ki ga je predhodno plačal proizvajalec in prodajalec. DURS dobi iz vsake faze od posameznih proizvajalcev, prodajalcev in trgovine davek na njihovo dodano vrednost. Za pravilen obračun je zato zelo pomemben račun in njegova vsebina.

V nadaljevanju je na sliki 6 in v tabeli 4 prikazan primer izračuna DDV, kjer so v verigi štiri stranke. Prodajalec B je dobil račun proizvajalca A, na katerem je prikazan poleg prodajne

cene, posebej obračunan DDV. To je vstopni DDV za naslednjo fazo, ki ga prodajalec B plača DURS, vendar ga v naslednjih fazah, ki sledijo, dobi povrnjenega.

Isto velja za trgovino C. Končni kupec D, kot zadnji v verigi, vedno plača DDV na prodajno ceno pri nakupu. Vsi v opisani verigi plačajo davek na dodano vrednost prodajne cene proizvoda ali storitve. Iz opisanega primera je razvidno, da je končni DDV seštevek vseh davkov na dodano vrednost v posameznih fazah poti izdelka/storitve, od proizvajalca do končnega kupca.

Iz primera je razvidno, da mora DURS vrniti vstopni davek v fazi A in B, medtem ko končni kupec D plača davek v fazi C.

V tabeli 5 sta opisani dve dejavnosti A in B za zunanje subjekte, ki so postali zavezanci za DDV, katerih delo je različno odvisno od zunanjih stroškov, kar je razvidno iz prejetih računov.

Slika 6: Primer izračuna davka na dodano vrednost

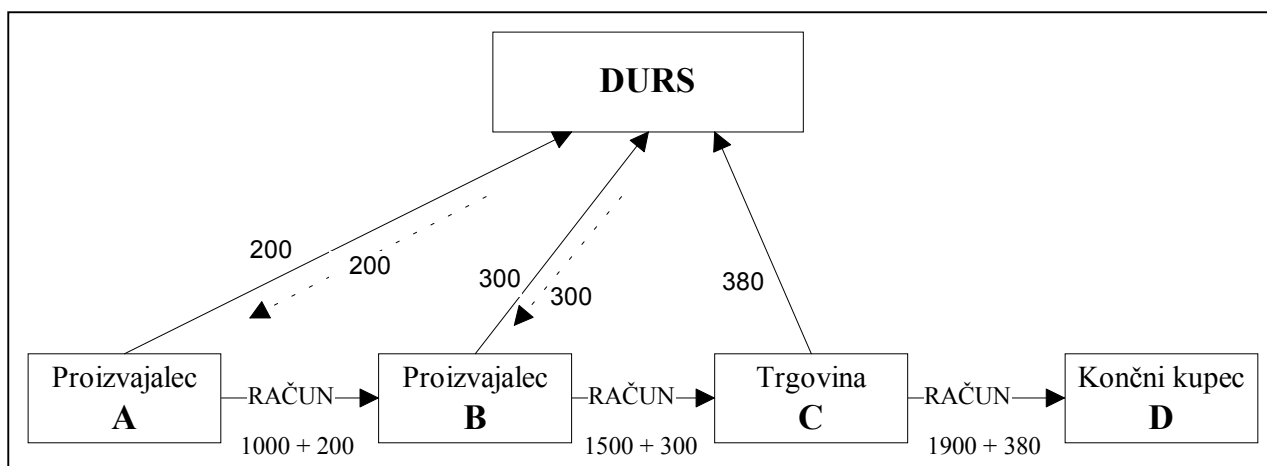

Tabela 4: Izračun posameznih faz pri obračunu DDV

FAZA	PC	DV	DDV (20%)	PC+DDV	vstopni DDV	plačan DDV	plačilo DURS	DDV
	1	2	3	4	5	6	7 = 5 - 6	8
A - B	1.000	1.000	200	1.200	200	0	200	200
B - C	1.500	500	300	1.800	300	200	100	100
C - D	1.900	400	380	2.280	380	300	80	80
DURS dobi 20 % od 1900 = 380								380
Končni kupec plača PC + DDV = 1900 + 380 = 2280								
PC - prodajna cena DV - dodana vrednost DDV - davek na dodano vrednost je v tem primeru 20 %								

Tabela 5: Primer izračuna DDV za zunanje subjekte (zavezanci za DDV in druge, ki niso zavezanci za DDV)

Izračun za leto	Dejavnost A		Dejavnost B	
	zavezanec	ni zavezanec	zavezanec	ni zavezanec
Izdani računi 1	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000
DDV 20 % 2	1.000.000	-	1.000.000	-
Prodaja skupaj 3	6.000.000	5.000.000	6.000.000	5.000.000
Prejeti računi 4	1.500.000	1.500.000	4.000.000	4.000.000
DDV 20 % 5	300.000	300.000	800.000	800.000
Nakupi skupaj 6	1.800.000	1.800.000	4.800.000	4.800.000
Odbitek vstopnega DDV 7	300.000	-	800.000	-
Obračun-plačilo DDV (2 - 7) 8	700.000	-	200.000	-
Ostane (3 - 6 - 8) 9	3.500.000	3.200.000	1.000.000	200.000

5.1.1. REGISTRACIJA DAVČNIH ZAVEZANCEV ZA DDV

Davčni zavezanec je vsaka organizacija, pravna oseba in oseba, ki samostojno opravlja vsako proizvodno, predelovalno, trgovsko in storitveno dejavnost, vključno s kmetijsko dejavnostjo, kot tudi izkoriščanje premoženja in premoženjskih pravic, ne glede na namen ali rezultat opravljanja dejavnosti. Davčni zavezanci se v sistem davka na dodano vrednost vključijo po posebni registraciji. Davčna uprava vsakemu zavezancu za DDV izda posebno odločbo (Uradni list RS št. 89/98, 106/01).

V sistem DDV so se po Zakonu o DDV dolžne vključiti vse pravne osebe in samostojni podjetniki posamezniki, ki so v preteklem koledarskem letu imeli več kot 5.000.000,00 SIT prometa oziroma katastrski dohodek kmetijskih in gozdnih zemljišč večji kot 1.500.000,00 SIT.

Drugi davčni zavezanci se lahko prostovoljno vključijo v sistem. Prijavne obrazce lahko prevzamejo na vseh enotah Davčne uprave.

Vložitev vloge za registracijo in izpolnjene prijavne obrazce lahko oddajo davčni zavezanci po pošti ali osebno vrnejo davčni upravi. Na osnovi podatkov iz prijavnih obrazcev ter drugih podatkov, s katerimi davčna uprava že razpolaga je vzpostavljen register zavezancev za DDV.

Davčna uprava izda vsem davčnim zavezancem za DDV odločbe, ki jim dodeljujejo status zavezanca za DDV. Le tisti zavezanci, ki so z odločbo o registraciji vključeni v sistem DDV, lahko pri svojih dobavah zaračunavajo DDV. Odločbe so vsem DDV zavezancem posredovane po pošti.

Tabela 6: Opis poteka postopkov vezanih na DDV

Faze	Obdobje	Opis
Vzpostavitev davčne obveznosti	Prvi dan po poteku davčnega obdobja	Po poteku davčnega obdobja nastopi za davčnega zavezanca obveznost predložitve davčnega obračuna in večinoma obveznost plačila davka. Davčni zavezanci so dolžni to obveznost izpolniti v naslednjem koledarskem mesecu.
Obdelava zahtev za vračilo	Dva tedna po poteku davčnega obdobja	Davčni zavezanci izpolnjene obračune pošljejo po pošti. Tisti zavezanci, ki so v preteklem davčnem obdobju imeli več vstopnega od izstopnega DDV, bodo na obračunu izkazovali preplačilo. Preplačani davek za davčno obdobje lahko zavezanci prenesejo kot akontacijo v naslednje davčno obdobje ali zahtevajo vračilo. Pričakuje se, da bodo obračune DDV oddali najprej davčni zavezanci, ki zahtevajo vračilo preveč plačanega DDV.
Obdelava obračunov	Mesec dni po poteku davčnega obdobja	Zavezanec je dolžan izpolnjen obračun vrniti davčni upravi najkasneje do konca naslednjega meseca po poteku davčnega obdobja. Tudi v primeru, ko davčni zavezanec ni imel prometa v določenem davčnem obdobju, je dolžan davčni upravi vrniti izpolnjen obračun. Do konca meseca, ki sledi davčnemu obdobju, je davčni zavezanec dolžan plačati presežek izstopnega nad vstopnim davkom, ki ga je izkazal na obračunu
Tiskanje in distribucija obvestila in obračuna po odmeri	10 dni po poteku roka vložitve obračuna	Po poteku enega meseca po davčnem obdobju davčna uprava vse davčne zavezance, ki niso vložili obračuna ali niso plačali davka, z obvestilom spomni na njihovo obveznost. Za tiste zavezance, ki niso vložili obračuna, davčna uprava odmeri znesek obveznosti. Opozoriti je potrebno na kazni, ki so predpisane za neizpolnjevanje davčnih obveznosti.
Inšpekcija zavezancev po registraciji	Od dneva uvedbe DDV oz. od registracije	Takoj po opravljeni registraciji lahko davčni inšpektorji izvajajo preglede pri davčnih zavezancih. Prvi pregledi, ki izhajajo iz registracije, so predvsem preventivnega značaja, saj temeljijo na pregledu pravilnosti zasnove knjigovodskih evidenc.
Inšpekcija zavezancev po knjigovodskem statusu	Po poteku davčnega obdobja	Že takoj po vložitvi prvih obračunov – mesec dni po oddaji DDV - lahko davčni inšpektorji izvedejo preglede, ki temeljijo na knjigovodskih evidencah ter na predloženih obračunih.
Prisilna izterjava	Dva meseca po poteku davčnega obdobja	V primeru, ko davčni zavezanci niso v mesecu po poteku davčnega obdobja izpolnili svojo davčno obveznost – niso plačali samoodmerjenega davka ali tistega, katerega višino je določila davčna uprava z odmero, je davčna uprava prisiljena poravnavo obveznosti davčnega zavezanca zagotoviti z izterjavo – administrativno ali z rubežem.

5.1.2. OBRAČUNAVANJE DDV

Davčni zavezanci svoje obračune davčne obveznosti za DDV izkazujejo na obrazcih, ki jih predpiše DURS in potrdi finančni minister. Na obračunih je potrebno navesti: davčno obdobje, davčno številko, ločeno prikazan vhodni davek po splošni in zmanjšani stopnji, uvoz in izvoz, znesek obveznosti ali znesek zahteve za vračilo ter zahtevo za vračilo.

Predpisani obrazci: prijava za registracijo, obračun DDV, obrazci vračila DDV, predpisani obrazci prejetih in izdanih računov so objavljeni v Uradnem listu.

Davčni zavezanci imajo možnost poračunavanja predhodno plačanega (nakupnega) davka na podlagi obračuna prodajnega davka z nakupnim. Pri tem se ne računa dodane vrednosti, temveč davčno obveznost z izračunom razlike med davkom od prodaje in davkom od nakupa.

Davek - razliko med seštevkom zaračunanih davkov kupcem in davkom, plačanih ob nakupu oz. nabavi, bo plačeval davčni zavezanec sam na podlagi obračuna – samoobdavčitev.

Poračun oz. vračilo preveč plačanega davka bo lahko opravil le registrirani zavezanec za DDV ob pogoju, da gre za obdavčljive posle in za isto obračunsko obdobje.

Davek na dodano vrednost predstavlja vsefazni davek, ki se obračuna v vsaki fazi proizvodno prodajnega ciklusa, vendar samo na dodano vrednost, ki se je ustvarila v posamezni fazi in ne na celotno vrednost proizvoda.

Dodano vrednost lahko opredelimo kot razliko med prodajno vrednostjo blaga ali storitev in nabavno vrednostjo le-teh.

Primer je blago, ki ga kupimo za 1.000 SIT, ga obdelamo in prodamo za 1.500 SIT. Vrednost dodanega dela je 500 SIT. V praksi je v verigi do končnega izdelka več posrednikov, kjer vsak doda svojo vrednost, ki predstavlja osnovo za DDV. Končna vrednost DDV v maloprodaji predstavlja vsoto vseh dodanih vrednosti po fazah proizvodnje in prodaje.

5.1.3. RAČUN

Davčni zavezanec je dolžan po Zakonu o davku na dodano vrednost (Uradni list RS št. 89/98) za vsak promet blaga in storitev izdati račun, razen če z drugimi predpisi ni določeno drugače. Računa ni treba izstaviti le kmetom, ki svoje proizvode prodajajo na tržnici, prodajalcem vozovnic, kart in žetonov v potniškem prometu, prodajalcem znamk, kolekov in obrazcev v poštnem prometu ter prodajalcem periodičnega tiska.

Račun je knjigovodska listina, ki pri izdajatelju dokazuje terjatev za prodano blago ali storitve, pri prejemniku pa nastanek obveznosti za prejete dobrine. Račun je tudi osnova za uveljavljanje vstopnega davka. Primeri računov so: blagajniški trak, vstopnice, prevoznice, predplačila, paragonski blok, listine in pogodbe.

S 1. julijem 1999 se potrošniki srečujemo z dvema vrstama računov. Trgovci, ki se niso registrirali kot zavezanci za DDV, izstavljajo račune brez davka na dodano vrednost.

Zavezanci za DDV morajo izstavljati račune, iz katerih morajo biti poleg drugih podatkov, obvezno razvidni tudi:

- kraj in datum izdaje,
- zaporedna številka izdanega računa,
- ime, sedež in davčna številka izdajatelja računa,
- podatki o vrsti in količini prodanega blaga ali storitev,
- cena in vrednost blaga ali storitev brez DDV in vrednost DDV s prikazano stopnjo DDV,
- skupni znesek z vključenim DDV.

V primeru, da je prejemnik-kupec blaga zavezanec za DDV, mora imeti vsebina računa tudi ime, sedež in davčno številko prejemnika-kupca blaga.

Minimalno vsebino računa podrobneje opredeljujejo zakoni, pravilniki in standardi kot so: Zakon o DDV, Zakon o varstvu potrošnikov, Računovodski standardi, Pravilnik o vodenju poslovnih knjig.

Račun ima z uvedbo davka na dodano vrednost kot tudi dohodnine večji pomen. Tisti, ki ne izstavi računa, se lahko izogne plačilu davkov, kar je z Zakonom prepovedano in kaznivo. Država je zainteresirana, da v čim večji meri zmanjša možnost davčne utaje, zato je z zakoni predpisano, da morajo davke plačevati vsi, ki so jih dolžni plačati.

Prvi stik s prodajalcem ima kupec. Da bi zainteresirali tudi potrošnike, naj zahtevajo račun, ki ga mora izdati prodajalec, bi moral biti kupec predvsem finančno stimuliran. Ker je interes potrošnika, predvsem čim cenejši nakup, se lahko v praksi prodajalci izognejo izstavitvi računa. Kupec ima ravno tako kot prodajalec, zakonsko obvezo, da ima ob izstopu iz trgovine pri sebi račun, ki v posameznih primerih predstavlja tudi osnovo za uveljavljanje davčne olajšave pri dohodninski napovedi.

Slika 7 : Račun davčnega zavezanca

PRODAJALEC d.o.o. Dunajska 130 1000 Ljubljana davčna št.: 12345678		Ljubljana, 12.01.2002				
RAČUN št.: 123						
KUPEC d.d. Slovenska 32 1000 Ljubljana davčna št.: 12125678						
datum dobave: 11.01.2002						
Valuta:						
Artikel / storitev	Količina	Cena/EM	Skupaj - SIT brez DDV	DDV 20%	DDV 8,5%	Prodajna vrednost SIT
1 Tiskalnik	3	31.000,00	93.000,00	18.600,00	-	111.600,00
2 CD ROM	10	190,00	1.900,00	380,00	-	2.280,00
3 Prevoz - km	35	50,00	1.750,00	350,00	-	2.100,00
SKUPAJ brez DDV - SIT			96.650,00			
SKUPAJ DDV - SIT				19.330,00		
SKUPAJ za plačilo - SIT						115.980,00

5.1.4. OBRAČUN DAVČNE OBVEZNOSTI

Davčni zavezanec je dolžan do zadnjega dne v mesecu izkazati svojo davčno obveznost do države z obračunom DDV. Svoje obračune davčne obveznosti za DDV izkazujejo na zakonsko predpisanih obrazcih DDV-O (Uradni list RS št. 106/01). Izpolnjen obrazec je zavezanec dolžan oddati pristojnemu davčnemu uradu do zadnjega dne v naslednjem mesecu po preteku davčnega obdobja. Do istega dne v mesecu mora davčni zavezanec plačati svoje obveznosti.

Zavezanci imajo možnost poračunavanja predhodno plačanega (nakupnega) davka na podlagi obračuna prodajnega davka z nakupnim. Pri tem ne računajo dodane vrednosti, temveč davčno obveznost z izračunom razlike med davkom od prodaje in davkom od nakupa.

Slika 8: Obrazec za obračun DDV (DDV-O)

OBRAZEC DDV-O			
za obračun davka na dodano vrednost za davčno obdobje			
Podatki o zavezancu iz registra DDV		1 davčna številka	
Informacijski del (vse vrednosti so brez DDV)			
v SIT (brez stotinov)		v SIT (brez stotinov)	
obdavčljiv promet	11	____	
izvoz	12	____	
oproščen in neobdavčen promet	13	____	
uporaba za neposlovne namene in lastno rabo	14	____	
obdavčljive nabave	21	____	
uvoz	22	____	
oproščene nabave	23	____	
nabavna vrednost opredmetenih osnovnih sredstev	24	____	
Obračunski del			
Obračunani DDV v SIT (brez stotinov)		Vstopni DDV v SIT (brez stotinov)	
Od prodaje blaga in storitev		Od nakupa blaga in storitev	
zavezancem za DDV - 8,5%	31	v Sloveniji - 8,5%	41
zavezancem za DDV - 20%	32	v Sloveniji - 20%	42
končnim potrošnikom - 8,5%	33	pri uvozu	43
končnim potrošnikom - 20%	34	pavšalno nadomestilo 4%	44
prejemniki blaga in storitev kot plačniki DDV	35	prejemniki blaga in storitev kot plačniki DDV	45
davčni zastopniki	36	prenos iz preteklega obdobja	46
obveznost DDV	51	presežek DDV	52
		Zahtevam vračilo razlike O2 ☐ da	
Potrjujem resničnost navedenih podatkov			
v datum		podpis ime in priimek	

Davek - razliko med seštevkom zaračunanih davkov kupcem in davkom, plačanih ob nakupu oz. nabavi, bo plačeval davčni zavezanec sam na podlagi obračuna –samoobdavčitev. Poračun oz. vračilo preveč plačanega davka lahko opravi le registrirani zavezanec za DDV ob pogoju, da gre za obdavčljive posle in za isto obračunsko obdobje. Na obračunih je potrebno navesti: davčno obdobje, davčno številko, ločeno prikazan vhodni davek po splošni in zmanjšani stopnji, uvoz in izvoz, znesek obveznosti ali znesek zahteve za vračilo ter zahtevo za vračilo, skratka vse, kar je vidno na obrazcu DDV-O.

5.2. DOHODNINA

Dohodnina je zbirni davek (Uradni list RS št. 435/90), kar pomeni, da se z njo obdavčujejo vsi obdavčljivi dohodki, prejeti v preteklem letu. Zbirni dohodki se obdavčujejo po progresivni lestvici. Večja dohodninska osnova predstavlja višjo stopnjo, manjša pa nižjo stopnjo dohodninskega davka.

Pravna podlaga za odmero dohodnine izhaja iz Zakona o dohodnini, Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju in Zakona o davkih občanov. Obračun, plačevanje in izterjava davkov je urejena z Zakonom o davčnem postopku, Zakonom o splošnem upravnem postopku, Zakonom o davčni službi in Zakonom o upravnih sporih. Vodenje postopka v zvezi z odmero dohodnine ureja Zakon o davčnem postopku.

Rok za oddajo napovedi za odmero davka od dohodkov iz dejavnosti za preteklo leto (leto 2001) je:

- 31. januarja v tekočem letu, ko morajo zasebniki oddati informacije o izplačilih dohodkov, nagrad in drugih plačilih na svoj davčni urad,
- 31. marca v tekočem letu, ko morajo vsi oddati svoje dohodninske napovedi.

Ta obveznost velja tudi za vse tiste zasebnike, ki so v davčni napovedi za preteklo leto izkazali izgubo, saj pred izdajo odločbe o odmeri davka iz dejavnosti ne morejo vedeti višine dohodninske osnove. Dohodninsko napoved oddajo tudi vsi tisti zasebniki, ko so se morali v preteklem letu registrirati na sodišču, ker so presegli kriterije male gospodarske družbe (presegli so 5.000.000 SIT in postanejo zavezanci za DDV, zato morajo voditi dvostavno knjigovodstvo). Ti zasebniki bodo torej do 31. 3. v tekočem letu oddali poleg dohodninske napovedi tudi obrazec obračuna davka od dohodkov iz dejavnosti za preteklo leto.

Zakon o dohodnini našteva naslednje vire, in sicer: osebne prejemke, dohodke iz kmetijstva, dohodke iz kapitala, dohodke iz premoženja, dohodke iz premoženjskih pravic, dohodke iz dejavnosti.

Od teh dohodkov se že med letom obračuna davek. Ob koncu leta se vključijo v dohodnino, ki je po svoji naravi zbirni davek, in sicer na vse obdavčljive dohodke, ki so bili prejeti med letom. Viri dohodnine so torej podvrsta dohodnine.

Pri zasebnikih se kot vir dohodnine pojavlja dohodek iz dejavnosti. V primerih, ko zasebnik prejema tudi druge dohodke kot fizična oseba (npr. katastrski dohodek, dohodke iz premoženja), mora te prihodke vključiti v svojo dohodninsko osnovo.

Zavezanci za dohodnino so:

- fizične osebe, ki so v preteklem letu imele stalno prebivališče v Republiki Sloveniji (rezidenti) in so na njenem območju prejemale dohodke, ki jih našteva zakon (viri dohodnine),
- fizične osebe, ki niso rezidenti, vendar le pod pogojem, če so v preteklem letu najmanj šest mesecev nepretrgoma bivale na območju Republike Slovenije in če so dosegale dohodke, ki jih zakon opredeljuje kot vire dohodnine - obdavčljive dohodke.

Dohodninske napovedi ne vlagajo:

- Osebe (rezidenti in nerezidenti), ki v preteklem letu niso prejemale obdavčljivih dohodkov. Neobdavčljivi dohodki so določeni v Zakonu o dohodnini - dobitki od iger na srečo, odškodnine, preživnine, denarna nadomestila, izplačana v enkratnem znesku po predpisih o zaposlovanju in zavarovanju za brezposelnost.
- Osebe (rezidenti), ki obdavčljivih dohodkov niso prejemale na območju Republike Slovenije, ker so bile zaposlene pri tujem delodajalcu.
- Nerezidenti, ki so prejemale obdavčljive dohodke, vendar niso na območju Slovenije prebivali nepretrgoma šest mesecev.
- Detaširani delavci, ki so bili poslani na delo v tujo državo in je bila njihova plača obdavčena v tej državi, pod pogojem, da je z omenjeno državo Slovenija sklenila sporazum o izogibanju dvojnemu obdavčevanju.
- Zavezanci, katerih osnova za dohodnino ne presega 11 % povprečne bruto plače zaposlenih v Republiki Sloveniji. V letu 2000 je ta znesek znašal 253.003 SIT, v letu 2001 pa 283.221 SIT.
- Učenec ali študent, katerega edini vir dohodkov so prejemki iz plačil za začasno ali občasno delo prek študentskih ali mladinskih organizacij, ki posedujejo koncesijo za posredovanje, pod pogojem, da izvršena plačila ne presegajo 40 % zneska povprečne letne plače.
- Oseba, katere edini vir dohodkov je pokojnina in če od te pokojnine med letom ni plačevala akontacije dohodnine (obvestilo izplačevalca). Ne glede na opisano je smiselno, da dohodninsko napoved vložijo vsaka oseba, ki je med letom plačala akontacijo dohodnine in je dohodninski zavezanec, vendar znesek obdavčljivih prejemkov ne presega višine, ki je v zakonu določena kot merilo za obvezno vložitev napovedi (npr. prejemki študentov, zavezancev, katerih osnova ne presega 11 % povprečne plače).

Slednje ne velja za osebe, ki ne morejo biti dohodninski zavezanci (npr. nerezidenti, ki na območju Slovenije niso prebivali najmanj šest mesecev). Davčni organ mora odmeriti dohodnino najkasneje do 31. oktobra. Dohodnino je potrebno plačati v tridesetih dneh od dneva prejetja odločbe o odmeri dohodnine.

Če je bilo z dohodninsko odločbo ugotovljeno preplačilo, se preveč plačani znesek vrne zavezancu za dohodnino v 30 dneh od vročitve odločbe. Znesek preplačila davčni organ ne vrne po uradni dolžnosti, če le-ta ne presega 1.000 tolarjev (vložiti je potrebno zahtevo, v nasprotnem se skupaj s pripadajočimi obrestmi vštevajo v naslednja plačila). V primeru, če ima

zavezanec neplačane druge davke, katerim je že potekel rok plačila, davčni organ preplačilo poročuna z zapadlimi davčnimi obveznostmi.

Arhiviranje in hramba dokumentacije, s katero se dokazuje resničnost navedb v napovedi, je pomembna faza v postopku dohodnine, saj je potrebno hraniti opisano dokumentacijo še pet let od dneva pravnomočnosti odločbe o odmeri dohodnine.

Podvrste davkov (Uradni list RS št. 435/90, 107/01), ki sodijo v dohodnino so:

- davek od osebnih prejemkov,
- davek od dohodka iz kmetijstva,
- davek od dohodka iz dejavnosti,
- davek od dohodka od dobička iz kapitala,
- davek od dohodkov iz premoženja,
- davek od dohodkov iz premoženjskih pravic.

5.2.1. DAVEK OD OSEBNIH PREJEMKOV

Zavezanec za davek od osebnih prejemkov je fizična oseba s stalnim prebivališčem v RS, ki prejema plačo iz delovnega razmerja, pokojnino, ima prejemke dosežene na podlagi pogodbe o delu in druge prejemke vključno z nagradami in podobnimi prejemki.

Prav tako je zavezanec za davek od osebnih prejemkov tudi rezident Republike Slovenije, ki prejema iz tujine plačo ali pokojnino. Po določbi Zakona o davčnem postopku mora tak zavezanec svojo plačo oziroma pokojnino napovedati v sedmih dneh od dneva, ko je prvič prejel plačo oziroma pokojnino iz tujine pri davčnem organu, kjer je vpisan v davčni register.

Davčni organ nato takemu zavezancu izda odločbo, s katero mu določi akontacijo davka od osebnih prejemkov. V kolikor se plača ali pokojnina spremenita, je dolžan tak zavezanec ponovno vložiti davčno napoved v roku 7 dni od dneva, ko je prejel spremenjeno plačo ali pokojnino. Zavezanec za davek od osebnih prejemkov je tudi rezident Republike Slovenije, ki opravlja storitve in posle na območju Republike Slovenije za tujo pravno osebo.

V osnovo za obdavčitev osebnih prejemkov sodijo:

- plače in nadomestila plače ter nekatera povračila stroškov nad zneski, določenimi z uredbo vlade,
- stimulacije in bonitete,
- regres za letni dopust,
- odpravnine ob upokojitvi, jubilejne nagrade in enkratne solidarnostne pomoči nad zneski, določenimi z uredbo vlade, ter drugi prejemki iz delovnega razmerja,
- pokojnine in nadomestila ZPIZ,
- nadomestila pri drugih izplačevalcih in veteranski dodatek,
- drugi prejemki, vključno z nagradami (razen neobdavčenih nagrad, opredeljenih z zakonom) in podobnimi prejemki plače iz tujine za delo v Sloveniji,
- pokojnine iz tujine,
- prejemki za priložnostno opravljene storitve in posle,
- prejemki učencev in študentov prek študentskih in mladinskih servisov.

5.2.2. DAVEK OD DOHODKA IZ KMETIJSTVA

Zavezanec za davek od dohodkov iz kmetijstva je fizična oseba, ki je kot lastnik, imetnik pravice uporabe ali uživalec zemljišča vpisana v katastrskem uradu po stanju na dan 31. decembra pred letom, za katero se davek odmerja. Zavezanec je lahko tudi oseba, ki ni vpisana v katastru kot lastnik, zemljišče pa uporablja. Takemu zavezancu davčni organ lahko odmeri davek od dohodka iz kmetijstva. Zavezanci plačujejo davek iz kmetijstva v trimesečnih obrokih po Zakonu o davkih občanov.

Osnova za davek iz kmetijstva je katastrski dohodek, ugotovljen po predpisih o ugotavljanju katastrskega dohodka. Zavezancu, ki odda zemljišče v zakup, se osnova zmanjša za katastrski dohodek v zakup oddanega zemljišča.

Znižanje katastrskega dohodka zaradi vlaganj lastnih sredstev zavezanec po Zakonu o dohodnini uveljavlja z vlogo pri davčnem organu v 30. dneh po vložitvi lastnih sredstev.

Zavezanec lahko uveljavlja znižanje katastrskega dohodka v višini 25 % vloženih sredstev za dobo štirih let v primeru, ko vlaga lastna sredstva v spodaj naštete namene:

- preureditev prostorov v turistične namene,
- v gradnjo, adaptacijo gospodarskih poslopij,
- v nabavo kmetijske in gozdarske mehanizacije in naprav,
- v gozdove, razen v pogozdovanje.

Stopnja davka za osnove, manjše od 30 % povprečne letne plače v RS v preteklem letu, je 0 %. Stopnja davka od osnove, ki je večja od 30 % povprečne letne plače v RS v preteklem letu je 8 % in za nerezidente 17 %.

Davke od dohodka iz kmetijstva se zavezancu odmeri z odločbo do 31. decembra v letu za katerega se odmerja.

5.2.3. DAVEK OD DOHODKA IZ DEJAVNOSTI

Zavezanec za davek od dohodka iz dejavnosti je fizična oseba, ki opravlja dejavnost in je vpisana v ustreznem register ali drugo predpisano evidenco na območju Republike Slovenije.

Tako so zavezanci od dohodkov iz dejavnosti: podjetniki posamezniki - obrtniki, zasebni raziskovalci, kulturni delavci, odvetniki, notarji, samostojni športni delavci, zasebniki, ki opravljajo vzgojno-izobraževalno dejavnost, samostojni novinarji, fizične osebe, ki opravljajo varovanje in detektivsko dejavnost, morski ribiči.

Davčna osnova za davek od dohodkov iz dejavnosti je dobiček. Dobiček zasebnika se ugotavlja tako, da se od prihodkov, ustvarjenih v koledarskem letu, odštejejo odhodki. Za ugotavljanje ustvarjenih prihodkov in odhodkov se uporabljajo predpisi o obdavčitvi dobička pravnih oseb, če ni drugače določeno v Zakonu o dohodnini.

Vsem zasebnikom (razen določenim izjemam, ki se jim osnova za davek ugotavlja z upoštevanjem normiranih stroškov) se osnova za davek od dohodkov iz dejavnosti ugotavlja po podatkih iz davčne napovedi, ki mora temeljiti na pravih in verodostojnih podatkih iz

poslovnih knjig. Sicer se odmera davka izvrši na osnovi: samoobdavčitve, davčne napovedi ali ugotavljanja dobička z upoštevanjem normiranih odhodkov.

Davčna napoved mora biti vložena do 28. februarja za preteklo leto. Davčni organ mora zavezancu izdati odločbo do 31. maja za preteklo leto.

5.2.4. DAVEK OD DOBIČKA IZ KAPITALA

Po Zakonu o dohodnini je zavezanec za davek od dobička iz kapitala fizična oseba s stalnim prebivališčem na območju Republike Slovenije in tudi fizična oseba, ki ni rezident Republike Slovenije, ki dosega dobiček s prodajo ali zamenjavo nepremičnin. Ne glede na to, ali so bile prodane oz. zamenjane v spremenjenem ali nespremenjenem stanju, v kolikor je bila prodaja izvršena pred potekom treh let od dneva, ko je nepremično premoženje pridobljeno.

Davek se ne plača, če se od prodaje ne plača davek na promet nepremičnin.

Osnova za davek od dobička iz kapitala, pridobljenega s prodajo nepremične, je določena v Zakonu o dohodnini in je razlika med prodajno ceno kapitala in valorizirano vrednostjo kapitala v času pridobitve.

V skladu z Zakonom o davčnem postopku mora davčni zavezanec, rezident Republike Slovenije, dobičke iz prodaje oz. zamenjave nepremičnin napovedati v 15 dneh od prodaje pri davčnem uradu na območju katerega nepremičnina leži. Odločbo o odmeri davka od dobička iz kapitala od prodaje nepremičnin izda po Zakonu o davčnem postopku pristojni davčni organ v roku 30 dni od dneva vložitve napovedi.

Davek, ki ga je davčni zavezanec že plačal na podlagi odločb o odmeri davka od dobička iz kapitala, se odšteje od odmerjene dohodnine.

Zavezanec za davek od dobička iz kapitala je tudi fizična oseba s stalnim prebivališčem na območju Republike Slovenije in fizična oseba, ki ni rezident Republike Slovenije, ki dosega dobiček s prodajo ali zamenjavo vrednostnih papirjev ter drugih deležev v kapitalu gospodarskih družb in zadrug, v kolikor je bila prodaja izvršena pred pretekom treh let od dneva pridobitve.

Med vrednostne papirje, ki zapadejo obdavčitvi po določilih Zakona o dohodnini, spadajo vsi, navedeni kot taki v veljavni zakonodaji in tisti, ki so predmet trgovanja, tako lastniški kot dolžniški vrednostni papirji.

Obdavčeni so torej dobički iz kapitala od prodaje vrednostnih papirjev kot so delnice, blagajniški zapiski, certifikati o vloženi sredstvih, komercialni zapisi in investicijski kuponi; zunaj obdavčitve so prodaja pravic, ki dajejo možnost nakupa ali prodaje po vnaprej določeni ceni kot so terminske pogodbe, opcije, prednostne pravice in nakupni boni.

Osnova za davek od dobička iz kapitala, pridobljenega s prodajo vrednostnih papirjev in deležev v kapitalu, je razlika med prodajno ceno kapitala in valorizirano vrednostjo kapitala v času pridobitve.

Če prodajna cena kapitala ni ustrezna ceni kapitala, ki bi se dala doseči v prostem prometu v času prodaje, se za ugotavljanje osnove za davek kot prodajna cena upošteva v odmernem postopku ugotovljena vrednost kapitala.

Osnova za davek od dobička iz kapitala se lahko v letu, za katero se odmerja dohodnina, zmanjša:

- za negativno razliko med prodajno ceno kapitala in valorizirano vrednostjo kapitala v času pridobitve,
- za davke, ki jih je plačal zavezanec pri prodaji,
- za tisti del prodajne cene, ki jo tvorijo obresti in tečajne razlike,
- za valorizacijo nakupne cene kapitala za čas od dneva pridobitve do dneva prodaje,
- v skladu z določili Zakona o dohodnini, če je bila prodaja izvršena po poteku šest mesecev od dneva pridobitve, drugače se valorizacija ne prizna.

Stopnja davka od dobička iz kapitala v skladu z Zakonom o dohodnini je 30 %.

V skladu z Zakonom o davčnem postopku mora davčni zavezanec, rezident Republike Slovenije, dobičke iz prodaje vrednostnih papirjev in deležev v kapitalu napovedati do 28. februarja za preteklo leto. Odločbo o odmeri davka od dobička iz kapitala od prodaje izda pristojni davčni urad do 31. maja za preteklo leto.

Napoved za odmero davka od dobička od prodaje vrednostnih papirjev ali deležev v kapitalu ne vlagajo tisti davčni zavezanci, ki so v koledarskem letu dosegli dobiček ali izgubo s prvo prodajo vrednostnih papirjev ali deležev v kapitalu, pridobljenih v procesu lastninskega preoblikovanja podjetij v skladu s predpisi, ki urejajo lastninsko preoblikovanje podjetij.

5.2.5. DAVEK OD DOHODKOV IZ PREMOŽENJA

Davek od dohodkov iz premoženja se plačuje od:

- dohodkov, doseženih z udeležbo pri dobičku,
- obresti na posojila, dana fizičnim in pravnim osebam,
- dohodkov, doseženih z oddajanjem v najem zemljišč, stanovanjskih ali poslovnih prostorov ter prostorov za počitek oziroma rekreacijo, opreme, prevoznih sredstev in drugega premoženja.

Zavezanec za davek od dohodkov iz premoženja je fizična oseba s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki ima v državi ali tujini dohodke iz premoženja, če se od teh dohodkov ne plačuje kakšen drug davek po Zakonu o dohodnini. Zavezanec je tudi fizična oseba, ki ni rezident Republike Slovenije, če na njenem območju dosega dohodke iz premoženja, ali če ima izplačevalec sedež na območju Republike Slovenije.

Osnova za davek od dohodkov, doseženih z udeležbo pri dobičku, je vsak posamezen prejemek, povečan za plačano, posebno akontacijo po Zakonu o davku od dobička pravnih oseb, zmanjšan za 40 %. Glede na to je osnova za davek od dohodkov, doseženih z udeležbo pri dobičku osebnih družb posamezen prejemek, povečan za plačan davek od dobička pravnih

oseb. V primeru, ko je dividenda izplačana v obliki delnic ali zamenljivih obveznic, je obdavčljiva skladno z Zakonom o dohodnini in Zakonom o davku od dobička pravnih oseb.

Obveznost plačila akontacij dohodnine nastopi z dnem vpisa v register, oziroma, ko le tega ni, z dnem sprejetja sklepa skupščine o odprodaji delnic družbenikom z zamenjavo za njim pripadajoče dividende. Osnova za izračun akontacije dohodnine je sorazmerni del dobička, ki bi bil v primeru denarnega izplačila dividend izplačan posamezni fizični osebi.

Osnova za davek od obresti na posojila je razlika med prejetimi obrestmi na posamezno posojilo in revalorizacijskimi obrestmi, izračunanimi na podlagi rasti cen na drobno v obdobju, za katero je bilo dano posojilo. Pri obrestih od obveznic in obrestih od hranilnih vlog, do daljnega, ne gre za obresti, ki bi podlegale obdavčitvi po Zakonu o dohodnini.

Osnova za davek od dohodkov, ki jih lastnik doseže z oddajanjem v najem stanovanjskih ali poslovnih prostorov, garaž ali prostorov za počitek oziroma rekreacijo, je znesek najemnine, prejet v letu, za katero se odmerja davek, zmanjšan za stroške tekočega in investicijskega vzdrževanja, upravljanja in za stroške obratovanja, če te stroške plačuje lastnik sam.

Med stroške tekočega vzdrževanja štejejo stroški popravil, stroški vzdrževanja sten, tal, sistema ogrevanja ter električne, vodovodne in plinske napeljave. Stroški investicijskega vzdrževanja so predvsem stroški prenove, to je tistih del, ki so potrebna za ureditev stanovanjskega ali poslovnega prostora po sanitarno tehničnih predpisih (sanacija) in stroški izboljšave, to je tistih del, ki zagotavljajo povečanje stanovanjskega standarda (rekonstrukcija in modernizacija). Za stroške upravljanja štejejo stanovanjske storitve, vzdrževanje, obratovanje stanovanjske hiše, vzdrževanje funkcionalnega in skupnega funkcionalnega zemljišča, skrb za varstvo bivalnega okolja in vse storitve v zvezi s tem. Obratovalni stroški zajemajo storitve v zvezi z uporabo skupnih prostorov in naprav stanovanjske hiše in stroške, ki nastanejo v zvezi s tem (stroške za elektriko, vodo, ogrevanje, vzdrževanje, čiščenje, stroški hišnika in drugi skupni stroški). Če zavezanec ne uveljavlja dejanskih stroškov, se za potrebne stroške štejejo normirani stroški v višini 40 % od najemnine.

V dohodek, dosežen z oddajanjem stavb in prostorov, se upošteva tudi vrednost vseh obveznosti in storitev, za katere se je zavezal najemnik oziroma podnajemnik. To pomeni, da se osnova za najemnino poveča za vsa vlaganja v najeti prostor ali stanovanjsko hišo.

Za potrebne stroške pri obdavčitvi dohodkov, doseženih z oddajanjem opremljenih stanovanjskih prostorov, štejejo normirani stroški v višini 60 % od najemnine, če zavezanec ne uveljavlja dejanskih stroškov. Zavezancu se v obeh primerih normirani stroški priznajo v vsakem primeru avtomatično brez dokazovanja kakršnihkoli stroškov.

Osnovo za davek od dohodkov, ki jih lastnik doseže z oddajanjem zemljišča v najem, je znesek najemnine, prejet v letu za katero se odmerja davek, zmanjšan za stroške, ki jih zavezanec dokaže z računi, ter za davke, ki se odmerjajo od teh zneskov.

Osnova za davek od dohodkov, doseženih za oddajanje opreme, prevoznih sredstev in drugega premoženja, je prejeta najemnina, zmanjšana za stroške investicijskega in tekočega vzdrževanja in druge stroške, ki jih zavezanec dokaže z računi, ter za davke, ki se odmerjajo od teh dohodkov po drugih predpisih.

Stopnja davka od dohodkov iz premoženja je 25 %.

5.2.6. DAVEK OD DOHODKOV IZ PREMOŽENJSKIH PRAVIC

Zavezanec za davek od dohodkov iz premoženjskih pravic je fizična oseba s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji, ki ima v državi ali v tujini dohodke iz avtorskih pravic, izumov, znakov razlikovanja in tehničnih izboljšav, ne glede na to, ali so zavarovani po zakonu. Prav tako je zavezanec tudi nerezident Republike Slovenije, če dosega na njenem območju navedene dohodke.

Osnova za davek je dohodek avtorskih pravic, izumov, znakov razlikovanja in tehničnih izboljšav, zmanjšana za stroške, ki so bili zanj potrebni. Za potrebne stroške pri obdavčitvi seštejejo normirani stroški v višini 40 % od doseženega dohodka, če zavezanec ne uveljavlja dejanskih stroškov, katere mora dokazati.

Imetniku premoženjske pravice, ki ni avtor, se stroški ne priznajo.

Zavezancu, ki doseže dohodke iz premoženjskih pravic v tujini, se obračunani znesek davka zmanjša za davek, plačan od tega dohodka v tujini. Stopnja davka je 25 %.

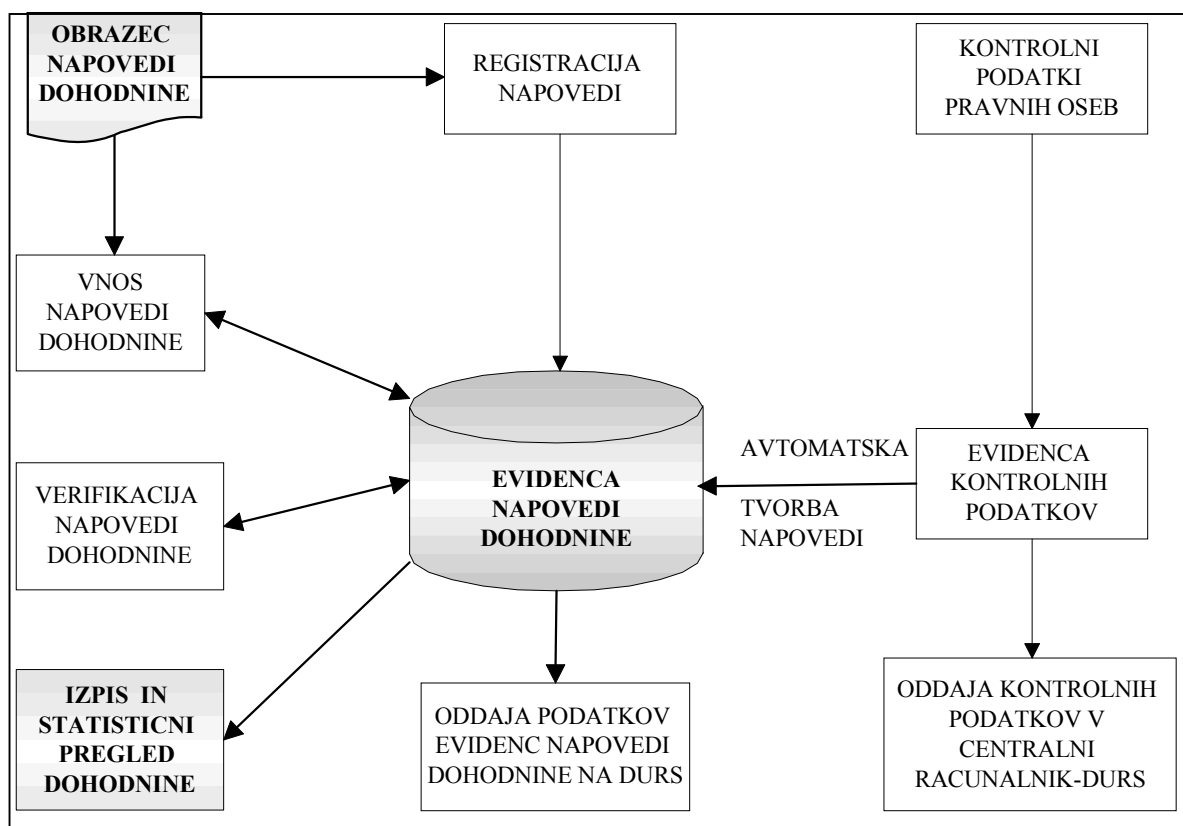
5.2.7. POSTOPKI ODMERE DOHODNINE

Postopki odmere dohodnine si sledijo kot je opisano in narisano v nadaljevanju:

1. Izplačevalci dostavijo do 31. januarja davčnemu organu (davčni izpostavi) podatke o izplačanih osebnih prejemkih (kontrolni podatki), dohodkih in obveznostih v obdobju od 1. januarja do 31. decembra za minulo leto.
2. Davčna izpostava vnese kontrolne podatke in jih posreduje na centralni računalnik.
3. Zavezanec vloži napoved za dohodnino na pristojni davčni izpostavi, oziroma jo pošlje po pošti najkasneje do 31. marca.
4. Davčna izpostava vnese podatke iz napovedi in jih pošlje na Davčni urad.
5. DURS za vse napovedi, ki prestanejo kontrole, naredi informativno odmero; informativne odmerne razporede pošlje na Davčno izpostavo.
6. Davčna izpostava prekontrolira informativne odmere (odmerne razporede - ne fizičnih odločb). Pri tem označi nepravilne informativne odmere, druge odmere sprejme kot dokončne. Po potrebi sledijo poboti v primerih vračila dohodnine.
7. Davčna izpostava naredi seznam odločb: ki se ne tiskajo, zavrnejo in odločb, ki so sprejete kot dokončne.
8. DURS za potrjene odmere iztiska odločbe, nakaznice, sezname in oddajno knjigo.
9. DURS distribuira odločbe na poštno centralo, kjer pošta potrdi oddajno knjigo.
10. DURS distribuira seznam odločb na izpostave.
11. Pošta distribuira odločbe (enkratno vročanje).
12. Pošta vrne povratnice in nevročene odločbe na izpostave.
13. Davčna izpostava z bralnikom črtne kode vnese povratnice.
14. Davčna izpostava na podlagi datuma vročitve izvrši dejansko knjiženje odmer.
15. Sledijo denarni tokovi pri plačilu dohodnine :
  - 15.1. Zavezanec plača/dvigne dohodnino s plačilnim instrumentom na katerikoli pošti/banki.

- 15.2. Pošta/banka vsakodnevno nakaže sredstva na plačilni račun DURS oz. v primeru vračil vloži zahtevek za refundacijo.
- 15.3. Pošta/banka pošlje individualne podatke na poštno centralo, kjer jih le-ta zajame in obdela.
- 15.4. Poštna centrala/banka pošlje vsakodnevno individualne podatke in zbirne podatke o vplačilih sortirane po poštah na DURS.
- 15.5. DURS ugotovljene nepravilnosti usklajuje s poštno centralo/banko, pri tem kontrolira:
  - 15.5.1. Znesek na virmanu: zbirni znesek (za posamezno pošto/banko).
  - 15.5.2. Zbirni znesek (za pošto/banko): individualni zneski (za posamezno pošto/banko).
  - 15.5.3. Individualni znesek vplačila (na pošti/banki): terjatev v knjigovodstvu (znesek na izpisanem plačilnem inštrumentu) za posameznega zavezanca (baza doplačil na DURS).
  - 15.5.4. Morebitne napake - DURS usklajuje s poštno centralo/banko.
16. DURS individualne podatke o plačilih sortira po Davčnih izpostavah in jih pošlje na izpostave; potrdila o plačilu pošilja tedensko.
17. Davčna izpostava poknjiži plačila.
18. Pritožbe.
  - 18.1. Ponovna odmera zaradi pritožbe.

Slika 9: Postopki pri odmeri dohodnine

5.2.8. POSTOPEK ZA ODDAJO DOHODNINE

Postopek odmere dohodnine se prične z oddajo napovedi za odmero dohodnine za tekoče leto. Napoved oddamo na predpisanem obrazcu.

Na podlagi Zakona o davčnem postopku, Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju in Zakona o upravi morajo pravne in druge osebe, zasebniki, državni in drugi organi, organi lokalnih skupnosti ter upravljalci vzajemnih pokojninskih skladov, pokojninske družbe in zavarovalnice kot izvajalci pokojninskih načrtov, davčnemu organu in vsakemu zavezancu za dohodnino, dostaviti podatke za odmero dohodnine za preteklo leto.

Izplačevalci dostavijo davčnemu organu podatke za vsakega posameznika, in sicer njegovo davčno številko, izpostavo bivanja, vsako posamezno vrsto prejemka oz. dohodka, ki mu je bila v preteklem letu izplačana (označena s predpisano oznako), izplačani dohodek v bruto znesku, normirane stroške, akontacijo dohodnine, prispevke za socialno varnost in znesek plačanega samoprispevka.

Podatke o izplačanih osebnih prejemkih, dohodkih in obveznostih v obdobju od 1. januarja do 31. decembra (2001) dostavijo izplačevalci davčnemu organu in vsakemu posamezniku najkasneje do 31. januarja (2002).

Tabela 7: Vrste prejemkov oz. dohodkov

Oznaka dohodka	Vrsta prejemka oz. dohodka
09	Premije prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, ki jih plačuje delodajalec po ZPIZ –1
10	Plače, nadomestila plač in povračila stroškov
11	Stimulacije in bonitete
12	Regres
13	Odpravnine ob upokojitvi, jubilejne nagrade in enkratne solidarnostne pomoči ter drugi prejemki iz delovnega razmerja
15	Nadomestila, izplačana pri drugih izplačevalcih in veteranski dodatek
16	Drugi prejemki, vključno z nagradami in podobnimi prejemki
19	Prejemki, doseženi z opravljanjem storitev in poslov po pogodbah in na drugih podlagah
20	Prejemki učencev in študentov
34	Dobiček, dosežen pri pravnih osebah in zasebnikih (53. člen ZD)
35	Dobiček, dosežen pri pravnih osebah in zasebnikih (54. člen ZD)
51	Dohodek, dosežen z udeležbo pri dobičku v RS (razen osebnih družb)
52	Dohodek, dosežen z udeležbo pri dobičku osebnih družb v RS
54	Obresti na posojila nad revalorizacijskimi obrestmi
55	Dohodki, doseženi z oddajanjem v najem pravnim osebam in zasebnikom
61	Dohodki iz avtorskih pravic
62	Dohodki iz izumov, znakov razlikovanja in tehničnih izboljšav

Slika 10: Obrazec za napoved dohodnine – prva stran

IZPOLNI IZPOSTAVA DAVČNEGA URADA						
Datum prejema napovedi: Zaporedna št. iz seznama prejetih napovedi: Šifra izpostave davčnega urada:						
NAPOVED ZA ODMERO DOHODNINE za leto 2001						
Jezikovna varianta: 1 slov., 2 slov.-ital., 3 slov.-madž.						
OSEBNI PODATKI						
Priimek in ime:			Davčna številka:			
Naslov bivališča: naselje, ulica, hišna številka			Leto rojstva:	Mesec rojstva:	Dan rojstva:	
Poštna številka, ime pošte:			Številka upravičenca/-nke pri ZPIZ-u:			
A) PODATKI O DOHODKIH ZAVEZANCA/-NKE						
A) I. Osebnih prejemki						
Oznaka	Prejemek Vrsta	Znesek	Akontacija dohodnine		Prispevki za socialno varnost	Obračunana neplačana akontacija dohodnine
			v RS 10a	v tujini 10b		
7		8	10a	10b	11	13
9	premijske prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, ki jih plačuje delodajalec po ZPIZ-1			XXXXX		XXXXX
10	plača, nadomestilo plače in povračila stroškov					XXXXX
11	stimulacije in bonitete		XXXXX	XXXXX	XXXXX	XXXXX
12	regres			XXXXX		XXXXX
13	odpravnine ob upokojitvi, jubilejne nagrade in enkratne solidarnostne pomoči ter drugi prejemki iz delovnega razmerja			XXXXX		XXXXX
14	pokojnina in nadomestila, izplačana pri ZPIZ-u			XXXXX		
15	nadomestilo, izplačano pri drugih izplačevalcih, in veteranski dodatek			XXXXX		
16	drugi prejemki, vključno z nagradami in podobnimi prejemki				XXXXX	XXXXX
17	plača iz tujine					XXXXX
18	pokojnina iz tujine					
povzeto iz obrazca MF DURS - št.obr. 1						

Vir: Uradni list RS št. 107/01

5.2.9 DOHODNINSKA LESTVICA

Lestvica za odmero dohodnine izda Ministrstvo za finance vsako leto posebej in sicer na osnovi podatkov Statističnega urada Republike Slovenije o povprečni plači v Republiki Sloveniji za preteklo leto. Podlaga za izračun lestvice za odmero dohodnine in zneskov olajšav, ki znižujejo osnovo za dohodnino, so podatki o povprečni mesečni plači v Republiki Sloveniji za minulo leto. Lestvica je vsako leto objavljena v Uradnem listu Republike Slovenije.

Na podlagi opisanih podatkov, ki predstavljajo podlago za izračun dohodnine za leto 2001 je izšla tudi dohodninska lestvica z zneski posameznih olajšav, ki se bodo upoštevale pri odmeri dohodnine za leto 2001 (Uradni list RS št. 50/01, 107/01).

Tabela 8: Dohodninska lestvica za leto 2001

Če znaša letna osnova SIT		Znaša davek
Nad	do	SIT
	1.279.236	17 %
1.279.236	2.558.470	217.469 + 35 % nad 1.279.236
2.558.470	3.837.708	665.201 + 37 % nad 2.558.470
3.837.708	5.116.942	1.138.520 + 40 % nad 3.837.708
5.116.942	7.675.412	1.650.215 + 45 % nad 5.116.942
7.675.412		2.801.526 + 50 % nad 7.675.412

Vir: Uradni list RS št. 107/01

5.2.10. OSNOVA ZA DOHODNINO

Vsaka fizična oseba, ki v Sloveniji doseže obdavčljiv dohodek, je zavezanec za davek od tega dohodka, ki se obračuna oz. odmeri od davčne osnove.

V dohodninsko osnovo se seštejejo davčne osnove posameznih obdavčljivih dohodkov, kot so se upoštevale pri izračunavanju posameznega medletnega davka. Izjema so nekateri dohodki, ki so se med letom obdavčevali z upoštevanjem normiranih stroškov, saj lahko zavezanec v dohodninski napovedi uveljavlja višje, dejanske stroške (razen zasebnikov, ki se jim je dobiček iz dejavnosti ugotavljal z upoštevanjem normiranih odhodkov). Že pri ugotavljanju davčnih osnov med letom je lahko zavezanec (razen zasebnikov) uveljavljal dejanske stroške namesto normiranih, če njegov davek - akontacija dohodnine, ni bil plačan po odbitku, ampak je vlagal davčne napovedi za posamezne dohodke, ker so mu jih izplačevale fizične osebe ali tuje osebe. Izjema so še izplačila udeležbe pri dobičku; posebnosti so še pri zasebnikih, ki vodijo poslovne knjige.

Osnova za dohodnino se zmanjša še za določena znižanja, izdatke in olajšave. Dohodnina se avtomatično zniža za splošno olajšavo, zavezanec jo lahko zmanjšuje še z izdatki za določene namene, invalidsko, študentsko ter posebno olajšavo za vzdrževane družinske člane.

Od tako znižane dohodninske osnove je odmerjena dohodnina. Od zneska dohodnine je odštet seštevek med letom plačanih davkov kot akontacija dohodnine.

5.2.11. AKONTACIJA DOHODNINE

Vsaka fizična oseba, ki v Sloveniji doseže obdavčljiv dohodek, je zavezanec za davek od tega dohodka. Če nerezident ni zavezanec za dohodnino, so njegovi davki od dohodkov samostojni davki, z njihovim plačilom je svoje obveznosti do države poravnal. V primeru, da je te davke med letom plačeval zavezanec za dohodnino (rezident ali nerezident), so bili ti davki njegova akontacija dohodnine, zato je seštevek med letom plačanih davkov odštet od zneska odmerjene dohodnine.

Obračun in nakazilo davka je lahko pri nekaterih dohodkih opravil izplačevalec (davek po odbitku). Ob izplačilu obdavčljivega dohodka ni bilo treba plačati davka po odbitku, če je davek znašal manj kot znesek, določen z odredbo Ministra za finance. V dohodninski napovedi je treba vpisati tudi te dohodke. Akontacija dohodnine od tega zneska je nič.

Primeri obdavčljivih dohodkov so opisani v nadaljevanju:

- pri davku po odločbi je na osnovi odmerne odločbe zavezanec za davek dolžan sam poravnati,
- davek se plačuje od vsakega posameznega dohodka (npr. od plače),
- po posebni odločbi o odmeri davka od dobičkov od prodaje vrednostnih papirjev,
- akontacija davka po odmerni odločbi za preteklo obdobje od dohodkov iz dejavnosti.

Izraz "akontacija dohodnine" pomeni znesek medletnega davka od posameznega dohodka, ki ga je obračunal izplačevalec oziroma ga je odmeril davčni organ, tudi če ta davek še ni bil plačan in tudi če je rok za plačilo davka potekel. V dohodninski napovedi ga obravnavamo kot plačano akontacijo dohodnine, saj je država svoj dolg z obrestmi vred izterjala od izplačevalca oziroma na osnovi odločbe o medletnem davku.

Kot plačana akontacija se šteje tudi v tujini plačan davek od dohodka, ki se sedaj všteva v osnovo za dohodnino. Kot dokaz o plačanem davku v tujini se šteje potrdilo, ki mora biti izstavljeno ali overjeno od pristojnega organa tuje države.

Kot akontacija dohodnine se šteje tudi "obračunana neplačana akontacija dohodnine", ki se jo izračunava le pri obračunavanju pokojnin in veteranskih dodatkov. To je le obračunski element in je zavezanci dejansko ne plačajo.

Dejansko zares plačajo akontacijo dohodnine med letom le tisti z višjimi pokojninami in veteranskimi dodatki. Za tolikšen znesek je dohodek tudi manjši.

Pri izračunavanju tega, ali bo treba kaj dohodnine še doplačati ali ne, se štejeta kot plačana "akontacija dohodnine" in "obračunana neplačana akontacija dohodnine". Če se izkaže, da je znesek akontacije dohodnine večji, kot je odmerjena dohodnina, bo DURS razliko vrnil, kar ne

velja za "obračunano neplačano akontacijo dohodnine". DURS bo vrnil le dejansko plačano akontacijo dohodnine, saj "obračunana neplačana akontacija dohodnine" sploh ni bila plačana.

5.2.12. ZMANJŠANJE OSNOVE ZA DOHODNINO

Zneski olajšav, ki zmanjšujejo osnovo za dohodnino za minulo leto (2001), so vsako leto posebej objavljeni v Uradnem listu in sredstvih javnega obveščanja. Na podlagi podatka o povprečni letni plači zaposlenih v Republiki Sloveniji za leto 2001, ki znaša 2.574.732 SIT, so zneski olajšav naslednji:

1. znesek neobdavčljivega dela v višini 11 % povprečne letne plače po Zakonu o dohodnini 283.221 SIT;
2. zneski olajšav so po Zakonu o dohodnini, priznani:
  - invalidom s 100 % telesno okvaro, v višini 100 % povprečne letne plače 2.574.732 SIT,
  - učencem in študentom za prejeme, dosežene z opravljanjem dela prek študentskih in mladinskih organizacij v višini 40 % povprečne letne plače,
  - starejšim od 65 let v višini 8 % povprečne letne plače;
3. znesek posebne olajšave za vzdrževane družinske člane znaša za vsakega prvega in drugega vzdrževanega člana 10 %. Za vsakega naslednjega otroka se olajšava poveča za 5 % povprečne letne plače.

V Zakonu o dohodnini so opredeljene vrste vlaganj sredstev zavezancev za dohodnino in sicer za namene, za katere lahko zavezanci za dohodnino uveljavljajo zmanjšanje davčne osnove.

Zmanjšanje za namene, opredeljene v Zakonu o dohodnini, je lahko največ 3 % osnove za dohodnino, razen zmanjšanja, ki se nanaša na plačane zneske samoprispevka.

Zmanjšanje osnove za namene, opredeljene v Zakonu o dohodnini, se zavezancu prizna le pod pogojem, da so bila sredstva porabljena osebno za zavezanca in so dokazana z dokumenti, ki se glasijo na njegovo ime.

Zmanjšanje osnove za dohodnino se zavezancu prizna samo za sredstva, ki jih je za posamezne namene porabil v letu, za katero se dohodnina odmerja. Dokumentacijo, s katero se dokazuje resničnost navedb v napovedi, zavezanec praviloma ne prilaga k napovedi, temveč jo mora na zahtevo davčnega organa predložiti v odmernem postopku. V primeru, da zavezanec v napovedi uveljavlja dejanske stroške namesto normiranih, predloži k napovedi dokumentacijo o dejanskih stroških. Navedeno dokumentacijo mora zavezanec po določbi Zakona o dohodnini hraniti še 5 let od dneva pravnomočnosti odločbe o odmeri dohodnine.

Zavezanec za dohodnino lahko uveljavlja zmanjšanje davčne osnove do poteka roka za vložitev napovedi za odmero dohodnine. Razen zmanjšanja osnove iz naslova posebnih olajšav za vzdrževane družinske člane, ki jo zavezanec uveljavlja po dopolnitvi Zakona o davčnem postopku tudi po poteku roka za vložitev napovedi, vendar najkasneje v roku za pritožbo zoper odločbo o odmeri dohodnine.

V skladu z zakonskimi določbami se osnova za dohodnino po Zakonu o dohodnini lahko zmanjša za :

- sredstva, vložena v vrednostne papirje, katerih izdajatelj je RS in katerih vračilni rok je daljši od 12 mesecev,
- sredstva, porabljena za nakup ali gradnjo stanovanjske hiše ali stanovanja za rešitev stanovanjskega problema zavezanca, za vzdrževanje teh objektov in odpravo arhitekturnih in komunikacijskih ovir za invalide v teh objektih,
- sredstva, ki jih lastnik naravne znamenitosti ali kulturnega spomenika vloži v njegovo vzdrževanje v letu, za katero se dohodnina odmerja, ter sredstva, vložena v nakup likovnih del, leposlovnih knjig ter plošč umetniške vrednosti,
- prispevke in premije, namenjene za povečanje socialne varnosti zavezanca na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja, zdravstvenega varstva in zaposlovanja, plačane pravnim osebam s sedežem v RS ter znesek sredstev, vložen v nakup zdravil, zdravstvenih in ortopedskih pripomočkov,
- sredstva za nakup učbenikov in druge strokovne literature ter programske opreme,
- plačane zneske za šolnine (glasbeno, jezikovno, podiplomsko izobraževanje),
- plačane prostovoljne denarne prispevke in vrednost daril v naravi za humanitarne, kulturne, izobraževalne, znanstvene, športne, ekološke, raziskovalne in religiozne namene, kadar so izplačane osebam, ki so v skladu s posebnimi pooblastili organizirane za opravljanje takšnih dejavnosti, ter navedeni prispevki oziroma darila, izplačana invalidskim organizacijam,
- plačani znesek sredstev, ki jih zavezanec s pogodbo nameni za izgradnjo ali obnovo objektov komunalne infrastrukture, ki se gradijo na podlagi upravnih dovoljenj,
- plačane zneske samoprispevka, uvedene v skladu s predpisi o samoprispevku,
- plačane članarine političnim strankam in sindikatom,
- sredstva, vložena v deleže in delnice pravnih oseb, ki so namenjena izključno razvoju znanosti in tehnologije,
- znesek sredstev, ki jih lastnik vloži v obnovo denacionaliziranega premoženja do višine valorizirane zmanjšane vrednosti denacionaliziranega premoženja v primerjavi z vrednostjo premoženja ob podržavljenju,
- znesek vplačil v denarju za delnice in za vložke gospodarskih družb ter za deleže zadrug, vpisanih v sodni register v Republiki Sloveniji. Sredstva, vložena v nakup proizvodov, ki zmanjšujejo porabo pitne vode, električne energije in so tudi po drugih kriterijih prijaznejši do okolja; kriterije določi Vlada Republike Slovenije.

5.2.13. OPROSTITVE IN OLAJŠAVE

Oprostitev in olajšave se lahko uveljavlja za vzdrževane družinske člane. To so osebe, ki zaradi bolezenskih, telesnih ali duševnih težav nimajo lastnih sredstev za preživljanje ali pa so ta sredstva manjša od višine posebne olajšave za vzdrževanega družinskega člana.

5.2.14. KOMU NI TREBA VLOŽITI DAVČNE NAPOVEDI

Davčne napovedi za odmero davka od dohodnine ni treba vložiti:

- zavezancu za dohodnino, katerega osebni prejemki in dohodki, ki so vir dohodnine, ne presegajo zneska neobdavčljivih dohodkov, določenih z zakonom (če torej njegova osnova za dohodnino za minulo leto ne presega 11 % povprečne plače zaposlenih v minulem letu). Kot primer so zavezanci, ki prejemajo plačila prek študentskih servisov;
- upokojencu, ki vse minulo leto prejema samo pokojnino ZPIZ in pri tem ni nikoli plačal akontacije dohodnine, obenem pa ni imel nobenih drugih obdavčljivih dohodkov (npr. dividend, katastrskega dohodka).

5.2.15. ODMERA DOHODNINE

Davčni urad mora skladno z Zakonom o davčnem postopku izdati odločbo o odmeri dohodnine do 31. oktobra za preteklo leto. Z odločbo se zavezancu ugotovi njegova končna letna davčna obveznost.

Glede na to, da je zavezanec med letom plačeval posamezne podvrste dohodnine, je dolžan morebitno razliko do odmerjene dohodnine plačati v roku 30 dni od prejema odločbe, oziroma mu morebitno predplačilo davčni urad vrne v roku 30 dni.

Odmero dohodnine lahko razdelimo v štiri faze in sicer:

- sprejem kontrolnih podatkov za dohodnino,
- vlaganje dohodninskih napovedi,
- vnos dohodninskih napovedi,
- odmera dohodnine.

5.2.16. SPREJEM KONTROLNIH PODATKOV

S sprejetjem novih zakonov o davčnem postopku in o davčni službi so se aktivnosti sprejema in preverjanja kontrolnih podatkov dohodnine prenesla z Agencije za plačilni promet na Davčno upravo Republike Slovenije.

Z Odredbo o dostavi podatkov za odmero dohodnine se določajo vsebina, oblika, način in roki dostave podatkov, ki jih pravne in druge osebe, zasebniki, državni in drugi organi ter organi lokalnih skupnosti morajo dostaviti davčnim organom in zavezancem za dohodnino.

Izplačevalci pokojnin in izplačevalci nadomestil, ki morajo podatke o izplačilih iz proračunskih sredstev in sredstev zavodov poslati neposredno Glavnemu uradu Davčne uprave Republike Slovenije so:

- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve,
- Ministrstvo za zdravje,
- Ministrstvo za obrambo,
- Zavod Republike Slovenije za pokojninsko in invalidsko zavarovanje,
- Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije,

- Zavod za zaposlovanje.

Na isti naslov pošljejo podatke tudi organizacije, ki imajo koncesijo za posredovanje dela študentom in dijakom.

5.2.17. VSEBINA IN OBLIKA DOSTAVE PODATKOV

Davčna uprava Republike Slovenije pripravi za izplačevalce, ki predložijo podatke za odmero dohodnine na računalniških medijih, program za vnos podatkov za odmero dohodnine. Dobijo ga lahko v izpostavi pristojnega davčnega urada v zameno za prazno PC-disketo.

Na računalniški medij za prenos podatkov je potrebno vpisati:

- naziv in naslov izplačevalca,
- število zapisov, vključno z zapisom kontrolnih vsot,
- vse izbrane lastnosti nosilca podatkov.

Podatki se pošljejo oziroma dostavijo najkasneje do 31. januarja izpostavi pristojnega davčnega urada na območju katerega ima izplačevalec sedež.

Podatki se predložijo na predpisanih obrazcih, lahko pa se pošljejo v obliki zapisa znakov v ASCII kodi na računalniškem mediju.

Nosilcu podatkov se priloži na papirju izpisano celotno vsebino računalniškega medija. Ta izpis mora biti popolna kopija računalniških podatkov, brez posebnih oblikovnih dodatkov. Izpis potrди odgovorna oseba izplačevalca.

Izplačevalec ima možnost poslati kontrolne podatke tudi na predpisanem obrazcu (za vse vire razen za dobiček iz kapitala, dosežen s prodajo vrednostnih papirjev in drugih deležev v kapitalu).

Oblika in vsebina obrazca sta določena, tako da je možno podatke iz tega obrazca vnesti v računalnik. Delavci izpostave vnesejo podatke v centralno bazo kontrolnih podatkov, kjer se ažurira centralna evidenca kontrolnih podatkov za vso Slovenijo. Iz opisanega je razvidno, da mora imeti davčni zavezanec stalno v mislih obveze do davčne uprave. Na eni strani so tekoči davki, ki jih mora odvajati ob vsakem računu, na drugi strani so prihodki, ki prav tako podležejo, če ne prej pa ob koncu leta, dohodninskim obvezam. Za potrebe olajšav pri napovedi dohodnine in morebitne poznejše kontrole s strani davčne inšpekcije mora davčni zavezanec hraniti račune, ki jih uveljavlja kot davčno olajšavo.

6. ELEKTRONSKO POSLOVANJE

Bela knjiga o elektronskem poslovanju v majhnih in srednjih podjetjih (White book, European Commission, 1997) opredeljuje elektronsko poslovanje kot poslovni proces, ki za izvajanje poslovnih aktivnosti uporablja elektronske tehnologije, metodologije in postopke. V okviru poslovnih aktivnosti se z uporabo informacijskih tehnologij dostopa izmenjuje poslovne informacije in storitve ter dokumentacija med potrošniki, organizacijami, zaposlenimi in javnostjo. Pojem elektronsko poslovanje torej presega pojem "electronic commerce", saj zajema precej širše področje kot samo elektronsko trgovanje.

Uvedba elektronskega poslovanja zahteva širok spekter znanj in sodelovanje strokovnjakov s področja informatike, prava, organizacije dela, psihologije kot tudi pedagoge, lingviste in druge. Uspešnost uvedbe in implementacija elektronskega poslovanja temelji na poznavanju in obvladovanju poslovnih procesov.

Uvedba elektronskega poslovanja potegne za sabo, med drugim tudi:

- novo zakonsko regulativo, poenotenje in integracijo poslovnih procesov,
- uporabo standardiziranih oblik dokumentov,
- uvedbo varnostne politike in uvedbo sodobnih elektronskih varnostnih elementov in rešitev,
- uporabo različnih tehnoloških rešitev z namenom poenostavitve in pocenitve poslovanja.

Elektronsko poslovanje prek interneta ima pred klasičnim ali tako imenovanim tradicionalnim elektronskim poslovanjem, ki v veliki meri še vedno temelji na osnovi papirja, veliko prednosti.

Elektronsko poslovanje, predvsem prek interneta, je bistveno hitrejše in učinkovitejše. S tem načinom elektronskega poslovanja poleg prihranka časa in materialnih sredstev zelo izboljšamo tudi učinkovitost.

Tabela 9: Razlika med tradicionalnim in elektronskim poslovanjem prek interneta

Tradicionalno - klasično elektronsko poslovanje	Elektronsko poslovanje na internetu
• podjetje – podjetje • podjetje – državna uprava • državna uprava – državna uprava • potrošnik – potrošnik	• podjetje – podjetje • podjetje – državna uprava • podjetje – potrošnik (fizična oseba) • potrošnik – državna uprava • državna uprava – državna uprava • potrošnik – potrošnik
SLABOSTI	PREDNOSTI
Zaprta klubi, največkrat panožno specifični	Neomejeno tržišče, globalen obseg
Omejeno število partnerjev	Neomejeno število partnerjev
Zaprta zasebna omrežja	Odprta – nezavarovana omrežja
Poznani in preverjeni partnerji	Poznani in nepoznani partnerji
Visoko strukturiran in reguliran sistem	Elastičnost in hitra prilagodljivost

6.1. KLASIČNI NAČIN ELEKTRONSKEGA POSLOVANJA

Elektronsko poslovanje med podjetji se je pričelo že v drugi polovici 60-ih let, ko so si podjetja v elektronski obliki pošiljala in sprejemala naročila, fakture in drugo dokumentacijo. Elektronski način poslovanja je temeljil na tehnologiji, ki je bila v tistem času dostopna. To so bili teleprinter in preluknjane kartice.

Sledila je izmenjava podatkov s prenosom podatkov na različnih medijih kot so npr. diskete, magnetni trakovi in prek modemskih povezav (file transfer). Od tu tudi izhaja definicija e-poslovanje - izmenjava poslovnih informacij prek omrežij s pomočjo računalniške izmenjave podatkov (EDI) in vseh podobnih tehnologij. V obeh primerih EDI (Electronic data interchange) oziroma RIP (računalniška izmenjava podatkov) označujeta standardizirane oblike izmenjave poslovnih informacij.

6.2. ELEKTRONSKO POSLOVANJE PREK INTERNETA

Sredi 60-ih let se je ameriška vojska ukvarjala z vprašanjem, kako izdelati računalniški sistem, ki bo deloval tudi, če del računalniškega sistema ali povezav izpade ob morebitnem napadu nasprotnika. Tako se je začelo razvijati omrežje, ki je po svoji naravi distribuirano in ni odvisno od enega centralnega računalnika ali točno določene povezave med dvema ali več računalniki.

Leta 1969 je DARPA (Defence Advance Research Project Agency) razvila decentralizirano mrežo imenovano ARPANET, ki je imela na začetku samo štiri računalnike. Računalniška omrežja so bila precej bolj primitivna kot danes saj je lahko vsaka najmanjša težava na enem od računalnikov v omrežju povzročila uničenje celotnega sistema. Znanstveniki in raziskovalci so jo uporabljali pri razvijanju projektov, občasno, v prostem času, pa so jo uporabljali za klepetanje (chatting). Kasneje, ko so razvili elektronsko pošto, se je uporaba razširila še na sprejemanje in oddajanje sporočil in pošte. Čeprav je bil ARPANET zgrajen z vojaškimi sredstvi, so ga večinoma razvili na univerzah. Omrežje je postalo stabilnejše, odpornejše, dostopnejše in predvsem uporabnejše. DARPA je leta 1973 sprožila raziskovalni program za razvoj protokolov omrežja. Rezultat te raziskave je protokol TCP/IP, ki je osnova za komuniciranje v mreži internet. TCP/IP lahko uporabljajo računalniki različnih tipov, proizvajalcev, različnih operacijskih sistemov, kar pomeni, da se med seboj lahko povežejo zelo različna omrežja in heterogeni računalniki različnih velikosti, proizvajalcev kot tudi računalniki z različnimi operacijskimi sistemi.

Vojska se je leta 1983 ločila od ARPANET-a in ustanovila svojo mrežo, imenovano MILNET. Istega leta je protokol TCP/IP postal standard tudi za splošno uporabo. Med seboj je povezoval dele kompleksno razvejanega omrežja, ki je kmalu dobilo ime internet. Leta 1985 je agencija ARPA predala omrežje Nacionalni znanstveni fundaciji - NSF (National Science Foundation), ki je začela program ustanavljanja dostopa do interneta na različnih koncih Združenih držav Amerike. Omrežje, ki ga je upravljala NSF, je postalo hrbtenica interneta, imenovano NSFNET (National Science Foundation Network). Povezovala je izobraževalne ustanove prek regionalnih mrež na njihove "superračunalniške" centre. Ostali

so postali del manjših mrež. Ker je NSFNET prevzel funkcijo ARPANET-a, je DCA (Defense Communications Agency) junija 1990 mrežo ARPANET ukinila.

Konec osemdesetih let je večina uporabnikov interneta izvirala iz univerzitetnih okolij oziroma je imela z njimi kako povezavo. Bilo je tudi nekaj večjih računalniških podjetij in le malo navadnih smrtnikov. V devetdesetih letih so ljudje zunaj omenjenega kroga internet popolnoma zavzeli.

Ločimo vsaj tri faze v razvoju interneta:

- V prvi fazi od leta 1975 do leta 1985 je internet omogočal univerzam v ZDA uporabo nekaterih "superračunalnikov". V tem obdobju je internet uspel povezati okoli 2000 računalnikov. Pomembno je bilo, da je bil koncept interneta v tem obdobju tako zastavljen, da je omogočal njegovo rast in dodajanje novih storitev.
- V drugi fazi od leta 1986 do leta 1993 so razvoj interneta pospeševale predvsem univerze in druge raziskovalne institucije v ZDA in v drugih razvitih državah. K razvoju so prispevali tudi proizvajalci opreme. Internet je v tem obdobju že povezoval milijon računalnikov.
- Internet je sedaj v tretji fazi, ko je razvoj zavzel neslutene dimenzije. Sedaj prispevajo k njegovi rasti tako uporabniki kot tudi ponudniki storitev.

Največja sprememba v zgodovini interneta je njegova komercializacija.

V začetku devetdesetih je internet doživel eksplozivno rast. Največjo zaslugo ima storitev WWW (World Wide Web), ki deluje po tehnologiji odjemalec-strežnik. Z uporabo multimedijske tehnologije, ki združuje enostavno uporabo teksta, slike, zvoka in videa, se je uporabnost še bolj razširila, tokrat iz poslovnega sveta v domače-družinsko okolje. Raziskave kažejo, da se število računalnikov, priključenih na internet, vsako leto podvoji in razlog vidijo predvsem v razvoju World Wide Web-a.

Ministrstvo za znanost in tehnologijo je maja 1992 ustanovilo ARNES (Akademsko in raziskovalno mrežo Slovenije angl. The Academic and Research Network of Sloveni), katere cilj je vzpostaviti in upravljati nacionalno komunikacijsko hrbtenico za potrebe akademskih in raziskovalnih ustanov v Republiki Sloveniji. Ena od pomembnejših nalog ARNES-a je tudi upravljanje z naslovnim – domenskim prostorom javnih računalniških omrežij v Sloveniji.

Februarja 1998 je bil v Sloveniji zbor sekcije slovenskih ponudnikov internetnih storitev SISPA (Slovenian Internet Service Providers Association) v okviru združenja za računovodstvo in informatiko pri Gospodarski zbornici Slovenije. Njihov cilj je, organizirano spodbujanje razvoja internetnih storitev v državi, jih promovirati v javnosti, zavzemati se za liberalizacijo tržišča in skrb za kakovost ter varnost internetnih storitev.

Internet ali svetovni splet predstavlja svojevrstno svetovno združenje računalniških sistemov in računalniških omrežij, ki jih med seboj povezujejo hitri podatkovni vodi ali informacijska »superavtocesta«.

V internet omrežju je omogočena globalna povezljivost, poleg tega so omogočene tudi komunikacijske in informacijske rešitve, tako na področju računalniške strojne kot tudi programske opreme.

Značilnost interneta je velika hitrost komuniciranja, neodvisnost od političnega sistema in kraja uporabe.

Shranjevanje informacij, brskanje po informacijah in iskanje informacij v internet okolju je zelo enostavno in hitro. Osnovna informacijska storitev je prenos datotek iz enega v drug računalnik. Dostop do interneta je predvsem dostop do zakladnice informacij.

Pozitivne značilnosti interneta kot informacijskega medija so naslednje:

- informacije so shranjene lokalno in se ne zbirajo v neki centralni bazi podatkov,
- v internetu je ogromna količina informacij,
- dostop do informacij je hiter,
- vsak lahko ponudi svoje informacije in podatke.

Ena izmed značilnosti interneta je tudi njegova neprestana in hitra rast, tako glede števila računalnikov, ki jih povezuje, kot tudi po številu uporabnikov in prometu, ki ga ustvarjajo.

Internet se razlikuje od drugih omrežij po tem, da nima središča in svojega centralnega upravitelja. Zaradi svoje razsežnosti ga mnogi imenujejo tudi kibernetiski prostor. To je neke vrste dinamični sistem, ki se uravnava sam. Za omrežje skrbijo upravitelji posameznih omrežij, ki so povezani v internet, koordinacijo pa urejajo nekateri skupni mednarodni organi.

Internet je že dlje kot vsa druga računalniška omrežja, zato mu lahko rečemo kar javno računalniško omrežje.

Raziskave kažejo, da je po letu 2000 število uporabnikov internet omrežja preseglo število ene milijarde. Internet je svetovno omrežje enakovrednih računalnikov - strežnikov, od katerih nima nobeden glavne, nadzorne vloge, torej ni pravega lastnika. Veliko njegovih delov finančno podpirajo razna podjetja, organizacije in državne institucije. Internet je zelo demokratično omrežje v katerega so vključeni ljudje, ustanove in podjetja iz vsega sveta. Poleg tega je internet zelo odporen proti okvaram opreme in napakam v delovanju posameznih podomrežij, ki ga sestavljajo. Tudi če bi danes nekdo poskušal uničiti internet, mu to ne bi uspelo.

Razpršenost podatkov po vsem svetu je tako dobra, kot tudi slaba stran interneta. Dobra stran je zato, ker v internet shranjujejo podatke ljudje iz različnih okolij, strok in na različnih koncih sveta. Slaba stran je zato, ker v internetu ni osrednjega stvarnega in vsebinskega kazala oz. vseobsegajočega "telefonskega imenika".

Temeljna značilnost interneta je, da je le-ta danes najbolj učinkovito in demokratično sredstvo za sporazumevanje na svetu. Pri internetu lahko sodeluje vsak, vendar se je potrebno držati nekaterih pravil, ki se z razvojem interneta spreminjajo in prilagajajo novostim.

Internet je odprto omrežje računalniških mrež, ki omogoča povezavo računalnikov, lokalnih računalniških mrež ter ostalih omrežij v globalno in javno dostopno omrežje. V internet je povezano nekaj 100 milijonov računalnikov. Uporablja jih več kot milijarda uporabnikov. Internet se zelo hitro širi, saj ocenjujejo, da je rast interneta okoli 9 % mesečno. Navdušenje nad uporabo interneta se v zadnjem desetletju samo še povečuje. Z uporabo novih tehnoloških rešitev v prihodnosti ni videti razloga za upad navdušenosti, saj postaja uporaba interneta iz leta v leto uporabnejša in cenejša.

V omrežju se prenašajo podatki, govor in slika. Za prenos le-teh se uporabljajo praktično vsi znani prenosni mediji, kot so klicne in najete telefonske linije, optične povezave, radijske zveze in satelitske povezave. V omrežje so povezane skoraj vse vrste računalnikov, od osebnih do največjih računalniških sistemov z vsemi znanimi operacijskimi sistemi. Iz teh razlogov je postal internet idealen za stabilno in univerzalno informacijsko infrastrukturo po vsem svetu.

Internet omogoča uporabnikom izmenjavo podatkov in informacij, iskanje podatkov, izdelavo in uporabo aplikacij, prenos datotek, uporabo elektronske pošte, uporabo multimedijskih tehnik in podobno.

Zaradi svoje razširjenosti je dobil tudi ime World Wide Web (www) ali svetovni splet. Internet ni podjetje ali ustanova, niti ga nihče neposredno ne kontrolira. Vsako avtonomno omrežje na internetu si lahko postavlja lastna pravila in odločitve, katere podatke ali informacije bo ali ne bo predstavilo na internetu.

V povezavi z internetom se srečujemo tudi z lokalnimi računalniškimi mrežami ali LAN-i in globalnimi računalniškimi mrežami ali WAN-i. LAN predstavlja lokalno računalniško mrežo, ki povezuje računalnike lokalno, znotraj podjetja. WAN povezuje med seboj lokalne računalniške mreže in poljubno oddaljene računalnike, lahko tudi po vsem svetu. Take mreže so lahko javne (internet, X.25 – Sipax) ali privatne, kot so omrežja državnih uprav, bank in omrežja večjih podjetij.

6.3. UPORABA INTERNETA

Internet je izredno močno orodje. Noben drug informacijski vir ne omogoča, da dosežemo tako veliko stvari v tako kratkem času. Verjetno ena najboljših lastnosti interneta, je zmožnost »odprave časa in razdalj«. Možnost globalnega komuniciranja in neverjetne količine informacij so uporabniku na voljo 24 ur na dan ali na kratko 24-7-365. Ponuja se svet neomejenih priložnosti.

Po podatkih različnih raziskav o e-poslovanju na internetu (primer: RIS-raba interneta v Sloveniji), ki se izvajajo v različnih okoljih, je razvidno, da ima elektronsko poslovanje v sedanjem poslovanju v organizacijah pomembno vlogo. To potrjujejo številne aktivnosti, ki se odvijajo tudi v organizacijah v Sloveniji, saj lahko najdemo že kar lepo število primerov uspešne uporabe e-poslovanja.

Elektronska izmenjava podatkov prek privatnih omrežij, za katera so potrebne velike finančne naložbe ter primerno usposobljen kader, je nedosegljiva za mnoga majhna in srednje velika podjetja. S prihodom interneta sta računalniška izmenjava podatkov (RIP) in elektronsko poslovanje postala dostopna tudi najmanjšim domačim podjetjem kot tudi posameznikom. To je povzročilo pravi razcvet in eksponentno rast elektronskega poslovanja. Poslovne priložnosti so se z uporabo interneta odprle vsem, ki imajo dobre ideje. Z minimalnim vložkom je omogočeno elektronsko komuniciranje tako posameznikom, kot tudi velikim podjetjem. Podjetja vseh velikosti lahko sedaj med seboj komunicirajo elektronsko in sicer prek javnega omrežja (internet), prek lokalnih omrežij namenjenih samo podjetjem (intranet) oz. omrežij, namenjenim podjetjem in njihovim poslovnim partnerjem (WAN, ekstranet) ter prek privatnih omrežij.

Tradicionalni ali klasični način elektronskega poslovanja predstavlja visoko strukturiran in reguliran sistem. Internet to ni, je pa zato zelo prilagodljiv sistem. Z uporabo posameznih strojnih in programskih rešitev (Web aplikacije) se je v zadnjih letih razlika med obema modeloma skoraj popolnoma zameglila.

Uporaba interneta je začela spreminjati način življenja in miselne vzorce. Na področju uporabe ekonomije v elektronskem poslovanju že ločimo:

- klasično ali tradicionalno ekonomijo, kjer se poslovanje odvija na fizičnem tržišču (Market PLACE), ki bi ga lahko opredelili kot fizični prostor, kjer sta kupec in prodajalec sklenila posel,
- novo ekonomijo, ki z novo informacijsko tehnologijo in internetom na čelu omogoča nastanek navideznega - virtualnega prostora, kjer se odvija poslovanje (Market Space). Ta prostor seveda soobstoja z običajnim fizičnim prostorom, vendar se poslovanje v njem odvija po drugih pravilih.

Razvoj elektronskega poslovanja se širi na področje ekonomije in poslovanja med:

- podjetji (B2B - business to business),
- podjetji in končnimi kupci (B2C - Business to Consumer, C2B - Consumer to Business),
- končnimi kupci neposredno (C2C - Consumer to Consumer),
- vladnimi ustanovami in zunanjimi subjekti (G2C – Government to Consumer, G2G),
- administracijo in fizičnimi osebami (A2C -Administration to Customers),
- administracijo in poslovnimi subjekti (A2B -Administration to Business).

Po napovedih raziskovalne skupine Gartner Group bo obseg medpodjetniške elektronske prodaje (B2B) do leta 2004 strmo naraščal tudi v Evropi. Medtem, ko naj bi se število široko potrošniških (B2C) »pika com podjetij« bistveno zmanjšalo.

Pri tako hitrem obsegu naraščanja internet poslovanja bodo ogrožena tudi vsa podjetja, ki prednosti interneta ne bodo izkoristila v polni meri.

Največji delež poslovanja med podjetji in potrošniki zavzema on-line nakupovanje, ki se je še posebej razmahnilo v zadnjih letih z uporabo interneta, kjer se vsak dan v svetu odpre na stotine novih trgovin, ki ponujajo najrazličnejše izdelke in storitve.

Osnovni pogoj za pričetek e-poslovanja v podjetju je postavitve interne infrastrukture ter nakup potrebne tehnologije. Za uspešno e-poslovanje je dobro, da je podjetje tudi znotraj organizirano po internetni tehnologiji. Nekatera podjetja gredo tudi korak dlje in investirajo v programsko opremo za strežnik, ki omogoča povezavo med kupcem in internim informacijskim sistemom podjetja. Kupcu omogoča iskanje, naročanje in on-line plačevanje zelenega blaga, podjetju je omogočena interna obdelava zbranih podatkov, spremljanje naročil, pregled zaloga, verifikacija plačil, odprema blaga, itd.. Investicija v takšno opremo je kar precejšen finančni zaloga, vendar so analitiki izračunali, da je povrnitev naložbe sorazmerna z velikostjo podjetja - večje kot je podjetje, hitreje se naložba povrne.

Uvajanje e-poslovanja, katerega smisel je v izboljšavi poslovnih procesov v podjetjih, bi lahko razdelili na štiri stopnje:

1. osnovne izkušnje si ponavadi podjetja pridobijo najprej s komuniciranjem prek interneta z uporabo e-pošte in s postavitvijo spletnih strani,
2. v naslednjem koraku se z uporabo intraneta in interneta povežejo z "zunanjim svetom",
3. sledi medsebojno povezovanje z drugimi podjetji in s strankami, s čimer začnejo spreminjati svoj uveljavljeni, tradicionalni način poslovanja,
4. prave učinke e-poslovanja prinese šele zadnji korak, ko je potrebno poseči globlje v lastno podjetje in spremeniti oziroma prilagoditi poslovne procese znotraj podjetja.

Vzroki za hitro rast e-poslovanja so:

- odprava časovnih in krajevnih omejitev,
- dostop do globalnega tržišča in s tem možnost globalnega poslovanja,
- manjši stroški poslovanja in ogromen prihranek na času,
- nižji transakcijski stroški s povečanjem hitrosti transakcij in povezav med strankami,
- zmanjšanje inventarja,
- krajši časi obračanja zalog,
- krajše dobavne poti,
- učinkovitejše poprodajne storitve,
- nove tržne priložnosti.

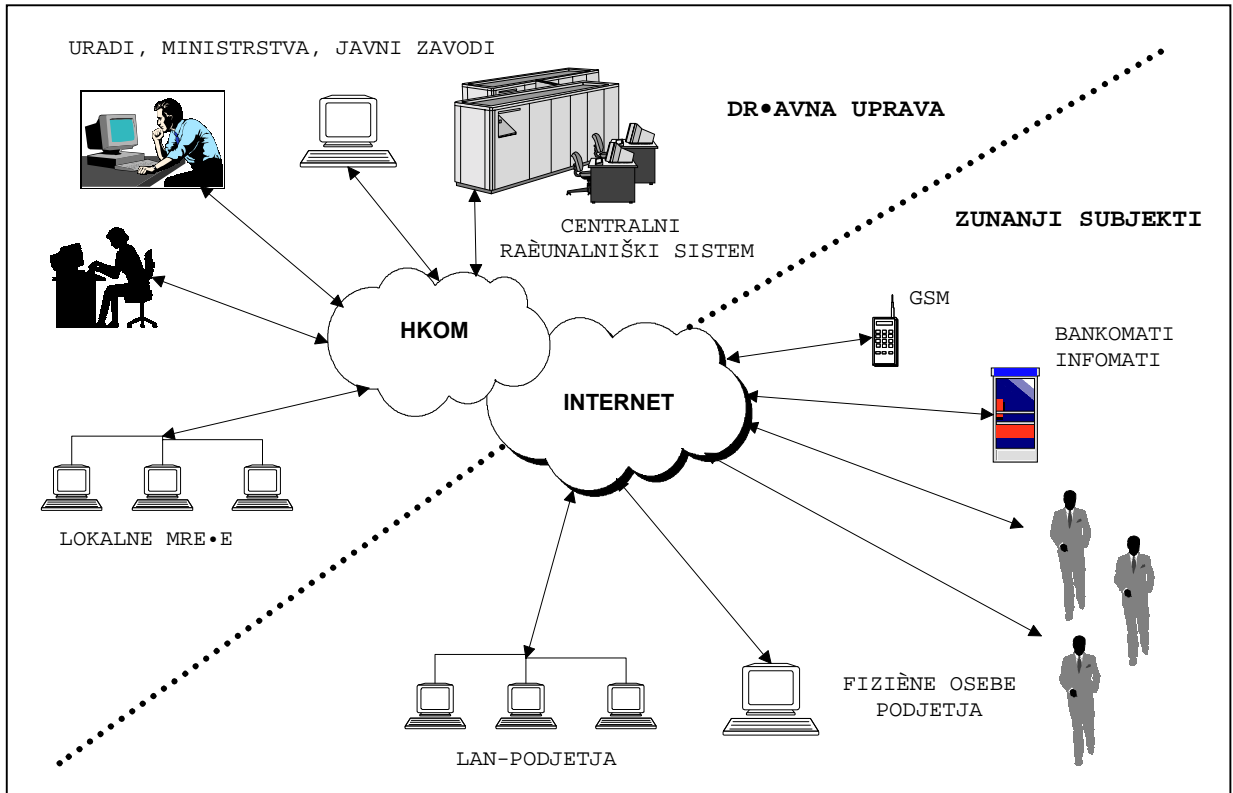
Elektronsko poslovanje prinaša podjetjem predvsem ogromne prihranke pri stroških in pri času ter učinkovitejše in kvalitetnejše poslovanje. Izdelki mnogo hitreje pridejo do končnega kupca, ker je izmenjava dokumentacije po elektronski poti hitrejša. Poleg tega se lahko ogromno prihrani na transportnih stroških, saj jih pri elektronskem načinu prenosa blaga praktično ni. Elektronsko poslovanje ponuja tudi možnost za razvoj popolnoma novih izdelkov ter storitev, hkrati pa globalna omrežja omogočajo vsem podjetjem, predvsem manjšim in srednjim, globalizacijo njihovega poslovanja; to pomeni da, lahko na enak način, kakor poslujejo s podjetjem v sosednji ulici, poslujejo s podjetjem na drugem koncu sveta.

Omrežje internet ni namenjeno samo komuniciranju in prenosu informacij, temveč se zaradi svoje razsežnosti in nadaljnje širitve čedalje bolj uveljavlja tudi kot medij za trgovanje in bančno poslovanje. Določen del interneta se razvija v velikanski elektronski katalog, kjer si lahko izberemo poljubne izdelke iz katerekoli države. Na področju EU veljajo za prodajo po internetu isti predpisi kot za prodajo po pošti.

Pri tako hitrem razvoju interneta in njegove uporabne vrednosti v poslovnem svetu se lahko hitro vprašamo, kje je državna uprava na tem področju.

Internet je, kot je prikazano na sliki 11, lahko idealen medij za združevanje in približevanje interesov državne uprave z zunanjimi subjekti. Kategoriji, ki zajemata transakcije med državno upravo in podjetjem oz. potrošnikom, sta trenutno najmanj razviti. Se pa to področje predvsem s politično voljo in odprtjem Ministrstva za informacijsko družbo vse bolj približuje tudi podjetjem in potrošnikom. HKOM ali hitro komunikacijsko omrežje državnih organov je vsak dan bolj povezano s svetovnim spletom – internetom.

Slika 11: Uporaba interneta med državno upravo in zunanjimi subjekti

Elementi, ki govorijo v prid uporabe elektronskega načina komuniciranja prek interneta, so predvsem ekonomske narave. Izhajajoč iz statističnih podatkov, ki jih mesečno objavlja Statistični urad RS in Zavod za makroekonomske analize in razvoj (ZMAR), je vsako leto več vlaganj v področje informacijskih tehnologij. Delež slovenskega BNP za informacijske tehnologije (ItkT) je 1,64 % ali 695 milijonov Evrov v letu 1999, od tega za telekomunikacijsko opremo 62 % in informacijske tehnologije 38 %. Pri informacijskih tehnologijah pride 36 % na programsko opremo in storitve ter 64 % na strojno opremo. Vlaganja v razvoj, širitev in posodabljanje informacijskih tehnologij se vrši na eni strani v državni upravi, na drugi strani pa v privatnem sektorju. Z vse večjo konkurenco postaja računalniška oprema vse bolj dostopna tudi običajnim »smrtnikom«. Računalniška oprema se zato vse bolj seli tudi v gospodinjstva. Istočasno se računalniško opismenjevanje izboljšuje in širi iz srednjih in osnovnih šol v vrtce. Krog uporabnikov računalnikov in informacijskih tehnologij se je s fakultet, podjetij in državne uprave razširil že na vso populacijo. S to širino in količino obstoječih kot tudi potencialnih uporabnikov je postalo e-poslovanje nuja in že del našega vsakdanjega življenja.

Prikazani statistični podatki so lahko v pomoč pri načrtovanju in spremljanju sedanjih in bodočih uporabnikov informacijskih tehnologij. Glede na dejstvo, da je današnja delovno aktivna populacija že skoraj prisiljena uporabljati informacijske tehnologije, se bo število uporabnikov računalnikov na strani neaktivnega prebivalstva dnevno povečevalo.

Z novimi generacijami, ki se danes srečujejo z računalnikom že v vrtcu, dobimo populacijo, ki brez informacijskih tehnologij in računalnikov ne bodo znali več delati. Delo se v posameznih poklicih seli iz podjetij v domače okolje. Način vsakdanjega dela nas sili v to, da posamezna dela opravljamo na računalniku tudi v domačem okolju. Vse to dodatno pospešuje in povečuje število uporabnikov informacijskih tehnologij.

Tabela 10: Število učencev v RS za leto 1999/2000

Ustanova, zavodi	Število učencev, dijakov, študentov
Osnovne šole	189.342
Srednje šole	132.483
Fakultete, Univerze	77.609
SKUPAJ	399.434

Tabela 11: Aktivno prebivalstvo v Republiki Sloveniji

Izbrani kazalci trga delovne sile		v 1.000			Rast v %	
		1999	XII. 1999	V. 2000	V. 2000/ IV. 2000	I.-V.2000/ I.-V. 1999
A.	Aktivni po mesečnih poročilih (A = B + C)	877.4	880.5	874.6	-0.2	0.3
B.	Delovno aktivni po mesečnih poročilih	758.5	768.2	769.8	0.3	2.0
	Zaposlene osebe	671.0	675.5	683.3	0.3	2.1
	V podjetjih in organizacijah	606.9	610.1	615.5	0.2	1.6
	Pri samozaposlenih osebah	64.0	65.4	67.7	0.9	6.3
	Samozaposleni in kmetje	87.5	90.7	86.5	0.2	1.2
C.	Registrirani brezposelni	119.0	114.3	104.7	-3.2	-8.9
	Starejši od 40 let	57.7	57.7	55.4	-1.9	-2.4
	Brezposelni več kot eno leto	75.8	71.9	67.7	-2.1	-10.2
	Dobili delo	62.3	4.4	6.1	31.8	-1.3
	Črtani	30.7	3.7	2.6	18.3	55.5
	Zaposleni, ki so izgubili delo	61.1	6.6	4.3	7.5	3.5
	Novi brezposelni iskalci prve zaposlitve	19.6	1.2	0.9	-11.9	5.5
D.	Stopnja registrirane brezposelnosti (C/A) v %	13.6	13.0	12.0		
	Moški	12.4	11.8	10.9		
	Ženske	15.0	14.4	13.3		
E.	Prosta delovna mesta	12.4	10.9	13.4	16.2	12.1
	Za določen čas v %	70.9	67.9	72.5		

Tabela 12: Prebivalci RS po dejavnosti

Prebivalci RS	VI. 2000	I. - VI. 2000	VI. 00 ----- V. 00	VI. 00 ----- VI. 99	I.-VI. 00 ----- I.-VI. 99
	v 1.000		%		
Aktivno prebivalstvo	875.660	874.960	100.1	100.2	100.3
Delovno aktivno prebivalstvo	772.305	765.512	100.3	102.1	102.0
Zaposlene osebe	685.753	679.490	100.4	102.0	102.0
V podjetjih, družbah in organizacijah	617.328	612.856	100.3	101.6	101.6
Pri samozaposlenih osebah	68.425	66.633	101.0	106.2	106.3
Samozaposlene osebe	86.552	86.021	100.0	102.7	101.5
Samostojni podjetniki - posamezniki	44.984	44.829	100.1	99.6	99.2
Osebe, ki opravljajo poklicno dejavnost	5.843	5.799	100.0	102.6	101.8
Kmetje	35.725	35.393	100.0	106.8	104.5
Registrirane brezposelne osebe	103.355	109.448	98.6	88.4	89.6

Prebivalci RS (v 1.000)	Skupaj	Moški	Ženske
Aktivno prebivalstvo	953	514	439
Delovno aktivno prebivalstvo	882	476	406
Brezposelne osebe	71	39	33
Neaktivno prebivalstvo	716	293	423
Prebivalstvo skupaj	1.988	972	1.016

Viri podatkov: Statistični urad RS, ZRSZ, izračuni ZMAR (junij 2000, ažurirano 17. 8. 2000)
Prebivalstvo v Sloveniji po aktivnosti (1. četrletje 2000, ažurirano 31. 5. 2000)

Tabela 13: Mednarodna primerjava vrednosti trga ItkT

Država	Prebivalcev	Vrednost trga ItkT (milijon Evrov)	Rast %	Vrednost ItkT/prebivalca
Švedska	8.873.052	18.0	10,6	2.032
Finska	5.167.486	7.867	9,8	1.522
Irska	3.797.257	4.620	10,1	1.216
Nizozemska	15.892.237	25.357	3.882	17,1
Češka	10.272.179	3.882	17,1	377,9
Madžarska	10.138.844	3.543	13,8	349,4
Poljska	38.646.023	8.165	17,0	211,3
Slovenija	1.927.593	771	11,0	400,0

Komuniciranje z uporabo mobilnih naprav in interneta postaja naš vsakdanjik. Problem, ki je v tem obdobju najbolj prisoten, je število aplikacij na področju e-poslovanja, ki bi znale pritegniti opisano populacijo za uporabo vseh informacijskih tehnologij. S povečanjem števila uporabnikov se tudi vrednostni trg temu primerno povečuje.

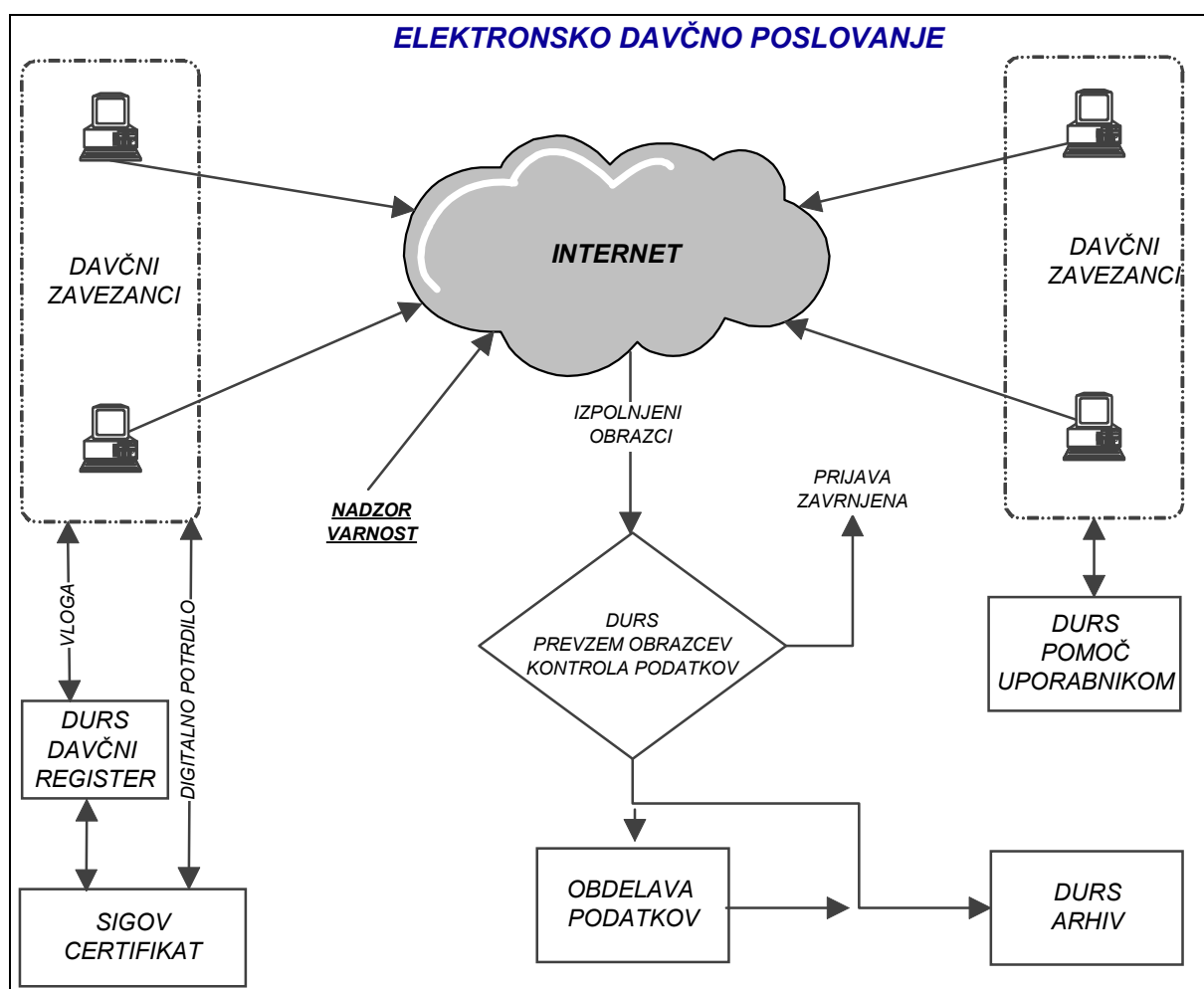
7. ELEKTRONSKO DAVČNO POSLOVANJE

Elektronsko ali e-poslovanje, e-trgovanje in e-bančništvo so področja, ki se jih tako informatiki, podjetja, kot tudi vsak dan večje število davkoplačevalcev, v veliki meri že poslužujejo.

E-davčno poslovanje, naj bi v skladu s Strategijo o elektronskem poslovanju v javni upravi RS za obdobje od leta 2001 do leta 2004, predstavljalo eno od aplikativnih rešitev, ki bodo zagotovile enoten servis davčnim zavezancem. Projekt »elektronski davki in carine« je le eden od projektov, ki bo v povezavi z ostalimi projekti, delovnimi področji in informacijskimi sistemi le-teh, pokazal svoj pravi pomen.

V prvi fazi bi lahko bil opisan servis vezan na elektronsko oddajo dohodnine in vlaganje obračunov davka na dodano vrednost. V nadaljevanju bi lahko e-davčno poslovanje omogočalo še finančne transakcije in ostale možnosti, ki so vezane na davčno poslovanje in obveze zunanjih subjektov do davčne uprave kot tudi davčne uprave do zunanjih subjektov.

Slika 12: Elektronsko davčno poslovanje

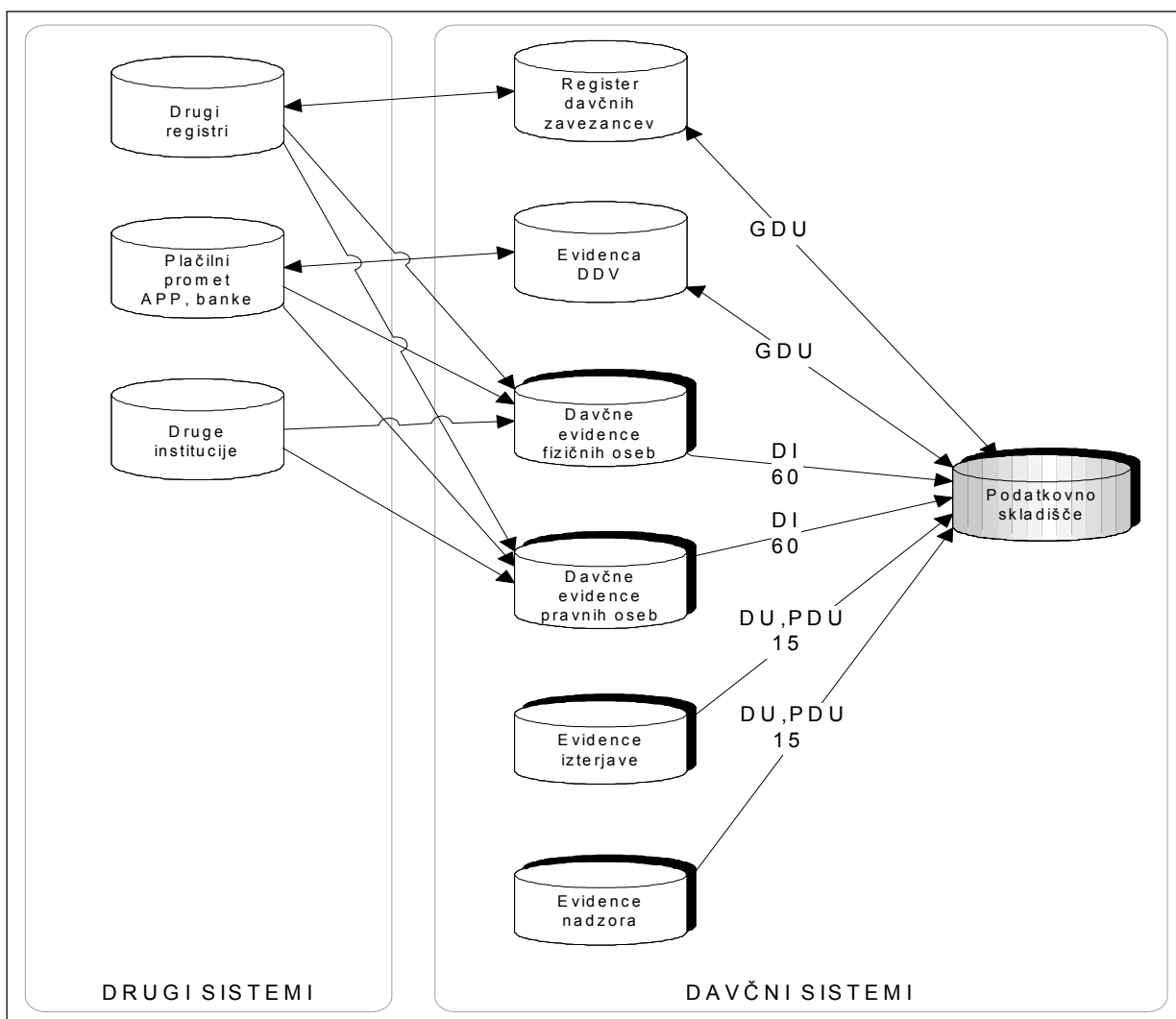

Glede na možnosti, ki jih ima državna uprava v okviru že izgrajene infrastrukture in na drugi strani razširjenost interneta med zunanjimi subjekti, je internet najbolj primeren medij za uporabo e-davčnega poslovanja.

Z uporabo obstoječih programskih orodij in »spletnih brskalnikov« bi bila, prek interneta, za to obdobje, omogočena optimalna elektronska povezava med DURS in davčnimi zavezanci – zunanjimi subjekti. Pri tem je zelo pomembno, da se omogoči dostop do čim širše populacije, ki ima možnost uporabe interneta z že minimalno možno računalniško strojno in programsko opremo. Omogočena mora biti možnost izpisov kot tudi prenosa želenih podatkov na osebni računalnik. Sam sistem bo moral imeti možnost nadgradnje glede na spremembo zakonodaje in okolij, tako na strani DURS kot tudi na strani uporabnikov.

Slika 13 : Sedanji davčni informacijski sistem

Vir: Grilj, Komšo, Modernizacija DURS, Portorož 2000

Obstoječi davčni informacijski sistem je zaprt sistem. Zgrajen je bil izključno za potrebe Davčne uprave in ne omogoča davčnim zavezancem komunikacijo z njim.

Sedanji davčni informacijski sistem temelji na porazdeljenih bazah podatkov in strukturi, ki je prikazana na sliki 13.

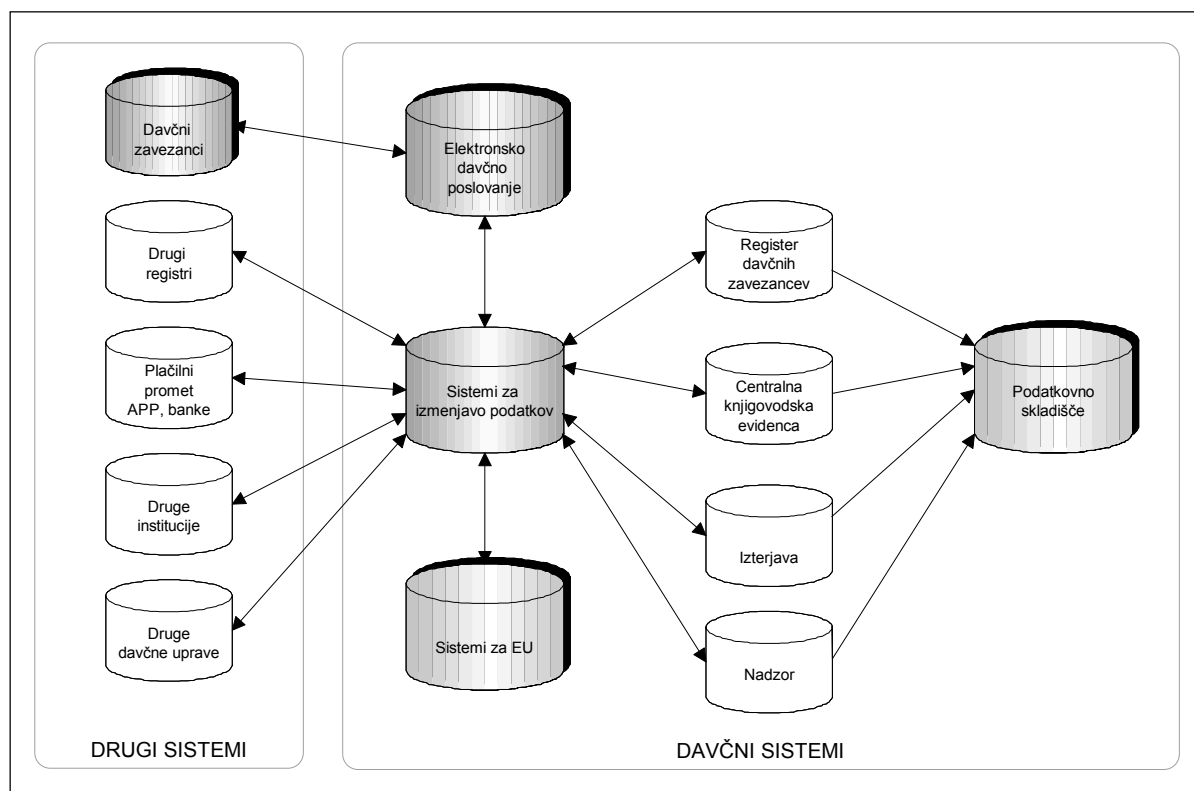
Za razliko od dosedanje prakse, ki opredeljuje uradne dneve in ure, je elektronsko poslovanje časovno neomejeno in omogoča posredovanje opisanih storitev sedem dni v tednu, 24 ur dnevno in skozi vse leto. Elektronsko komuniciranje ne pozna časovnih omejitev in deluje po sistemu 7-24-365.

Z uporabo infomatov bi omogočili komuniciranje med upravo in zunanjimi subjekti tudi v odročnih krajih, kjer morda nimajo računalnikov in možnosti dostopati do interneta.

Ciljno stanje in logična arhitektura računalniško podprtega samoobdavčitvenega sistema je prikazana na sliki 14. Arhitektura mora biti zasnovana dovolj odprto in sicer tako, da omogoči dolgoročno nadgrajevanje sistema in povezovanje znotraj obstoječega davčnega sistema. Obenem pa odpira možnosti dostopa oz. varnega povezovanja z zunanjimi sistemi po sistemu A2A, A2B in B2B.

Cilj novega davčnega informacijskega sistema je pokriti potrebe, tako na strani davčnih zavezancev, kot tudi potrebe na strani davčne uprave in ostalih državnih organov, vezanih na delo in rezultate davčne uprave. Vsekakor bo tak način dela zahteval od delavcev DURS, kot tudi ostalih delavcev v javni upravi, ki bodo vpleteni v nov informacijski sistem, dodatna izobraževanja in drugačen pristop do dela in strank.

Slika 14: Ciljno stanje davčnega informacijskega sistema

Vir: Grilj, Komšo, Modernizacija DURS, Portorož 2000

Prehod v ciljno stanje, prikazano na sliki 14, bo zahteval dodatne spremembe in vložke v strojno in programsko opremo kot tudi v organizacijo in logistiko celotnega davčnega sistema. Z uvedbo novega davčnega informacijskega sistema bo Davčna uprava RS zagotovila davčnim zavezancem dostop do e-davčnega poslovanja.

Za osnovni dostop do elektronskega davčnega poslovanja, si bodo morali davčni zavezanci zagotoviti, poleg osnovne strojne in programske računalniške opreme, še:

- dostop do interneta,
- minimalna znanja za uporabo računalniških programskih aplikacij,
- digitalni podpis.

Z novim davčnim informacijskim sistemom bo davčnim zavezancem (fizičnim in pravnim osebam) poleg učinkovitega in varnega poslovanja z Davčno upravo, omogočen še:

- vpogled v davčne evidence in osebne davčne kartone,
- vpogled pravnih oseb v davčne evidence partnerskih podjetij,
- prevzem davčnih obrazcev,
- oddaja dohodnine in ostalih davčnih obrazcev,
- izračun dohodnine,
- prevzem osebne elektronske pošte,
- plačevanje davčnih obvez,
- časovno neodvisen in varen servis za poslovanje z davčno upravo.

Z uvedbo e-davčnega poslovanja se bodo poenostavile osnovne naloge Davčne uprave RS, odmera, obračunavanje, vodenje in evidenca davčnih postopkov, vodenje davčnega registra, nadzor in izterjevanje davkov ter drugih dajatev.

Za uvedbo elektronskega poslovanja bo Davčna uprava RS poleg ostalega morala zagotoviti:

- brežhibno delovanje in vzdrževanje opisanega davčnega informacijskega sistema po sistemu 24-7-365 ali možnost uporabe 24 ur na dan, vse tedne v letu,
- primerno prepustnost komunikacijskih poti za dostop do davčnega informacijskega sistema oz. do e-davčnega poslovanja in vzdrževanje pravic uporabnikov,
- varnost opisanega sistema z vgrajenimi mehanizmi za ustrezno kontrolo in nadzor nad dostopom in uporabo informacijskega davčnega sistema kot tudi podatkov, ki bodo na voljo uporabnikom,
- ažurno arhiviranje podatkov z vgrajenimi kontrolnimi elementi za preverjanje pravilnosti vnesenih in uporabljenih podatkov,
- davčnim zavezancem in njihovim davčnim zastopnikom uporabo interneta za izpolnjevanje, validacijo in digitalno podpisovanje velikega števila davčnih obrazcev v elektronski obliki,
- pooblaščenim zaposlenim in davčnim zastopnikom vpogled v podatke strank in organizacij pri poslovnih subjektih,

- ustrezno ločene elektronske poti za davčne zavezance in delavce davčne oz. državne uprave,
- možnost prenosa podatkov, pripravljenih s pomočjo produktov različnih proizvajalcev ob upoštevanju predpisane zahtevane sheme,
- možnost posredovanja in kontrole registrskih podatkov med registrom davčnih zavezancev in centralnim registrom prebivalstva,
- možnost povezave in kontrole podatkov med registrom davčnih zavezancev in registrom transakcijskih računov v Banki Slovenije,
- možnost uporabe podatkov iz Carinske uprave RS o opravljenem uvozu in izvozu v določenem obdobju,
- dnevno posredovanje podatkov na Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje o plačanih prispevkih,
- vgrajene logične kontrole za popolno preverjanje pravilnosti vnesenih obrazcev,
- dostop do podatkov o zavezancih v davčnih evidencah z uporabo internet brskalnika,
- programsko opremo za uporabnike e-davčnega poslovanja,
- ustrezno podporo in servise uporabnikom e-davčnega poslovanja, kot so pomoč pri inštalaciji, uporabi programske opreme in vnosu podatkov,
- tekoče in ažurno spremljanje zakonodaje ter temu primerno dopolnjevanje programske opreme in po potrebi obveščane uporabnikov,
- primeren način izobraževanja uporabnikov e-davčnega poslovanja.

Davčni informacijski sistem naj bi bil centraliziran, saj je na ta način lažje omogočiti ustrezen nivo zanesljivosti in varnosti. Sestavljali naj bi ga sklopi aplikativnih rešitev v vlogi podpore izvajanju osnovnim nalogam Davčne uprave in njenih poslovnih procesov registracije, nadzora nad obračunavanjem in plačevanjem dajatev ter izvajanju izterjave. Davčni informacijski sistem naj bi vseboval:

- Register davčnih zavezancev z ažurnimi podatki, pridobljenimi neposredno iz primarnih registrov pri drugih registrskih organih.
- Centralno knjigovodsko evidenco, ki je enotna za vse davke in za vse davčne zavezance. Evidenca vsebuje podatke o zavezanosti davčnih zavezancev za posamezne davke, o plačilih davčnih obveznosti in o vračilih preveč plačanih obveznosti. Osnovni podatki o davčnih zavezancih so vzeti iz centralnega registra davčnih zavezancev.
- Podporo izterjavi, kot eni od osnovnih nalog davčnega sistema. Vsebovala bi postopke administrativne in terenske izterjave ter povezave z drugimi sistemi v zvezi s temi postopki.
- Sistem za podporo izvajanju vseh faz davčnega nadzora: selekcija in predpriprava, izvajanje nadzora ter evidentiranje in analiziranje ugotovitev po izvedenem nadzoru.

- Podatkovno skladišče s podatki iz vseh drugih sistemov za potrebe analiz, statistike, načrtovanja in odločanja.
- Sistem za elektronsko davčno poslovanje, ki bo omogočal davčnim zavezancem ali njihovim zastopnikom neposredno, prek interneta, posredovanje in pridobivanje podatkov iz davčnega informacijskega sistema.
- Sistem za izmenjavo podatkov – za posredovanje/pridobivanje podatkov za potrebe registra, knjigovodskih evidenc in nadzora.
- Sistem za neposredno povezovanje z državami članicami evropske skupnosti.

7.1. VARNOST IN VARNOSTNA POLITIKA

Varnost in varnostna politika sta najpomembnejša dejavnika e-poslovanja (BS7799, ISO 17799). V času, ko so bila podjetja in njihove lokalne računalniške mreže zaprte v okvir ene same organizacije, omrežja niso bila izpostavljena zunanjim grožnjam, saj je moral vsak potencialni vlomilec fizično priti do omrežja. Danes je večina podjetij priključena v svetovni splet-internet. Prednosti interneta so: odprtost, razširjenost, dostopnost in masovna uporaba v različnih okoljih. Vse našteje prednosti interneta se pokažejo v primeru, ko govorimo o varnosti, tudi kot velike slabosti.

Nove tehnologije prinašajo hitre spremembe v naše okolje, pri tem se povečujejo tudi grožnje in ranljivost naših sistemov. Varovanje podatkov in informacij postaja zato vse bolj pomemben dejavnik v elektronskem poslovanju kot tudi v poslovnih sistemih. Na vseh odločitvenih nivojih se vse bolj zavedamo perečega problema varnosti. Pri uvajanju elektronskega poslovanja je potrebno predhodno poskrbeti predvsem za varnostno politiko, strategijo, metodologijo, navodila, šolanje in izobraževanje uporabnikov. Za uspešno uvedbo elektronskega poslovanja so nujno potrebni poleg že opisanih elementov še ustrezni standardi, zakonski predpisi in pravni akti. Tehnika in tehnični vidiki varnosti pridejo na vrsto šele, ko so vsi opisani elementi pripravljeni.

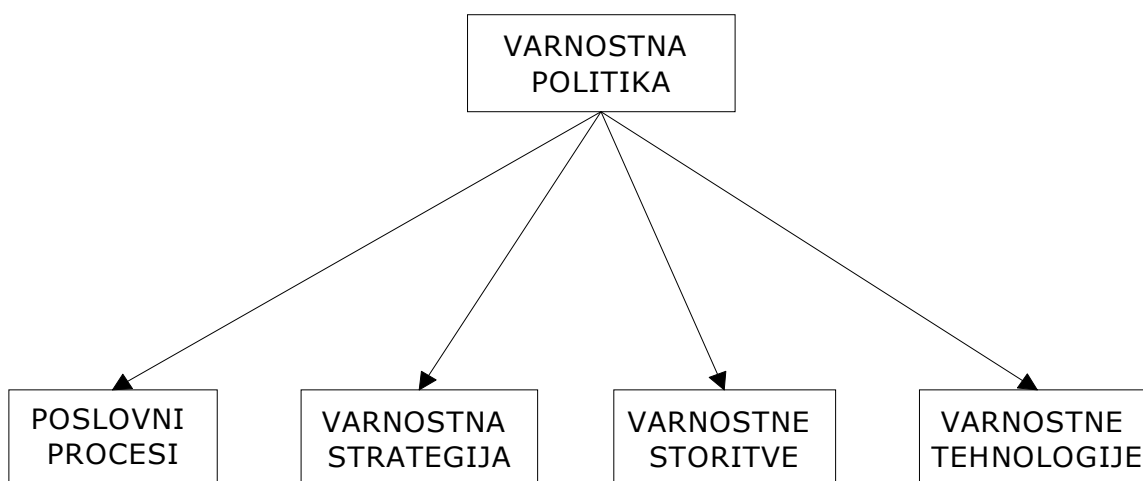
Slika 15: Varnostni elementi

Pri uvajanju varnostne politike so potrebne spremembe in uvajanje novih poslovnih procesov, ne samo v državni upravi in gospodarstvu, ampak v celotni družbi.

Dostopnost širokega spektra podatkov in informacij velikemu številu uporabnikom predstavlja istočasno veliko grožnjo za vse, ki imajo dostop do omrežja z opisano paleto možnosti.

Slika 16: Elementi varnostne politike

Elementi, ki pokrivajo varnostno politiko, zajemajo spremembe poslovnih procesov, varnostno strategijo, varnostne storitve in dodatno tehnologijo. Raziskave o e-poslovanju kažejo, da so v podjetjih najbolj zaskrbljeni zaradi varnosti, predvsem finančnih podatkov in zasebnosti transakcij, kot tudi varnosti osebnih podatkov, tako podatkov podjetij kot tudi podatkov fizičnih oseb. Ko govorimo o varnosti na internetu se danes verjetno največ govori v povezavi z elektronskim trgovanjem. Nezaupanje ljudi je prisililo številna podjetja, ki se ukvarjajo s prodajo na internetu, da so posvetila ogromno časa, denarja in energije tehnologijam in postopkom za ustvarjanje učinkovitih mehanizmov varnosti in mehanizmov za preprečevanje zlorab. V državah z visoko stopnjo računalniške razvitosti vdore v sisteme in okuženje z virusi obravnavajo kot kazniva dejanja.

E-poslovanje, ki poteka skozi odprta omrežja svetovnega spleta, zahteva učinkovite mehanizme, ki zagotavljajo zasebnost in varnost. Če želimo, da je prodor digitalnih tehnologij v e-poslovanje tudi varen, moramo te tehnologije znati pravilno uporabiti in uporabljati.

Četudi se zdijo vdori težko izvedljivi, v svetu ne manjka ljudi, ki znajo vdreti v vsak elektronski sistem, ki ni pravilno zaščiten. Sistem elektronskega poslovanja je med najbolj občutljivimi, zato je njegova zaščita bistvenega pomena. Da bi tveganje elektronskega poslovanja zmanjšali, je potrebno poiskati še razumno razmerje med varnostjo, funkcionalnostjo in stroški vložkov v varnostne elemente elektronskega poslovanja.

Praksa kaže, da še tako dobra tehnologija in uporabljena tehnika za potrebe varnosti ne zadostuje, če ni upoštevan predvsem človeški faktor, pri katerem se velika večina problemov prične in tudi konča. V ta namen se v državni upravi RS pripravlja, po zgledu varnostnih

standardov BS 7799 in ISO 17799, nov »domač« standard, ki naj bi celovito pokrili elemente varnostne politike. S strateškim pristopom pri uvajanju varnostne politike v državno upravo in podjetja bi lahko pokrili večino elementov, ki posegajo v varnost elektronskega poslovanja.

Varnost predstavlja kontinuiran proces, ki mora tekoče spremljati nove tehnologije, standarde in dogajanja v okolici ter se le-tem nenehno prilagajati.

7.1.1. ELEKTRONSKO POSLOVANJE IN ELEKTRONSKI PODPIS

Hiter razvoj računalniške tehnologije in uporaba le-te v vseh vejah gospodarstva in bančništva, je glede na ogromne količine denarja in informacij, ki se pretakajo na tem področju, pripeljal tudi do različnih oblik računalniškega kriminala. Poleg virusov, ki uničujejo podatke, je iz dneva v dan več vdorov v računalniške sisteme, z namenom, da se pridobi informacije in podatke ali da se izvede nedovoljene finančne transakcije.

Glede na opisane grožnje je najpomembnejši cilj elektronskega poslovanja, poleg že omenjenih, predvsem varno in zanesljivo poslovanje na način, da so vsi faktorji, ki vplivajo na to, obvladljivi. Zaščita elektronskega poslovanja in podatkov, ki se pretakajo ob takšnem načinu poslovanja, predstavlja eno od ključnih nalog.

Elektronsko poslovanje brez ustrezne varnosti nima prave prihodnosti. Eden od varnostnih elementov so vsekakor tudi standardi in zakonski predpisi, ki urejajo elektronsko poslovanje z ustrezno pravno podlago. Pomanjkanje zakonske ureditve je lahko velika ovira pri sporočanju pravno pomembnih in zavezujočih informacij v elektronski obliki. Zato je nujno potrebno zagotoviti varno pravno okolje za elektronsko poslovanje v domačem in mednarodnem poslovanju.

Leta 2000 je bil v Sloveniji sprejet Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu (ZEPEP-Uradni list RS št. 57/00), ki predstavlja nadgradnjo obstoječi slovenski zakonodaji, kot tudi osnovo za e-poslovanje.

Elektronsko poslovanje presega vse državne meje, zato je Komisija Združenih narodov za mednarodno gospodarsko pravo (UNCITRAL) leta 1996 sprejela Modelni zakon o elektronskem poslovanju in leta 2001 enotna pravila o elektronskem podpisovanju v obliki Modelnega zakona o elektronskem podpisu.

Zakon o elektronskem poslovanju, sprejet v Sloveniji, predstavlja osnovo za odpravljanje ovir, ki jih elektronskemu poslovanju postavljajo pravne norme, zasnovane in sprejete v času izključno papirnatega poslovanja. Obenem s tem se lažje uredi tudi varno okolje za preverjanje pristnosti elektronsko oblikovanih, shranjenih, poslanih, sprejetih ali kako drugače obdelanih podatkov.

Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu ureja naslednja področja:

- elektronsko poslovanje ter uporabo podatkov v elektronski obliki in uporabo elektronskega podpisa v pravnem prometu,
- poslovanje z elektronskimi sporočili in uporabo podatkov v elektronski obliki oziroma njihovo veljavnost in dokazno vrednost,
- uporabo elektronskega podpisa in delovanje overiteljev, ki so nujen pogoj za uporabo elektronskih podpisov,

- prekrške in kazni zanje.

V Evropski uniji je Evropska komisija že aprila 1997 zapisala, da je elektronsko podpisovanje bistveno za povečevanje varnosti in zaupanja v odprta omrežja. Tudi na širši mednarodni ravni so v teku mnoge dejavnosti in razprave. Zato je bil sprejem ustrezne zakonodaje v Republiki Sloveniji nujno potreben za vključevanje v svetovno informacijsko družbo.

Nekaj značilnosti Zakona o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu:

- zagotavlja elektronski obliki in elektronskemu podpisu enake možnosti kot dosedANJI papirnati obliki (digitalni podpis predstavlja sodobno alternativo klasičnemu podpisu),
- za hranjenje podatkov v elektronski obliki je zelo pomemben tudi "časovni žig", ki potrjuje, da so elektronski podatki resnično ostali celoviti in nespremenjeni od trenutka, ko so bili shranjeni, do trenutka uporabe,
- omogoča enostavno medsebojno priznavanje elektronskih podpisov znotraj Evropske unije ter širše priznavanje ob pogojih vzajemnosti oziroma s tem povezane podobnosti področne zakonodaje,
- če ni drugače dogovorjeno, se za kraj, od koder je bilo elektronsko sporočilo poslano, šteje kraj, kjer ima pošiljatelj svoj sedež oziroma stalno prebivališče v času pošiljanja, za kraj prejema elektronskega sporočila pa kraj, kjer ima prejemnik sedež oziroma stalno prebivališče v času pošiljanja,
- varen elektronski podpis, overjen s kvalificiranim potrdilom, je glede podatkov v elektronski obliki enakovreden lastnoročnemu podpisu glede podatkov v papirnati obliki ter ima zato enako veljavnost in dokazno vrednost,
- zagotovljena je celovitost sporočila, saj delni popravki in spremembe sporočila, brez vednosti podpisnika niso mogoče,
- z digitalnim podpisom je zagotovljena identiteta podpisnika.

Pri uresničevanju globalnega cilja je pomembno, da se pred uvedbo e-poslovanja zakonsko podpre vse funkcije, ki jih izvajajo institucije državne uprave in zunanji subjekti, povezani v segment aplikacij, ki jih nudi v uporabo državna uprava.

Osebni dokument lahko nadomesti digitalno potrdilo, ki vsebuje, v digitalni obliki, vse podatke o imetniku potrdila. Poleg osebnih podatkov imetnika potrdila vsebuje le-to še njegov javni ključ, podatke o izdajatelju digitalnega potrdila in obdobje veljavnosti digitalnega potrdila, ki je digitalno podpisano z zasebnim ključem izdajatelja potrdila.

Digitalno potrdilo nudi pri elektronskem poslovanju ustrezno varnost in zasebnost s tem, da so vsi podatki šifrirani in digitalno podpisani.

Vsebina sporočil, ki si jih med seboj izmenjujejo uporabniki elektronskega poslovanja, je zelo zaupne narave, zato so sporočila šifrirana in zaščitena z varnostno kodo. Šifriranje je postopek, s katerim zaščitimo vsebino sporočila pred vpogledi s strani neavtoriziranih oseb. Stopnja zaščite je odvisna od vrste šifrirnega postopka in velikosti šifrirnega ključa. Daljši ko je ključ, težje je zaščiteno zlomiti in prebrati vsebino sporočila. Trenutno najbolj razširjeno je »zaklepanje« sporočil s 40 ali 128-bitno kriptno zaščito. 128-bitna zaščita ali 128 bitni ključ pomeni, da je sporočilo med prenosom, šifrirano z enim od 2^{128} različnih možnih ključev.

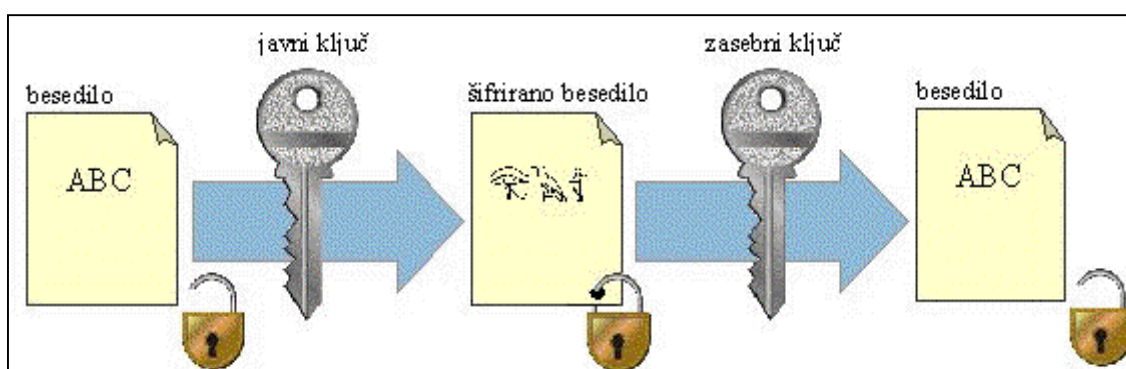
V posebnih primerih se lahko uporablja posebna vrsta enkripcije s časovnim spreminjanjem ključev. Pri nasilnem vdoru v sistem morajo vlomilci uporabiti nešteto možnih kombinacij bitov v ključu in zapletene matematične izračune, ki vzamejo ogromno časa, preden odkrijejo pravi ključ. Elektronsko poslovanje zaradi vseh možnosti, razširjenosti in dostopnosti zelo pogosto vzbuja nezaupanje glede zagotavljanja zasebnosti in varnosti. Večino teh problemov in možnost zlorabe je tehnološki razvoj rešil z uporabo kriptografskih metod.

Asimetrični postopek šifriranja je omogočil uvedbo digitalnega podpisa, s katerim lahko zagotavljamo verodostojnost elektronskih dokumentov. Asimetrična kriptografija uporablja za šifriranje in dešifriranje par ključev, ki nista enaka, sta pa neločljivo povezana, saj s poznavanjem samo enega ključa ni mogoče generirati drugega ključa. En ključ se imenuje zasebni in je namenjen dešifriranju podatkov, drugi ključ je javni in je namenjen šifriranju podatkov. Da lahko nekdo elektronski dokument prebere, ga mora najprej dešifrirati; obenem s tem dobi tudi potrdilo o njegovi verodostojnosti, oziroma z drugimi besedami, preveri naš digitalni podpis.

Namen podpisa je identifikacija osebe-podpisnika. Podpisnik s svojim podpisom potrdi sodelovanje in povezanost z vsebino podpisanega dokumenta. Sam podpis na dokumentu ima poleg zavezujočega namena do podpisnika tudi pomen pri dokazovanju avtorstva in prisotnost na določenem mestu dogajanja.

V elektronskem okolju je izviren dokument nemogoče ločiti od njegovih kopij, saj nima lastnoročnega podpisa in kot že ime pove, ni na papirju, temveč v elektronski obliki. Zato so se v praksi razvile različne tehnologije, ki omogočajo, da z njihovo uporabo uporabnik doseže enake učinke, kot jih v klasičnem svetu doseže z lastnoročnim podpisom. Takim tehnologijam lahko rečemo »elektronski podpisi«, ki je izveden v digitalni obliki in je vsebovan, dodan ali povezan s podatki ali vsebino sporočila. Podpisnik uporabi elektronski podpis, da bi sporočilo ali podatke potrdil. Z elektronskim-digitalnim podpisom potrdi, da je vsebina sporočila povezana izključno s podpisnikom, da je iz njega mogoče nesporno ugotoviti podpisnika, da je vsebino ustvaril podpisnik in da je podpisnik povezan z vsebino in podatki, na katere se nanaša sporočilo ali dopis. Podobno kot pri šifriranju in dešifriranju imamo pri podpisovanju zasebni ključ, do katerega ima dostop samo imetnik digitalnega potrdila. Drugi ključ je javni ključ za overjanje podpisa in je javno dostopen in objavljen v imeniku izdajatelja potrdila.

Slika 17: Princip asimetričnih algoritmov

Vir: Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu, Perenič svetovanje d.o.o.

Izdajatelj in overitelj javnih ključev je ustanova s statusom certifikacijske agencije, ki skrbi za izdajanje, upravljanje, preklicavanje in podaljševanje javnih ključev.

Če želimo s partnerjem komunicirati z uporabo javnega ključa, lahko pri taki ustanovi registriramo svoj javni ključ. Ob registraciji ključa certifikacijska agencija podpiše naš javni ključ in s tem potrdi njegovo verodostojnost. Tako podpisan ključ objavi na svojem strežniku javnih ključev, na katerem ga lahko najde vsak, ki ima dostop do interneta. Podobno lahko na tem strežniku tudi sami najdemo ključe svojih partnerjev. Ker digitalni podpis zagotavlja verodostojnost tega ključa, ni več potrebno razmišljati o lažni identiteti oziroma o zanikanju identitete.

V praksi temelji zaščita največkrat na PKI tehnologiji javnih ključev, ki postaja svetovni standard za zaščito informacij. Vsakemu uporabniku takih rešitev tako pripada edinstvena trojica zasebnega ključa, javnega ključa in digitalnega potrdila-certifikata. Varnost in zasebnost uporabnika ter verodostojnost podpisanega dokumenta temelji na zaščiti zasebnega ključa. Za tajnost svojega zasebnega ključa mora uporabnik v celoti prevzeti vso odgovornost.

7.2. PRIMER UPORABE ELEKTRONSKEGA DAVČNEGA POSLOVANJA

V poslovnem svetu se je porodila ideja o uporabi integriranega dostopa do informacij, elektronskega trgovanja, baze podatkov in različnih aplikacij, prek enotne vstopne točke, ki so jo poimenovali portal. Portal predstavlja zaščiteno spletno okolje z visoko stopnjo varnosti, prilagojeno vsakemu pooblaščenemu uporabniku, ki lahko dostopa do interneta z uporabo klasičnih brskalnikov. Obenem omogoča enostavno in varno uporabo podatkov in informacij, zbranih v različnih strukturiranih podatkovnih bazah in uporabo aplikacij iz nestrukturiranih spletnih strani.

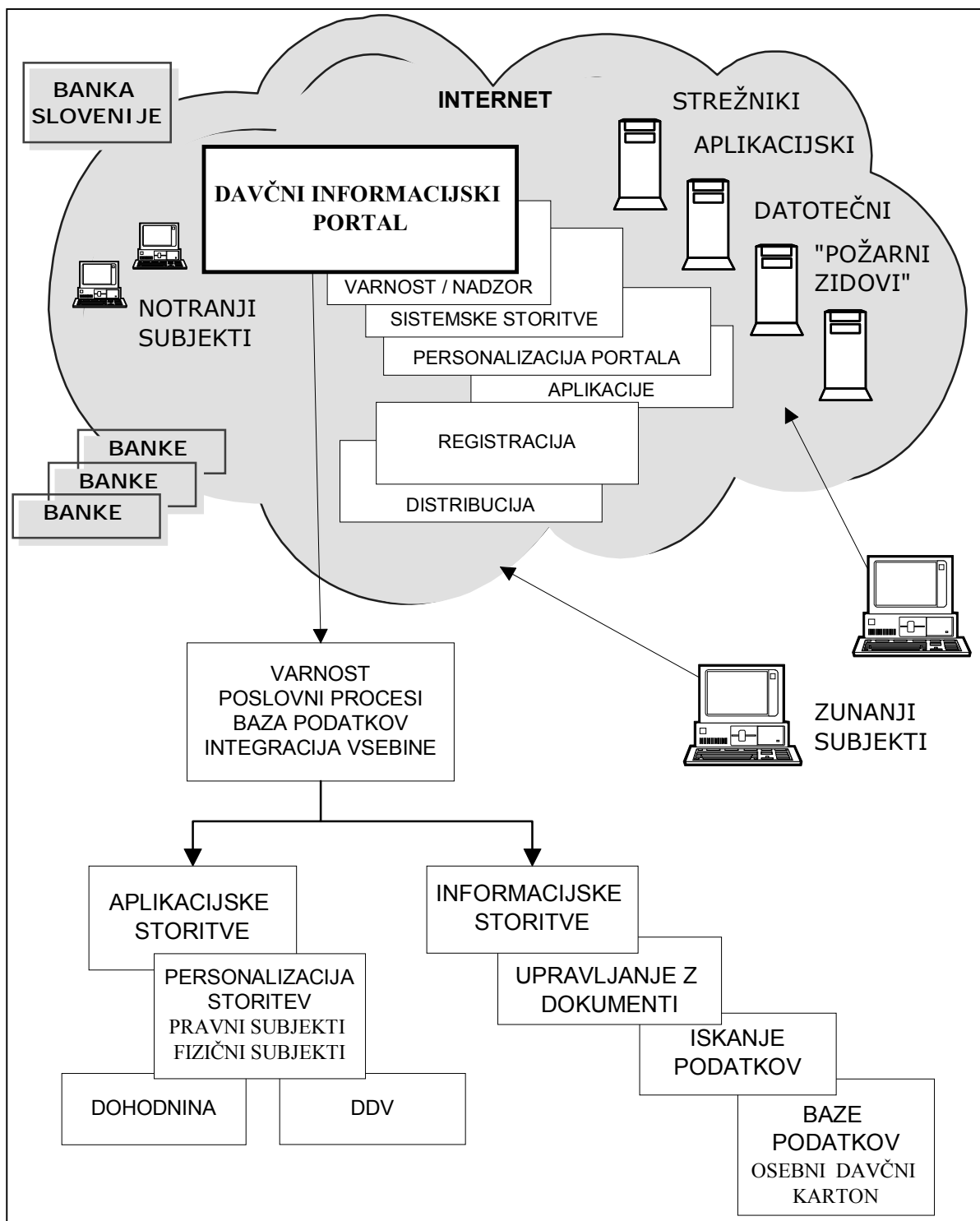
Opisane lastnosti portala se lahko zato s pridom uporabijo pri integriranem davčnem poslovanju v obliki elektronskega-informacijskega davčnega portala, ki je lahko eden od podportalov enotnemu državnemu portalu e-uprave.

Izmenjava podatkov se opravi v realnem času, prek centralne baze podatkov in enotne točke, za vse zunanje subjekte. Portal s svojo portalno infrastrukturo predstavlja skup integriranih storitev, ki podpirajo vzajemno delo več podportalov in upravljajo z obširnimi naborom podatkov, podatkovnih skladišč, informacij, procesov in aplikacij, do katerih dostopajo različni uporabniki.

Dostop do množice informacij in uporabnih aplikacij je za uporabnike portala organiziran na osnovi življenjskega dogodka. Življenjski dogodek je zasnovan na predpostavki, da uporabniki redko obiščemo portal po naključju. Vedno nas vodi k temu nek razlog ali več razlogov, ki jih je v primeru, ko govorimo o Davčni upravi, zelo veliko in si sledijo kontinuirano skozi vse leto.

V opisane življenjske dogodke niso vključene samo storitve, ki so vezane na izključno davčno poslovanje, zato je lahko portal precej širše zasnovan in uporaben tudi na drugih področjih.

Slika 18: Davčni informacijski portal

Portal omogoča:

- enostaven, selektiven in varen dostop do podatkov, informacij in aplikacij, notranjim kot tudi zunanjim subjektom iz različnih lokacij,
- visoko stopnjo varnosti,
- skupinsko delo uporabnikov portala v realnem času,

- učinkovitejše izkoriščanje obstoječih podatkovnih skladišč za potrebe enostavnih poizvedb, iskanj podatkov in informacij, analiz kot tudi za potrebe aplikacij,
- porabiti manj časa za iskanje informacij, ker so le-te na enem mestu dosegljive vsem,
- hitreje opraviti vnos podatkov in lažje dostopati do aplikacij,
- vnašanje podatkov v lastne baze in kreiranje lastnih poročil,
- odpreti osebni portal z lastnimi nastavitvami – personalizacija portala; na ta način lažje ustvarimo portal zaposlenega, ki je prilagojen delovnemu mestu v državni upravi in na drugi strani portal zunanjih subjektov s specifičnimi osebnimi zahtevami in nastavitvami,
- integracijo različnih dokumentov in podatkov, ki se fizično nahajajo na različnih lokacijah,
- upravljanje z dokumenti in uvedbo elektronskih obrazcev,
- enostavno povezljivost aplikacij za različne poslovne procese,
- spremljanje dogodkov in poslovnih procesov,
- zmanjšanje časa in stroškov poslovanja za vse uporabnike portala,
- dodajanje in spreminjanje podatkov in aplikacij v eni sami točki, kar dodatno poceni administriranje.

Portal ponuja uporabnikom podporo na treh nivojih:

- prvi nivo vsebuje seznam vseh življenjskih in poslovnih dogodkov,
- drugi nivo vsebuje navodila za kritične aktivnosti, nasvete za izvedbo in seznam stvari, na katere ne smemo pozabiti,
- tretji nivo vsebuje elektronske storitve za uporabnike portala.

Uporabniki portala so notranji in zunanji subjekti, ki so jim glede na njihovo vlogo dodeljene možnosti in pravice uporabe posameznih funkcij davčnega portala.

Pri registraciji v davčni portal bodo nastopili različni primeri, z različnimi možnostmi in pravicami dostopa do davčnega portala:

- neregistrirani uporabniki z možnostjo prve registracije,
- registrirani uporabniki, ki so lahko davčni zavezanci ali delavci Davčne uprave RS,
- davčni zavezanci bodo imeli dostop do standardnih možnosti,
- delavci Davčne uprave se bodo delili na: administrator sistema z najvišjo prioriteto, delavci s posebnimi pooblastili in možnostjo vpogleda in podpisovanja, delavci za vnos podatkov in delavci z možnostjo vpogleda v baze podatkov.

Glavne funkcije davčnega portala so prikazane na sliki 18 in bodo pokrile potrebe davčnih zavezancev kot tudi osnovne naloge Davčne uprave. V portal se bodo lahko registrirani davčni zavezanci prijavi, neodvisno od lokacije prijave in pridobili možnost uporabe različnih aplikacij, ki bodo sestavni del portala. Zato bo moral portal poleg opisanih funkcij vsebovati še naslednje možnosti:

- vstop v centralni register davčnih zavezancev,
- dostop do podatkovnih baz za potrebe analiz in statistik,
- vstop v centralno knjigovodsko evidenco in s tem vpogled v davčno kartico registriranega uporabnika.

Opisane možnosti bodo pomembne predvsem za davkoplačevalce, ki so oddaljeni od svojega matičnega davčnega urada, kjer imajo možnost osebne oddaje in prevzema dokumentov oz. informacij.

Za potrebe osnovnih funkcij Davčne uprave bo moral davčni portal nuditi tudi podporo delavcem DURS. Zato bo moral omogočiti vpogled v različna podatkovna skladišča za potrebe nadzora, evidentiranja, analiz in izterjave.

7.2.1. FUNKCIONALNE ZAHTEVE ELEKTRONSKEGA DAVČNEGA POSLOVANJA

Namen elektronskega davčnega poslovanja je zagotoviti pogoje, pod katerimi bodo lahko davkoplačevalci v elektronski obliki in z uporabo interneta v prvi fazi oddajali obrazce za dohodnino in davek na dodano vrednost. V naslednjih fazah naj bi se približali cilju elektronskega davčnega sistema, to je omogočiti tak način komuniciranja z davčnimi uradi, ki bo omogočal obojestransko komuniciranje za potrebe vseh davkov in uporabo davčnih storitev, kot tudi plačevanje davčnih obvez in ostale finančne transakcije po zgledu e-bančništva.

Na področju elektronskega poslovanja je v uporabi največ rešitev v segmentu elektronskega trgovanja. Področji, ki sta v posameznih segmentih podobni davčnemu poslovanju sta bančno poslovanje in plačilni promet. Zato lahko elektronsko davčno poslovanje, ki naj bi v prvi fazi zajelo dohodnino in DDV, prevzame posamezne elemente in rešitve že obstoječih aplikacij.

Spletne aplikacije naj bi omogočale izpolnjevanje, podpisovanje in oddajo obrazcev obračuna davka na dodano vrednost in napoved dohodnine. Izračun dohodnine je tudi ena od možnosti, ki naj bi jo imele vgrajeno opisane aplikacije.

Elementi in funkcionalne zahteve, ki jih morajo izpolnjevati aplikacije, ki bodo podpirale elektronsko davčno poslovanje, so opisane v nadaljevanju po fazah, kot naj bi si sledile:

1. Dostop do davčnega informacijskega sistema mora biti v prvi vrsti varen in enostaven. Varnost uporabe davčnega informacijskega sistema mora biti zagotovljena na vseh nivojih. Davčni zavezanec mora pridobiti digitalno potrdilo in geslo, kar mu bo omogočalo enostavno in varno računalniško komuniciranje. Vneseni podatki in register podatkov morajo biti zaščiteni pred zlorabo. V primeru prekinitve delovanja sistema ali podsistema mora biti uporabnik ustrezno obveščen. Vneseni podatki se ne smejo izgubiti.
2. Vsak davkoplačevalec, ki bo pridobil možnost elektronskega davčnega poslovanja, bo zaveden v enotni davčni register uporabnikov elektronskega davčnega sistema. Sam register bo vseboval povezavo med davčnimi številkami in izdanimi digitalnimi potrdili. Istočasno mora biti s tem urejen tudi digitalni podpis, s katerim davkoplačevalec potrdi izpolnjen obrazec. Osnova za pridobitev digitalnega potrdila je vloga, vezana na davčno številko, odobritev in pridobitev oz. prevzem digitalnega potrdila. Vlogo lahko davkoplačevalec odda v elektronski obliki in/ali osebno na davčnem uradu. Ob prevzemu potrjene vloge in ustreznih gesel ali kartic mora uporabnik dobiti tudi navodila za vstop na davčno spletno stran in uporabo sistema za elektronsko davčno poslovanje.

3. Prijava registriranih uporabnikov v elektronsko davčno poslovanje mora biti možna z minimalno možno strojno računalniško opremo in v kar se da minimalnem, vendar varnem številu korakov. Pri tem je nujna uporaba digitalnega potrdila, s katerim se uporabnik digitalno podpiše in gesla, ki ga ima uporabnik možnost spremeniti. Ob uspešni prvi prijavi mora uporabnik dobiti možnost vpogleda v svoje registrske podatke in možnost zamenjave oz. spremembe le-teh po predhodni potrditvi ustreznega davčnega organa. Uporabniki-davkoplačevalci so lahko fizične ali pravne osebe. V primeru fizičnih oseb dobijo le-te na zaslon izpisane podatke iz enotnega davčnega registra: ime in priimek, davčno številko, naslov stalnega prebivališča, naslov za pošiljanje pošte s strani davčne uprave, številko računa za vračilo davkov z nazivom banke, telefon. Pravne osebe in fizične osebe, ki imajo prijavljeno dodatno dejavnost, imajo dodano še: matično številko, dolgi-polni in kratki naziv podjetja, naslov prebivališča in sedež podjetja, naslov za prejemanje pošte in kontaktno osebo in podatek o zavezanosti za plačilo DDV.
4. Ker govorimo o elektronskem davčnem poslovanju, pridobi vsak uporabnik tudi elektronski naslov (v primeru, ko ga še nima), na katerega bo prejemal vsa obvestila, vezana na davčno poslovanje.
5. Interaktivno izpolnjevanje davčnih obrazcev. V prvi fazi sta najbolj primerna obrazca za dohodnino in davek na dodano vrednost. Obrazec naj bi imel že izpolnjene rubrike, ki so že v bazi podatkov DURS informacijskega sistema. Oblika obrazca, velikost črk, možnosti vnosa podatkov in ostali elementi, morajo biti prilagojeni tudi hendikepirani populaciji davkoplačevalcev.
6. Vsak od opisanih obrazcev mora imeti tudi časovni žig, saj za vsakega velja točno določeno davčno in obračunsko obdobje (čas do katerega še lahko izvedemo popravek) za njegovo oddajo oz. čas do katerega obrazec še lahko oddamo.
7. Postopek prijave, izpolnjevanja in oddaje obrazca mora biti časovno krajši in enostavnejši od klasičnega »ročnega« postopka ter skakanja na davčne ali poštne urade.
8. Samo v celoti pravilno izpolnjen, potrjen in z digitalnim podpisom opremljen obrazec bo mogoče posredovati DURS. Informacijski sistem mora imeti vgrajene kontrolne kazalce in logične kontrole vpisanih podatkov. Na željo davkoplačevalca si le-ta lahko izpiše izpolnjen obrazec in pridobi potrdilo o izvedenem postopku.
9. Obrazec v elektronski obliki je enak kot njegova papirnata različica. Izpolnjen obrazec za dohodnino morajo oddati vsi davčni zavezanci enkrat letno za tekoče leto. Smotno bi bilo, da so posamezni podatki za davčnega zavezanca že v naprej vpisani, saj ima davčna uprava v registru podatkov vse podatke o davčnem zavezancu. Zavezanec naj bi imel možnost vpogleda v izračun dohodnine, kjer bi videl rezultat predhodno vpisanih podatkov iz registra. Na tej osnovi bi sledile vsaj dve možnosti: prvo, po kateri bi vpisal samo olajšave in drugo, po kateri bi sam vnesel zahtevane podatke. Na koncu obeh možnosti bi sledil elektronski podpis na osnovi digitalnega potrdila.
10. Obrazec za DDV oddajo zavezanci za DDV v tekočem obdobju, ki ga predpisuje zakon o DDV. Časovni interval je odvisen od registracije zavezanca za DDV.

11. Elektronsko davčno poslovanje mora omogočiti uporabniku vnos, uporabo in oddajo vedno pravega obrazca oz. obrazcev. Le-ti morajo biti prilagojeni statusu uporabnika.
12. DURS mora ažurno arhivirati vse podatke o uporabniku in dokumentu oz. vnesenem obrazcu. Uporabniki morajo imeti možnost pregleda arhiva in možnost izpisa oddanih obrazcev v enaki obliki, kot so jih sami oddali, ne glede na leto oddaje obrazca. Obenem mora biti dana možnost vpogleda in izpisa dokumentov z vpisanim datumom in časom oddaje obrazca.
13. Uporabnik in davčni zavezanec mora imeti možnost vpogleda v informacije o tipu in statusu registracije (v primeru, ko se gre za DDV zavezanca), kot tudi v lastno davčno kartico. Vse opisane informacije mora imeti možnost izpisati.
14. Dostop do navodil in pomoči za uporabo davčnega informacijskega sistema ter izpolnjevanje obrazcev naj bo osnova za preprečevanje napak. Napake morajo biti uporabniku jasno sporočene in razložene s primerom, posebej za tehnične probleme in posebej za vsebinske-davčne probleme. Uporabniku se morajo napake razložiti na način, ki mu bo omogočal lažje razumevanje in s tem lažje delo. V ta namen so zelo pogosto v rabi najpogostejša vprašanja in odgovori. Pomoč v obliki elektronskih navodil je velikokrat suhoparna in kljub najboljši sestavi za marsikoga neuporabna, zato je nujno potrebno v tej točki organizirati tudi telefonsko pomoč uporabnikom za tehnično in pravno področje.
15. Pregled davčne zakonodaje in možnost spremljanja tekoče problematike na področju davčnega poslovanja, dohodnine, DDV, pravnih postopkov in elektronskega poslovanja je že v določeni meri pokrita tudi na internetu. Z uporabo elektronskega davčnega poslovanja se bo število potreb po elektronski podpori še povečalo. Večina spletnih aplikacij ima vgrajene iskalnike, zato naj bi tudi aplikacija za davčno poslovanje imela vgrajen iskalnik z možnostjo vpisa posameznih kriterijev iskanja.

7.3. PROCESIRANJE ELEKTRONSKEGA DAVČNEGA POSLOVANJA

Z uporabo Zakona o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu so dani osnovni pogoji za elektronsko davčno poslovanje oz. za pošiljanje-oddajo dohodnine in DDV po elektronski pošti (Uradni list RS št. 57/00).

Prednosti elektronskega poslovanja je veliko. Poleg velikega prihranka časa za uporabnika, ker ni več potrebno prinašati dokumente neposredno v banko ali na davčni urad, je dodatna vzpodbuda za odločitev za elektronsko poslovanje tudi nižja cena te storitve. V primerjavi s klasičnim izpolnjevanjem dokumentov na papirju je pri elektronskem poslovanju še več drugih prednosti, kot so:

- prihranek pri stroških obrazcev plačilnega prometa,
- prihranek časa pri podpisovanju in žigosanju plačilnih nalogov,
- zagotovljen je pravilen prenos vseh podatkov s plačilnih nalogov, kot jih vpiše predlagatelj,
- izključene so možnosti napak pri vnosu podatkov s plačilnih nalogov,
- vodenje preproste evidence podatkov, pregledovanje in izpisovanje dokumentov.

Pred vključitvijo v elektronsko poslovanje bo moral uporabnik izpolniti vlogo. To je postopek, ki ga bo moral opraviti vsak uporabnik, ki se bo želel vključiti in uporabljati elektronsko davčno poslovanje. Uporabnik bo moral izpolniti ustrezno vlogo pri Agenciji za certificiranje, overjanje in izdajo digitalnih potrdil. Za potrebe delavcev javne uprave in njihovo interno elektronsko poslovanje izvaja opisana dela SIGOV-CA. Za potrebe pravnih oseb izdaja potrdila SIGEN-CA.

Digitalno potrdilo je računalniški zapis, ki vsebuje naslednje podatke o imetniku-uporabniku:

- ime in priimek fizične osebe ter njegov naslov,
- ime podjetja in pravnega zastopnika ter njegov naslov,
- matično številko, davčno številko, številko poslovnega računa, e-naslov,
- javni ključ imetnika digitalnega potrdila,
- podatke o overitelju oz. izdajatelju digitalnega potrdila ter obdobje veljavnosti digitalnega potrdila, ki je digitalno podpisan z zasebnim ključem izdajatelja digitalnega potrdila.

Pravilno izpolnjena vloga in digitalno potrdilo sta pravna podlaga elektronskemu poslovanju.

Zaščita podatkov je eden najpomembnejših dejavnikov pri elektronskem poslovanju. Za šifriranje in elektronsko podpisovanje lahko Davčni urad uporablja sistem javnega in privatnega ključa. Uporabnik svoje podatke in dokument elektronsko podpiše s svojim privatnim ključem. Davčni urad lahko dešifrira podatke in dokument z javnim ključem. Javni ključi se izmenjajo med uporabnikom in Davčnim uradom neposredno v fazi vključevanja v elektronsko poslovanje. Uporabnikov privatni ključ je varovan z geslom, ki ga pozna samo lastnik ključa. Lastnik ključa po prejemu elektronskega privatnega ključa zamenja geslo in ga lahko pozneje periodično menjuje, in sicer najmanj enkrat mesečno ali ob prvem sumu, da je prišlo do njegovega razkritja. Ključe, ki se vsakodnevno uporabljajo, je priporočljivo hraniti na lokalnem disku računalnika, do katerega je dostop ustrezno varovan, ali na disketi.

Z elektronskim potrdilom in elektronskim ključem se lahko stranka prijavi na elektronski davčni portal, ki ga vodi k zeleni točki poslovanja. Večina podatkov je pred vnosom lahko že predpripravljena na izbrani aplikaciji, na katero se stranka prijavi. Po vnosu podatkov v dokument se stranka podpiše na dokument z elektronskim podpisom, s čimer potrdi verodostojnost podatkov. Nepravilno in napačno izpolnjeni dokumenti se praviloma ne morejo poslati, dokler vsa polja niso pravilno izpolnjena. Sledi šifriranje. Datoteko lahko elektronsko podpiše tudi eden od pooblaščenih podpisnikov uporabnika, ki ima deponiran podpis.

Elektronski podpis potrebujemo za identifikacijo predlagatelja oz. pošiljatelja dokumenta. Istočasno z elektronskim podpisovanjem se izvede tudi šifriranje podatkov, tako da pri prenosu podatkov prek interneta in ostalih prenosnih medijev ne pride do nepooblaščenega razkrivanja ali celo spreminjanja vsebine. Elektronsko podpisovanje in šifriranje podpisnik sproži po predhodnem pregledu vsebine dokumenta. Pri podpisovanju računalniški program zahteva vnos gesla, s katerim je zavarovan podpisnikov privatni ključ. Ko sporočilo, ki vsebuje uporabnikove podatke, prispe na davčni urad, se vsebina sporočila-dokumenta dešifrira, preveri elektronski podpis in podatke ter datoteko prek omrežja pošlje v centralno bazo podatkov. Po prejemu pošte v davčni urad računalniški program samodejno pošlje pošiljatelju na njegov elektronski naslov potrdilo o prejemu dokumenta in podatkov.

Od tega trenutka dalje prevzema Davčni urad odgovornost za obdelavo podatkov. To sicer še ne pomeni, da bodo podatki in poslani dokumenti tudi takoj uporabljeni. Napake se lahko pojavijo predvsem pri napačnih sklicih, kot tudi pri napačnih vnosih denarnih zneskov. Zato je potrebno predhodno vsebino ponovno preveriti in po potrebi izvesti popravke podatkov ter o tem takoj obvestiti stranko.

Po navzkrižni kontroli se lahko dovoli uporaba podatkov in prenos le-teh v centralni računalnik, kjer se izvrši obdelava in nadaljni prenos v centralno bazo podatkov. Sledi novo sporočilo stranki, s katerim Davčni urad potrdi vključitev podatkov v standardni postopek. To sporočilo vsebuje tudi seznam napak in vseh morebitnih popravkov podatkov, ki jih je opravil Davčni urad. V primeru, da bi Davčni urad iz kakršnega koli razloga, posamezne ali celo vse podatke in dokumente zavrnil, mora drugo sporočilo vsebovati tudi to informacijo. Vsi podatki in dokumenti so zavrnjeni, če ni kritija na računu ali v primeru večkratnega pošiljanja datoteke z enako vsebino. Na osnovi teh informacij lahko stranka-uporabnik podatke na dokumentih ustrezno spremeni in jih še v istem dnevu ponovno pošlje na ustrezni naslov davčnega urada.

Iz opisanega je razvidno, da ima Davčna uprava možnost vpogleda nad celotnim poslovanjem zunanjih subjektov. Vsi prilivi in odlivi pravnih kot tudi fizičnih oseb so vidni v njihovem davčnem kartonu. Procesiranje in sam postopek izpolnjevanja zakonsko predpisanih obrazcev in dokumentov se zato lahko zelo poenostavi. Ob vsaki elektronski prijavi dobi uporabnik v naprej izpisane podatke na zakonsko predpisanem obrazcu. V primeru, da se uporabnik strinja s pripravljenim dokumentom, ga potrdi, v nasprotnem ima možnost popraviti podatke, ki jih lahko tudi shrani. Ob naslednji prijavi bodo uporabnikovi popravljene podatki, v primeru, da jih kontrola potrdi, že prikazani kot prava možnost na ponujenem dokumentu. Pri naslednji prijavi in enaki zahtevi s strani uporabnika ne bodo več potrebne spremembe in popravki dokumenta. Na opisan način se lahko delo Davčne uprave poceni, poenostavi in predvsem doseže hitrejši rezultat elektronskega poslovanja.

7.3.1. PROCESIRANJE DDV IN DOHODNINE

Na podlagi določb in pravilnika o izvajanju Zakona o davku na dodano vrednost morajo kot zavezanci za DDV voditi naslednje evidence, ki so vsebinsko predpisane:

- knjigo prejetih računov - evidenca prejetih računov, dokumenti o uvozu, interni obračuni za vrednost blaga oziroma storitev, ki so jih uporabili za lastno rabo, dobropisi, bremepisi in vsi ostali dokumenti, ki so pomembni za odbitek vstopnega DDV,
- knjigo izdanih računov - za opravljen promet blaga in storitev, izdani računi za predplačila, dokumenti o izvozu, interni obračuni za vrednost blaga in storitev, ki so jih uporabili za neposlovne namene oziroma za lastno rabo, bremepisi, dobropisi in vsi ostali dokumenti, ki so pomembni za nastanek obveznosti obračunavanja DDV,
- posebne evidence o vstopnem DDV, plačanem pri uvozu blaga - evidence podatkov iz prejetih carinskih dokumentov za uvoženo blago in za storitve, ki so bile neposredno povezane z uvozom blaga in so vključene v davčno osnovo pri uvozu blaga.

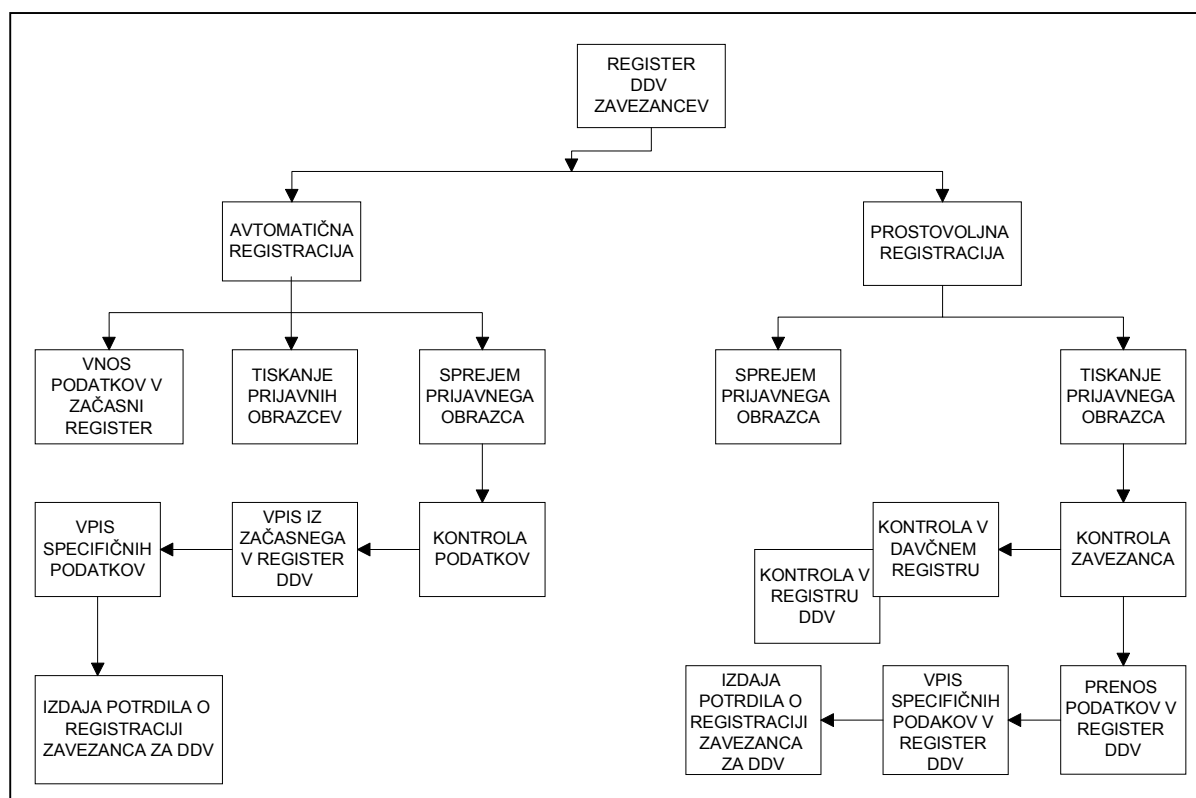
Rok za predložitev obračunov in plačilo DDV je zadnji delovni dan naslednjega meseca po preteku obračunskega obdobja. Obračunsko obdobje je mesec, trimesečje ali koledarsko

polletje, odvisno od prometa blaga in storitev, ki ga je davčni zavezanec dosegel v preteklem letu. Na drugi strani je Davčna uprava dolžna voditi register zavezancev za DDV in ga sprosti ažurirati ter izvršiti vse postopke v zvezi z registracijo zavezancev, kot je prikazano na sliki 19. Ker je osnovna dejavnost Davčne uprave obračun in nadzor nad plačevanjem davkov, je to eden od temeljnih procesov, ki je prikazan na sliki 20. Predhodno plačan (nakupni) davek lahko zavezanci poračunajo na podlagi obračuna prodajnega davka z nakupnim. Pri tem ne računajo dodane vrednosti, temveč davčno obveznost z izračunom razlike med davkom od prodaje in davkom od nakupa. Davek - razliko med seštevkom zaračunanih davkov kupcem in davkov, plačanih ob nakupu oz. nabavi, bo plačeval davčni zavezanec sam, na podlagi obračuna – samoobdavčitve.

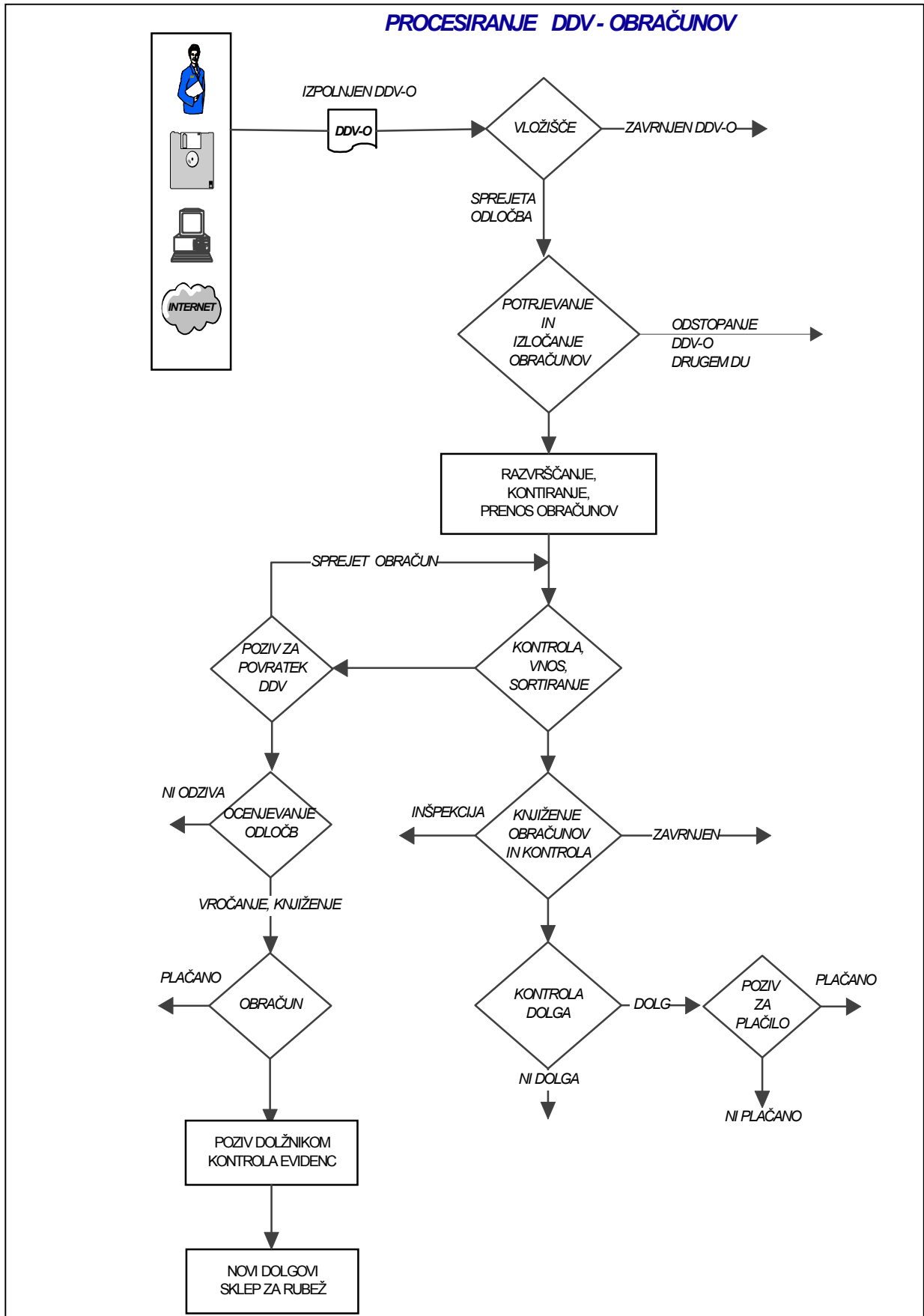
Poračun oz. vračilo preveč plačanega davka lahko opravi le registrirani zavezanec za DDV ob pogoju, da gre za obdavčljive posle in za isto obračunsko obdobje.

Podobno, kot pri DDV, se mora dohodnina odvajati periodično. Fizične osebe vidimo to največkrat ob izpolnjevanju dohodninske napovedi in naslednjič, ko prejmemo odločbo. Na odločbi je vidno, v kakšni meri so bili med letom odmerjeni in obračunani davki kot akontacija dohodnine in koliko moramo plačati oz. dobiti od Davčne uprave RS. Pravne osebe morajo ob osebnih dohodkih mesečno obračunati in odvajati akontacijo dohodnine. Da vse poteka v skladu z zakonodajo, mora Davčna uprava v skladu s svojimi osnovnimi nalogami sproti izvajati odmero davkov, kontrolo, evidenco in izterjavo neporavnanih davkov. Vse aktivnosti se vodijo v centralni evidenci na Glavnem davčnem uradu, ki komunicira z bankami in prek Davčnih uradov in izpostav z zunanjimi subjekti. Celoten proces je prikazana na slikah 20 in 21.

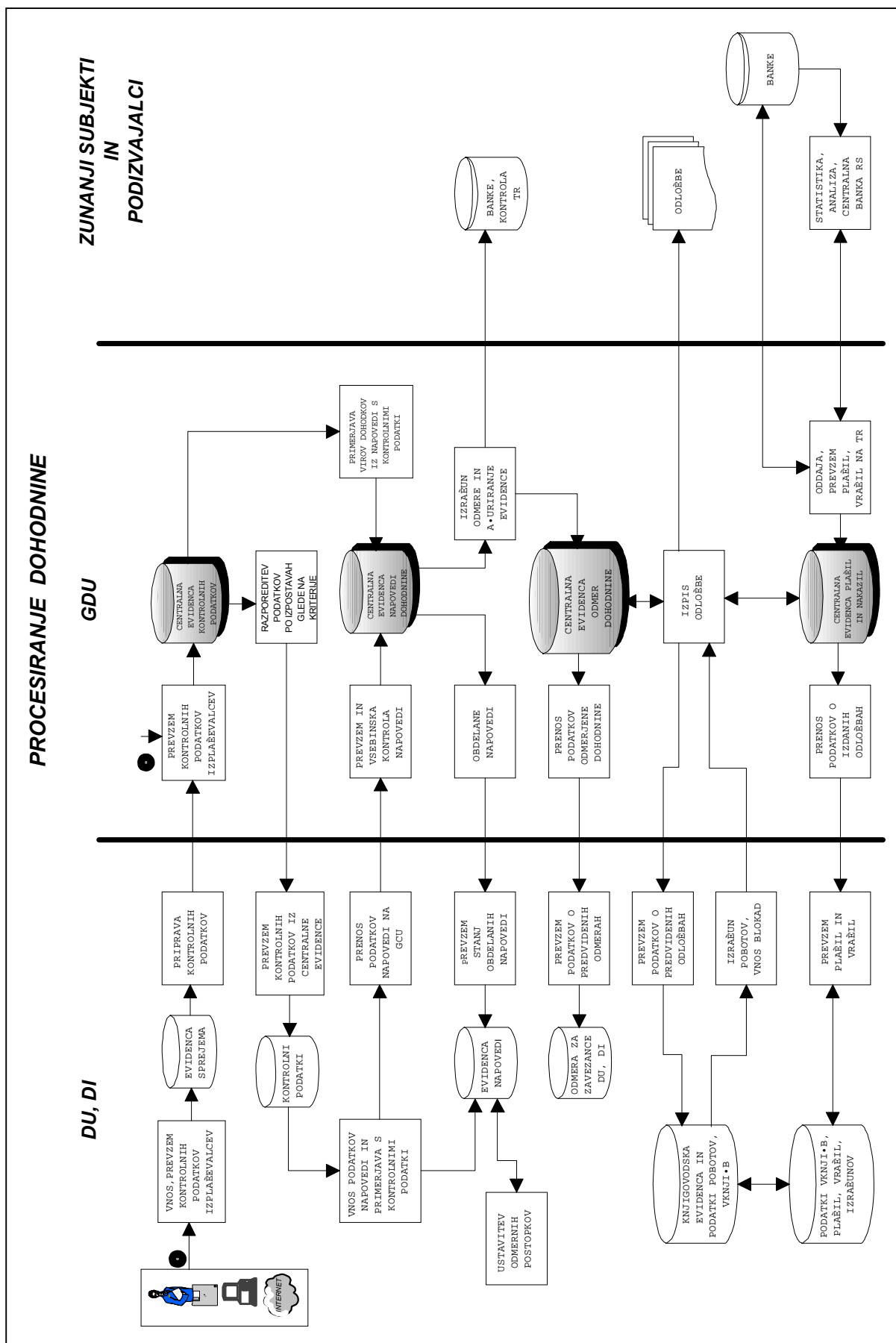
Slika 19: Registracija DDV zavezancev

Slika 20: Procesiranje DDV obračunov

Slika 21: Procesiranje dohodnine

7.4. OBRAZCI, POTRDILA IN ODLOČBE

Komuniciranje med davčnimi zavezanci in Davčno upravo poteka v večini primerov na podlagi dokumentov. Davčni zavezanci svoje davčne in druge obveznosti izkažejo in obračunajo na predpisanih obrazcih, potrdilih in odločbah. Obrazci so določeni z odredbami za obračun posameznih vrst davkov. Postopek prične zavezanec s pravilno izpolnjenim dokumentom. Postopek je lahko sprožen po uradni dolžnosti s strani Davčne uprave. Posamezne faze postopka morajo slediti splošnem upravnemu postopku, prikazanem na sliki 22. Pogled na postopek s strani davčnega zavezanca je lahko zelo enostaven, vendar, kot se vidi iz same slike, je v splošnem upravnem postopku, ki mu mora slediti tudi Davčna uprava, precej faz, ki jih mora v primeru uporabe e-poslovanja le-to vse pokriti. Vsak dokument ima svojo kratico ali številko obrazca. Posamezni dokumenti so vezani na datum oddaje, drugi pa so vezani na sam upravni postopek ali pravni akt, ki ga želi stranka opraviti pri poslovanju z javno upravo. V tabeli 14 je seznam nekaterih dokumentov, ki bi jih lahko objavili in uporabili za potrebe elektronskega ali klasičnega poslovanja.

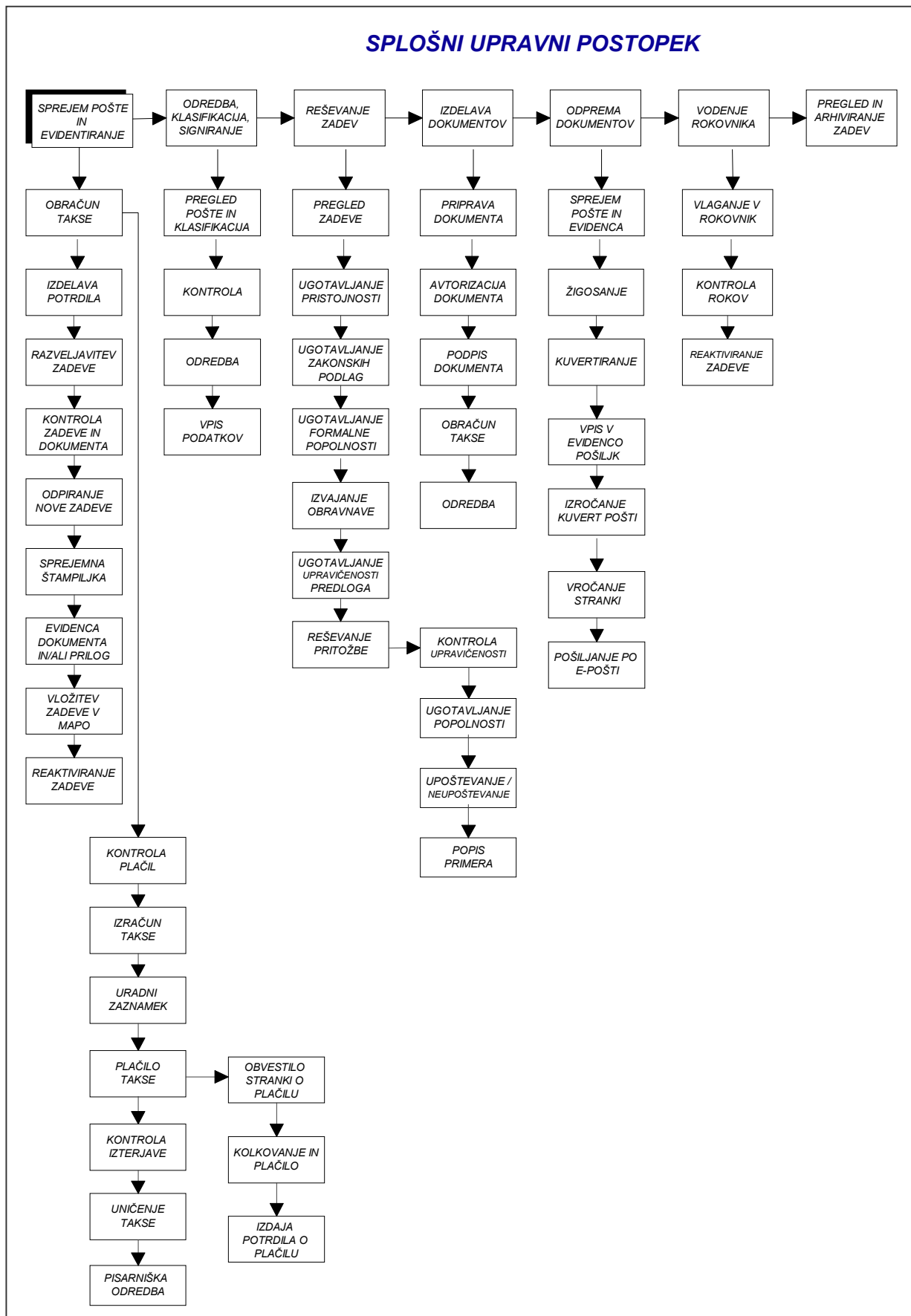
Davčni portal, ki bo omogočal elektronsko davčno poslovanje, mora omogočiti neposredno, on-line, oddajo ponujenih dokumentov v elektronski obliki. Na sliki 23 je prikazan postopek vnosa obrazca, ki bo pripravljen v elektronski obliki. Stranka oz. uporabnik, ki se bo s svojim digitalnim potrdilom prijavil v davčni portal, dobi po uspešni kontroli možnost uporabe različnih podportalov. Eden od podportalov bo omogočal tudi vnos podatkov in oddajo dokumentov. Elektronska oblika dokumenta mora biti identična papirnati obliki in ne sme po vsebini in obliki od nje odstopati. Vnos podatkov bo za uporabnika poenostavljeno v toliko, da bodo v naprej izpolnjena vsa polja, kjer bo mogoč dostop do osebnih podatkov in izračunov. Ponujene podatke v izpolnjenih poljih bo lahko uporabnik enostavno potrdil ali popravil. V primeru samostojnega vnosa bodo vmesniki za kontrolo podatkov sprotno izvajali verifikacijo vnesenih podatkov in v primeru napačnih vnosov sproti obveščali uporabnika ter mu pomagali in ga vodili k pravemu vnosu. Vmesnik za pomoč uporabnikom mora ob potrditvi vnesenega polja opozoriti uporabnika na napako, jo natančno opredeliti, označiti in predlagati pravilen vnos. Po uspešno opravljenem vnosu bo lahko uporabnik obrazec natisnil, shranil v osebni portal in ga po potrebi pozneje oddal. Pred oddajo dokumenta bo imel uporabnik možnost ponovnega ogleda in kontrole izpolnjenega dokumenta. V primeru, da se uporabnik strinja z njegovo vsebino, bo dokument poslal z enostavno potrditvijo le-tega. Tako poslan dokument bo dobil ustrezno transakcijsko številko kot tudi elektronski podpis, ki pripada stranki ob prvi prijavi v elektronski davčni sistem.

S tem se je postopek vnosa in oddaje dokumenta za uporabnika končal. V naslednjem koraku je na potezi Davčna uprava, kjer se mora dokument ponovno preveriti. Opravi se kontrola digitalnega podpisa, vsebina dokumenta in njegova veljavnost. V primeru, da so vsi parametri ustrezni, pošlje davčna uprava uporabniku potrdilo o prejemu elektronskega dokumenta. V nasprotnem obvesti uporabnika o razlogih za zavrnitev dokumenta.

V primeru, ko končamo vnos podatkov v dokument, sledi arhiviranje vseh dokumentov in prenos dokumenta v centralno bazo dokumentov, kot tudi v centralno bazo podatkov.

Vsak uporabnik davčnega portala bo imel možnost vpogleda v osebni arhiv. V podportalu bo imel poleg ostalega tudi možnost vpogleda v centralno bazo dokumentov, obrazcev, potrdil in odločb ter imel možnost natisniti potrebne dokumente.

Slika 22: Splošni upravni postopek

Slika 23: Procesiranje – vnos obrazcev

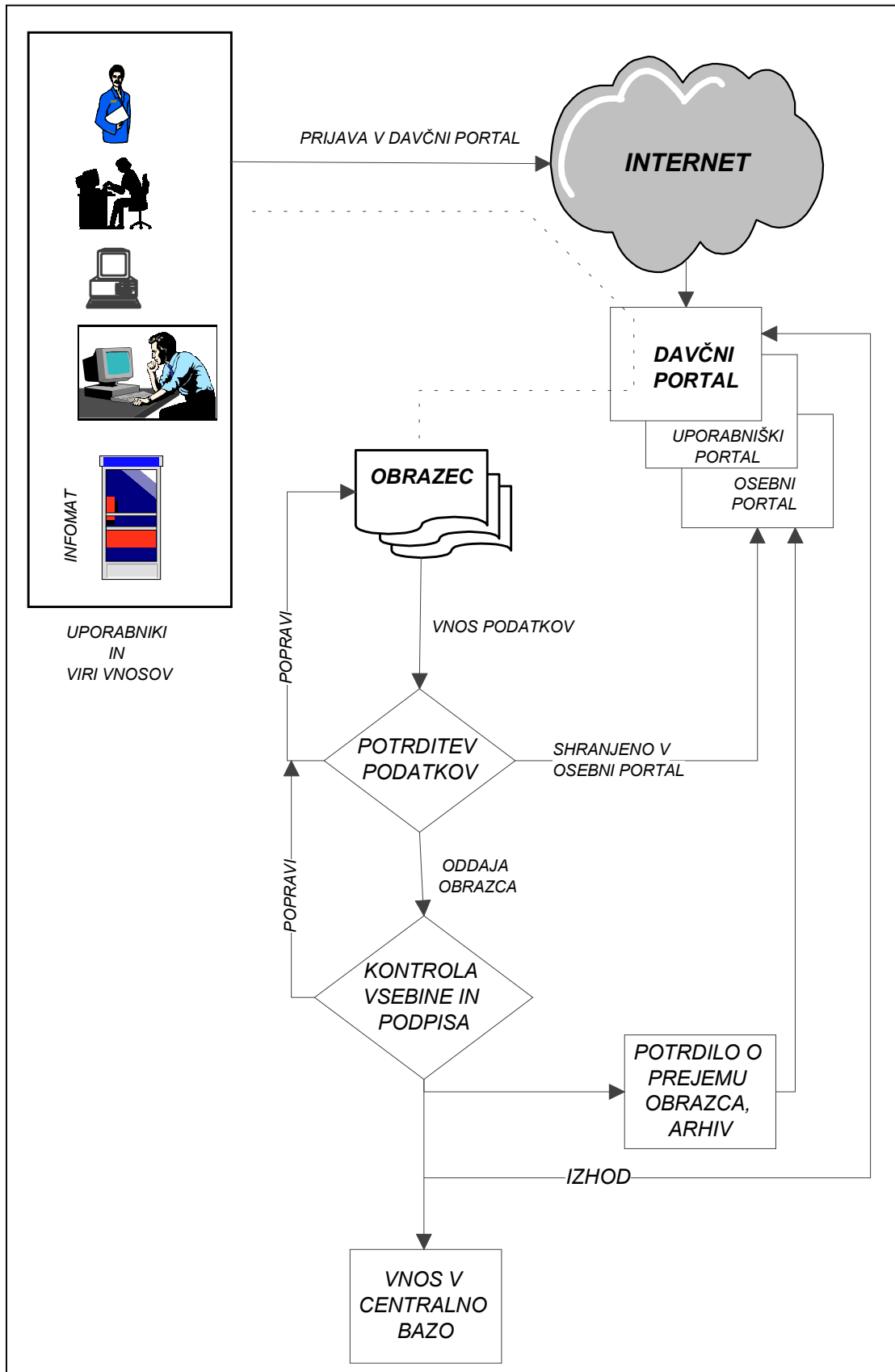

Tabela 14: Seznam dokumentov, primernih za objavo na internetu

VRSTA DOKUMENTA	OBRAZEC
Obrazec za obračun DDV	DDV-O
Obrazec za vpis-registracijo domače osebe v DDV register	DDV-P2
Obrazec za vpis-registracijo tuje osebe v DDV register	DDV-P3
Obrazec za evidenco o vračilu DDV kupcem iz 55. člena ZDDV	DDV-VE
Obračun pavšalnega nadomestila DDV	DDV-OPN, DDV-P
Zahtevek za vračilo DDV davčnemu zavezancu	
Potrdilo o statusu davčnega zavezanca	
Potrdilo o opravljenem izvozu	
Napoved za odmero dohodnine (31. 3.)	MF-DURS obr. št.1
Napoved davka od dohodkov iz dejavnosti (28. 2.)	
Napoved davka od dobička iz kapitala od prodaje vrednostnih papirjev (28. 2.)	
Napoved za odmero davka od dohodkov iz premoženja (15. 1.)	
Dostava podatkov za odmero dohodnine s strani izplačevalcev (31. 1.)	
Napoved davka od dohodkov iz premoženjskih pravic (15 dni)	
Napoved davka na promet nepremičnin (15 dni)	Obrazec
Obračun posebnega davka na bilančno vsoto bank in hranilnic	PDVBH
Vpis v register davčnih zavezancev za fizične osebe	DR-02
Vpis v register davčnih zavezancev za samostojne podjetnike	DR-03
Vpis v register davčnih zavezancev za pravne osebe	DR-04
Priglasitveni list za vpis samostojnih podjetnikov	PL
Podpis pooblaščenih oseb	OPP
Prijava poslovnih subjektov v poslovni register RS	PRS-1 PRS-2
Obračun davka od dobička pravnih oseb	DDPO
Izjava stranke, s katero zagotavlja tehnične pogoje za nematerialno poslovanje	
Vloga za pridobitev statusa izvoznika	
Vloga za pridobitev dovoljenja za uveljavljanje pravic do pavšalnega nadomestila vstopnega DDV	
Obrazci za potrebe socialnega, pokojninskega in invalidskega zavarovanja	

8. PROBLEMATIKA ELEKTRONSKEGA POSLOVANJA

Uporaba e-poslovanja oz. konkretno e-davčnega poslovanja zahteva od uporabnika določeno samoiniciativo v smislu izobraževanja in sledenja vsakdanjim spremembam. Boljša usposobljenost uporabnikov predstavlja na eni strani morda več težav za samo upravo, saj sili tudi uslužbence v davčni upravi k permanentnemu izobraževanju. Na drugi strani se povečuje samozavest uporabnikov in zmanjšujejo težave, ki se pojavljajo pri uporabi računalniških aplikacij.

Dostop do interneta je pogojen z ustrežno telekomunikacijsko infrastrukturo, z nabavo osebnega računalnika, modema, programske opreme, podpisom pogodbe z lokalnim ponudnikom interneta in na koncu še s samo namestitvijo ustrezne opreme. Osnovni strošek se še velikokrat poveča za stroške izobraževanja v podjetjih, kot tudi z vgradnjo požarnih pregrad in ostalih varnostnih elementov. S tem smo pridobili nekatere možnosti za računalniško – brezpapirnato komuniciranje in e-poslovanje. »Poceni« nakup lahko kmalu postane draga investicija v informacijsko infrastrukturo, od katere postanemo življenjsko odvisni. Zato vsemu temu sledi, še največkrat kar letno nadgrajevanje opisane opreme, ki na srečo za vložen denar vsak dan več nudi. Torej je vse odvisno predvsem od uporabnikov samih, kaj in koliko bodo znali kupljeno opremo uporabljati in v kolikem času se jim bo opisana investicija izplačala.

Uporaba interneta je pogojena z uporabo računalnika. S tem se takoj povzroči razlika med populacijo, ki ima finančne možnosti za nabavo opisane opreme in drugimi, ki teh možnosti nimajo.

Z uporabo interneta in informacijskih tehnologij postaja svetovni trg kljub vsej svoji velikosti čedalje manjši. Državne meje izginjajo, jezikovne razlike pa tudi ne predstavljajo več ovir za uporabnike informacijskih tehnologij.

Širok spekter uporabe interneta, ki se je razširil v svet e-trgovanja, e-poslovanja, e-bančništva in e-državne uprave, odpira tudi globalna vprašanja in potegne za sabo vrsto problemov.

Eden od problemov je obdavčenje transakcij in plačilo carin pri mednarodnih nakupih v svetovnem spletu. Iskanje primerne rešitve je zelo zahtevno in povzroča številna razhajanja, saj predstavlja eno pglavitnih komponent pri nadaljnjem razvoju spletne trgovine in posameznih gospodarstev nasploh.

Podjetje, ki začne s poslovanjem po internetu, se kmalu znajde pred povsem novim logističnim problemom v primerjavi s prodajo v konvencionalnem tržnem okolju. Namesto z nekaj velikimi naročili, se sedaj soočajo z množico majhnih naročil, ki jih morajo hitro in učinkovito dostaviti internetnim kupcem na njihov naslov. Internetna podjetja morajo hitro pozabiti na konvencionalni logistični model, ki temelji na združevanju pošiljk zaradi večje ekonomičnosti. Za reševanje opisanih problemov, vezanih na logistiko in transport, so se specializirala podjetja kot npr.: DHL, UPS, Pošta Slovenije. Elektronski način poslovanja zahteva temeljit poseg v organizacijo poslovanja in vodenja podjetij.

Pogostokrat se pri e-poslovanju omenja problem znanja – oziroma, z drugimi besedami pomanjkanje usposobljenega in izobraženega kadra. To je še posebej opazno pri manjših podjetjih, ki si težko privoščijo lastne rešitve, temelječe na sodobni računalniški in telekomunikacijski opremi, saj za kaj takega navadno nimajo ne zadostnih sredstev, ne ustrezno usposobljenih strokovnjakov. Znanje je najpomembnejši element nove dobe, zato je potrebno vsem generacijam in podjetjem sistemsko zagotoviti ustrezno izobraževanje.

Vse raziskave o e-poslovanju kažejo, da so posamezniki in podjetja, najbolj zaskrbljeni glede varnosti podatkov, predvsem finančnih podatkov in zasebnosti transakcij. Večina ima pomanjkanje zaupanja v e-poslovanje. Zato je potrebno, poleg prednosti e-poslovanja, še bolj opozarjati na možne težave in probleme ter hkrati ponujati ustrezne rešitve.

8.1. PROBLEMI E-DAVČNEGA POSLOVANJA IN PREDLAGANE REŠITVE

Zakon o dohodnini določa, da mora zavezanec za dohodnino vložiti davčno napoved na javni poziv in sicer najkasneje do 31. marca za preteklo leto.

Davčni organ mora vse te napovedi zajeti do 15. maja in izdati odločbo o odmeri tega sintetičnega davka do 31. oktobra v tekočem letu za preteklo leto, če se med letom z zakonom drugače ne določi. Oddane napovedi in izdane odločbe mora davčni organ hraniti 10 let, ko nastopi zastaranje po Zakonu o davčnem postopku.

Občan lahko davčno napoved pošlje po pošti ali odda osebno na izpostavi pristojnega davčnega urada. Analize kažejo, da se več kot 80 % dohodninskih napovedi odda v zadnjih 14 dneh pred rokom za oddajo dohodninske napovedi. Več kot 40 % dohodninskih napovedi je oddanih v zadnjih dveh dneh. Približno 35 % vseh napovedi je oddanih po pošti.

Delavci davčne izpostave vsako davčno napoved pregledajo, zavezanca opozorijo na nepravilnosti in pomanjkljivosti ter zahtevajo odpravo napak. Na izpostavi se ugotavlja le formalna pravilnost dohodninske napovedi, pri odmeri pa še vsebinska pravilnost ali ujemanje s kontrolnimi podatki.

Število nepravilno ali nepopolno oddanih napovedi se giblje okoli 15 % vseh oddanih napovedi. Nepopolne ali nepravilno oddane napovedi so tudi tiste napovedi, za katere se ugotovi neujemanje kontrolnih podatkov z napovedanimi podatki.

Pri vnosu dohodnine je potrebno ročno pretipkati in vnesti podatke za približno 1.100.000 dohodninskih napovedi. Vnos je potrebno izvesti v približno 45 dneh in vse te napovedi tudi verificirati, kar pomeni, da je potrebno isto delo opraviti vsaj dvakrat. Zato se število napak zaradi prisotnosti človeškega faktorja zelo poveča.

Davčni zavezanci za DDV so dolžni do zadnjega dne v mesecu izkazati in poravnati svoje davčne obveznosti do države.

Hranjenje dokumentacije v skladu z zakonom zahteva veliko urejenega arhivskega prostora, ki ima ustrezno opremo in ljudi za manipuliranje z dokumentacijo. Dohodninske napovedi mora davčni organ hraniti do časa, ko nastopi zastaranje po Zakonu o davčnem postopku.

Pravica do odmere davka zastara v petih letih po poteku leta, v katerem bi bilo treba odmeriti davek. Pravica do izterjave davka, obresti ter stroškov prisilne izterjave zastara v petih letih po poteku leta, v katerem bi jih bilo treba izterjati. Pravica zavezanca do vračila preveč plačanega davka, obresti in stroškov prisilne izterjave, ki jih ni bil dolžan plačati, zastara v petih letih po poteku leta, v katerem jih je plačal. Pri vsaki ustavitvi postopka, začne znova teči zastaralni rok. Vendar pravice do odmere, izterjave in vračila ni v nobenem primeru več možno uveljaviti, ko poteče dvakrat toliko časa. Zastaranje nastopi v vsakem primeru, ko poteče 10 let od dneva, ko je prvič pričelo teči.

V desetih letih bo v Sloveniji oddanih približno 12.000.000 napovedi. Opisana količina napovedi zahteva tudi ustrezno arhiviranje in ustrezen prostor.

Z uvedbo dohodnine in DDV so nastali vsaj trije problemi in sicer:

- problem oddajanja davčnih napovedi,
- problem vnosa ali zajema DDV in dohodninskih napovedi ter kontrole vnosa,
- problem shranjevanja dohodninskih napovedi in ostalih davkov.

Vsi opisani problemi so povezani z velikimi stroški in bremenijo slovenski proračun, kateremu ob vsakem koncu leta zmanjkuje denarja. Takšno pomanjkanje, napovedujejo, se bo nadaljevalo še mnoga leta.

S tekočim reševanjem problemov na področju davčnega in elektronskega poslovanja se lahko zmanjšajo opisani stroški in reši del problemov proračunskih prilivov.

Problemi in slabosti dosedanjega sistema so pripeljali do razmišljanja in možnosti za uvedbo in uporabo elektronskega poslovanja, ki ga v veliki meri pokrivata Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu ter Zakon o upravnem postopku. Področje davčne uprave pokrivajo Zakon o davčni službi, Zakon o davčnem postopku in zakoni, vezani na posamezne davke.

Z uporabo elektronskega načina poslovanja se lahko odpravi del opisanih problemov, se pa odprejo tudi novi problemi:

- Varnost in varnostna politika sta področji z elementi, ki so najbolj kritični v verigi e-poslovanja. S pojavom novih tehnologij se običajno razkrijejo že uporabljene varnostne tehnike, metode ali algoritmi. Varnost podatkov in elektronskih transakcij je neprestano ogrožena. Človeškemu faktorju se kljub elektronskemu poslovanju ne moremo izogniti, zato je področje varnega e-poslovanja potrebno kontinuirano spremljati, nadgrajevati in ga posebej zakonsko opredeliti.
- Pomembno vprašanje, ki vedno bolj stopa v ospredje pri poslovanju s pomočjo interneta, je vprašanje plačila davka. Nekatere države zahtevajo od prodajalcev, da obračunavajo davek glede na mesto "odprave pošiljke" in ne glede na naslov "dostave pošiljke". Na splošno velja, da podjetja plačujejo davek tam, kjer so registrirana. Na internetu se zaplete ponavadi takrat, ko tuje podjetje, s sedežem v drugi državi, prodaja izdelke prek internet strežnika. V tem primeru ima lahko ta država določene zahteve za plačilo davka, ker je bila prodaja izvršena prek strežnika na njenem ozemlju. Da ne bi prihajalo do dvojnega

obdavčenja in sploh do problemov s plačili davkov, se bodo morali takšni problemi reševati z meddržavnimi sporazumi.

- Pri kupovanju prek interneta so velikokrat predstavljene zavajajoče cene, ki so velikokrat, na prvi pogled, zelo ugodne. Cene večine izdelkov so nižje kot v slovenskih trgovinah, vendar je potrebno vedeti, da lahko ti isti izdelki zelo hitro postanejo precej dražji, ko jim dodamo stroške poštnine, davka in carine. Osnova za obračun DDV je neto vrednost blaga po fakturi. Dodati je potrebno še carinske dajatve. Ta nova vrednost je osnova za obračun prometnega davka. Pri uvozu blaga je treba vedeti, da se blago s poreklom iz EU carini po nižjih carinskih stopnjah. Za blago z nedokazljivim poreklom iz tretjih držav, s katerimi Slovenija ni sklenila sporazuma, se plačajo carinske dajatve po konvencionalnih stopnjah (po višjih stopnjah iz carinske tarife).
- Zunanji subjekti in stranke, ki osebno oddajajo in prevzemajo dokumente ali pridobivajo informacije, velikokrat to počno zaradi potrebe po osebni komunikaciji oz. potrebi po razgovoru. V primeru e-poslovanja odpadejo vse osebne komunikacije, saj se vse prenese v nov svet neosebnega komuniciranja med strankami.
- Priloge dokumentom, kot so spričevala, potrdila, zapisi in podobni dokumenti še vedno niso dosegljivi v elektronski obliki. V primeru, da imamo dokument v elektronski obliki, nastopi problem verodostojnosti dokumenta. Oblika in format, v katerih lahko oddamo dokument, nista točno predpisana. Opisani problem nastopi tudi v primeru izmenjave dokumentov po elektronski poti med državnimi institucijami.
- Verodostojnost elektronskega dokumenta ni nikjer predpisana. Zagotovljena je samo verodostojnost elektronskega podpisa, ki zagotavlja pristnost in nespremenljivost podatkov. Identiteta podpisnika je overjena s prizanim potrdilom, medtem, ko za elektronske dokumente niso predvidena ustrezna overjanja. Problem nastopi pri kopiji dokumenta z elektronskim pečatom.
- Notarski izpisi in potrdila so v fazi obdelave in še niso pravno dorečeni.
- Sprejem vlog, datum in čas sprejema dokumenta še niso pravno določeni. Opredejen je sprejem elektronske pošte v primeru, ko državni organ pošilja dokumente stranki. Nasprotna smer ni definirana.
- V papirnati obliki poslovanja poznamo priporočeno pošto. Ekvivalenta ali nadomestila pri elektronskem poslovanju še ni.
- Elektronsko poslovanje ne pozna osebnega vročanja.
- Pravice dostopov do evidenc in elektronskih arhivov so le delno rešene z Zakonom o varovanju osebnih podatkov. Razmejiti je potrebno med informacijami javnega in privatnega značaja. Pojavljajo se privatni arhivi in baze podatkov, pridobljeni na velikokrat nelegalen način in z različnimi nameni uporabe le-teh.
- Poslovanje z uporabniki je v primeru elektronskega načina okrnjeno. Osebno vročanje odpade. Tudi vsi uradni zaznamki in odredbe so pri e-poslovanju nemogoči, saj ni možno nič pripisati oz. dopisati k obstoječim dokumentom.

- Plačevanje taks in kolekov bo potrebno rešiti na drug način, saj v tem času še ni dorečeno s strani državne uprave. Podoben problem nastopi pri plačevanju opominov in kazni. Državna uprava še ne omogoča plačilo opisanih primerov z bančnimi in podobnimi plačilnimi sredstvi, ki so zakonsko priznana kot plačilno sredstvo. Tudi v primeru elektronskega plačila, ki ga opravi stranka, še ni omogočena kontrola plačila s strani delavca davčne uprave.
- Pri ustni obravnavi se podpiše zapisnik. Postavlja se vprašanje, kako takšen zapis ali uradni zaznamek in podpis elektronsko verificirati. V elektronsko podpisanim dokumentu niso možni popravki in zaznamki, ki velikokrat nastopijo v praksi pri papirnatem načinu poslovanja.
- Elektronsko vložništvo, vodenje rokovnika in elektronska pisarna niso poenoteni za vse državne organe, zato so evidence in medsebojna verifikacija nemogoče. Elektronsko komuniciranje med državnimi organi na vseh ravneh še ni omogočeno.
- Arhiviranje in dostop do velike baze podatkov je bolj tehnični problem in za zunanje subjekte prednost, saj predstavlja za njih dober arhiv, ki bi ga sicer morali že po zakonu imeti (hramba dokumentov, računov). Arhiviranje v papirnati obliki je zelo dobro opredeljeno. E-oblika arhiviranja prinaša s sabo nove probleme. S samim arhiviranjem se takoj postavi problem časa verodostojnosti zapisa, načina uporabe podatkov in podatkovnih virov, logistika in varnost arhiviranja, medij in oblika zapisa. Obenem s tem nastopi problematika hranjenja strojne računalniške opreme z mediji in operacijskimi sistemi z aplikacijami za uporabo arhiviranih podatkov in dokumentov.
- Elektronski arhiv postaja del vsakdanjosti. Na zahtevo Davčnega urada moramo npr. davčne olajšave dokazovati z računi. Računi, prikazani v elektronski obliki, kljub sprejetemu Zakonu o elektronskem poslovanju, niso sprejeti kot ustrezen dokument.
- Izobraževanje uporabnikov je temelj pravilne uporabe e-poslovanja in je razdeljen med notranje in zunanje uporabnike. Spremembe, vezane na e-davčno poslovanje, izvaja izključno Davčna uprava in o tem redno obvešča vse davčne zavezanke. Postopki, vezani na spremembe programske opreme za e-davčno poslovanje, še niso dorečeni in zakonsko opredeljeni.
- Splošna informiranost uporabnikov in odnosi z javnostjo so nujni. Zloraba podatkov, skrivanje podatkov o številu vdorov v informacijske sisteme in podobne neprijetnosti, vezane na e-davčno poslovanje, lahko samo škodijo nadaljnjemu razvoju e-poslovanja. Zato je potreben sproten nadzor in obveščanje javnosti s strani neodvisnih institucij.
- Avtorske pravice lahko postanejo velik problem, saj je trenutno v e-okolju še veliko neznank, kot tudi kršitev. Kot primer problema, je postopek, ko se zunanjim subjektom prek interneta ponudi možnost uporabe obrazcev, ki jih moramo sicer kupovati.

Glede na kompleksnost problematike, ki zajema poleg same Davčne uprave še vrsto drugih ustanov znotraj državne uprave tudi zunanje subjekte, je potrebno sprejeti ključne standarde,

zakone in dopolnitve obstoječih zakonov, ki bodo omogočili nemoten razvoj elektronskega poslovanja.

Osnova za zmanjšanje stroškov in uspešno obvladovanje projekta e-poslovanje v državni upravi je tudi tesno sodelovanje ministrstev in uradov in uspešno. Obstoječa infrastruktura, znanja in metode dela se podvajajo. Vzpostavljeni so mehanizmi za zaščito podatkov, varen prenos podatkov in avtentikacija z ustrezno infrastrukturo javnih ključev, ki se jih ne uporabi za nove in vse obstoječe projekte.

Elektronsko poslovanje zahteva enotno informacijsko arhitekturo s točno definiranimi vhodnimi in izhodnimi stanji, za kar je potrebno opraviti celovito analizo državne uprave za vse poslovne procese, organizacijske predpise, podatkovnih baz in tehnološko infrastrukturo v smislu poenotenja le-te.

Opisani davčni informacijski portal predstavlja eno od možnih rešitev navedenih problemov. Elektronsko davčno poslovanje bo v procesu elektronske izmenjave podatkov vsebovalo avtentikacijo, varen vnos in plačevanje ter povezavo med različnimi podatkovnimi bazami.

Za uspešno uporabo davčnega portala je potrebno vzporedno izvesti tudi integracijo podatkovnih baz v lasti in uporabi državne uprave. Na ta način se izognemo večkratnim vnosom, ki lahko predstavljajo dodaten vir napak in zapletov. Obenem s tem dobimo možnost centralnega arhiviranja podatkov.

Davčni portal mora imeti vsaj dva pogleda delovanja. Zunanji subjekti morajo imeti možnost hitrih vnosov in enostavnih vpogledov v lastno davčno bilanco. Davčni uslužbenci pa bodo imeli možnost poglobljenega načina uporabe, z različnimi nivoji pravic dostopov do davčnih evidenc davkoplačevalcev. Za uspešno uporabo vseh aplikacij znotraj davčnega portala je zato potrebno izobraževanje uporabnikov, ki predstavljajo kader znotraj državne uprave in zunanje subjekte. Na ta način bo zagotovljen enoten in enkraten vnos podatkov z možnostjo optimizacije stroškov. Le tako opisan način bo omogočil zunanjim subjektom storitev na enem samem mestu. Z uporabo davčnega portala bo možen vnos podatkov, vpogled v lastno davčno kartico, plačilo davkov kot tudi možnost izpisov davčnega poslovanja za različne potrebe.

Takšno poslovanje zahteva poleg ustrezne računalniške infrastrukture tudi celovito prenovu poslovnih in organizacijskih procesov ter postopkov, kot tudi spremembo metod dela v sami državni upravi.

9. SKLEPNA BESEDA

Računalništvo je panoga, ki je zaznamovala zadnje desetletje po vsem svetu. Računalništvo je povzročilo plaz revolucionarnih sprememb v vseh panogah, ki ključno vplivajo na razvoj celotne civilizacije. Pojav interneta je ena od možnosti, ki jo nudi računalniška tehnologija in predstavlja infrastrukturno hrbtenico za razvoj novih storitev.

Elektronsko poslovanje je za Slovenijo ena od velikih priložnosti za povečanje učinkovitosti, lastne razpoznavnosti, konkurenčnosti družbenega proizvoda in za doseganje višje stopnje zaposlenosti. E-poslovanje je izraz za dejavnost in tehnologijo, ki jo v Sloveniji, ne glede na dolgotrajno prizadevanje domačih podjetij in državne uprave, razumemo še vedno nejasno in nepopolno. Slovenija je podpisnica vrste dokumentov, s katerimi priznava vlogo informatiki v razvoju sodobne družbe. Kljub temu se vse prevečkrat izkorišča e-poslovanje zgolj kot fraza za pridobivanje političnih točk.

Hitro rastoče globalno informacijsko omrežje že ima temeljit pozitiven vpliv na prenavo gospodarstva, države in družbe. Smo na prehodu iz industrijske v informacijsko družbo, kjer sta tehnologija in znanje ključnega pomena za nadaljnji razvoj, zato hiter razvoj in kompleksnost tega poslovanja postavljata vedno nova ekonomska, socialna in druga vprašanja ter ustrezne in tudi očitne posledice. Novosti in spremembe ni mogoče več ustaviti, saj državne meje ne predstavljajo več nobenih preprek. Slovenija bo uspešna v informacijski dobi, če bodo državljani in podjetja imeli ne le sredstva za dostop do storitev in vsebin globalnih informacijskih omrežij, temveč tudi znanja, ki jih bodo lahko pridobili z rednim izobraževanjem in jih bodo temu primerno uporabili. Za uspešno obvladovanje prehoda iz industrijske v informacijsko družbo je potrebna ustrezna organiziranost znotraj uprave kot tudi med upravo in zunanjimi subjekti.

V Sloveniji je v zadnjih letih poleg Ministrstva za informacijsko družbo ustanovljena vrsta agencij in organov, ki naj bi poskrbeli za hitrejši prehod v e-družbo. Internet in e-poslovanje postajata področji brez katerega v gospodarstvu ne znajo več poslovati. V pričujoči nalogi sem se osredotočil na možnost uporabe interneta in e-poslovanja v Davčni upravi RS, s katero se, slej ko prej, srečamo vsi.

Tehnologije, zakonodaja in znanja, ki so na razpolago, že omogočajo izgradnjo informacijskega sistema za elektronsko davčno poslovanje. Kljub temu se v praksi na področju elektronskega davčnega poslovanja, ki je izključno v domeni državne uprave, razen velikih obljub politikov in državnih uslužbencev, v tem času še ni zgodilo veliko.

Država ima velik vpliv na redno uporabo elektronskega poslovanja v podjetjih in celotni družbi. Državna uprava se lahko z uvedbo večjega števila storitev in aplikacij, med katere sodi tudi elektronsko davčno poslovanje, v veliki meri približa državljanom in pravnim osebam v RS. Povečanje učinkovitosti, odprava plačilnega nereda, zmanjšanje stroškov poslovanja in čakalnih vrst so samo nekateri od faktorjev, ki govorijo v prid e-poslovanju. E-davčno poslovanje posega na področje državne uprave in v zasebno področje vseh zunanjih subjektov,

državljanov-davkoplačevalcev. Zato je toliko bolj pomembna podpora s strani zakonodaje, standardov in organizacijskih postopkov.

Infrastruktura, s katero razpolaga državna uprava, omogoča razvoj elektronskega poslovanja. Primanjkujejo pa vsebinske aplikacije, ki bi jih lahko ponudili potencialnim uporabnikom na področju e-uprave. Ena od aplikacij je e-davčna uprava, ki bi lahko s svojim davčnim informacijskim portalom ponudila davkoplačevalcem in vsej državni upravi dodatni servis na področju davčnega poslovanja.

Na slovenskem trgu je dovolj usposobljenih podjetij, ki lahko ponudijo in izvedejo elektronsko davčno poslovanje. V letu 2002 se je razpis za elektronsko davčno poslovanje že tretjič ponovil, vendar zaradi administrativnih in zakonskih zapletov še niso znani rezultati razpisa. Temu primerno sem moral prilagoditi vsebino naloge.

Postavlja se vprašanje o resnosti in pripravljenosti državne uprave pri uvajanju elektronskega poslovanja, kljub evidentnemu pomanjkanju aplikacij znotraj državne uprave, težnjam k priključitvi v evropsko skupnost in harmonizaciji z evropsko zakonodajo.

Vsa opisana problematika bo lahko naslednjim generacijam smešna, vendar je elektronsko poslovanje kontinuiran proces, ki se bo nenehno spreminjal, za kar bodo potrebna sprotne dopolnjevanja obstoječih zakonov in prilagajanja v vsakdanjem življenju.

10. LITERATURA

1. Bandelj Mirko: Analiziranje učinkovitosti državne uprave. Javna uprava, Inštitut za javno upravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana, 34(1998), 4, str. 547-563
2. Banovec Tomaž: Informacijske storitve in elektronsko poslovanje. Organizacija, Kranj, 31(1998), 3, str. 120-126
3. Bavec Cene: Informatizacija uprave in vključevanje v EU. Zbornik posvetovanja INDO'98. Portorož: Center Vlade za informatiko, 1998
4. Bavec Cene: Vloga in naloge države pri uvajanju elektronskega poslovanja. Organizacija, Kranj, 31(1998). str. 118-119
5. Brejc Miha: Slovenska javna uprava ob koncu tisočletja. Javna uprava, Inštitut za javno upravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana, 33(1997), 4, str. 619-638
6. Brejc Miha: Slovenska javna uprava ob koncu tisočletja. Javna uprava, Inštitut za javno upravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Ljubljana, 33(1997), 4, str. 619-638
7. Cnossen. S.: "Key Questions in Considering a Value Added Tax for Central and Eastern European Countries", IMF Staff Paper, Vol. 39. No 2, IMF 1992
8. Grad Franc: Državna ureditev Slovenije. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije, 1996. 470 str.
9. Grad Janez, Jaklič Jurij: Baze podatkov. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 1996. 254 str.
10. Gržanič Evgen s soavtorji: Telekomunikacije in PCM, Iskra-Elektrozveze. Ljubljana, 1989
11. Gržanič Evgen: Projekt izvedbe računalniškega omrežja RUJP / DURS. Ljubljana, 1996
12. Gržanič Evgen: Internet, RRC-skripta, Ljubljana, 1998, 43 str.
13. Igljučar Albin: Uveljavljanje klasičnega modela zakonodajnega postopka v slovenskem parlamentu. Teorija in praksa, Ljubljana, 30(1993), 7-8/93, str. 786-791
14. Igljučar Albin: Zakonodajni postopek – Predlog za novo poslovniško ureditev. Pravna praksa, Ljubljana, 1993, 5-6/93, str. 2-4
15. Igljučar Albin: Zakonodajni postopek v Državnem zboru. Pravniki, Ljubljana, 48 (1993), 11-12, str. 503-521
16. Jerman-Blažič Borja: Internet. Novi forum, Ljubljana, 1996. 87 str.
17. Kovačič Andrej: Informatizacija poslovanja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1998, 210 str.
18. Kovačič Andrej, Vintar Mirko: Načrtovanje in gradnja informacijskih sistemov. Ljubljana: DZS, Ljubljana, 1994, 316 str.
19. Kraševc Rok: Mednarodna primerjava informatizacije zakonodajnih postopkov. Zbornik posvetovanja INDO'98. Portorož: Center vlade za informatiko, 1998, str. 58-67
20. Leben Anamarija: Modeliranje delovnih procesov pri uvajanju sistemov za upravljanje delovnih postopkov, Uporabna informatika, letnik V številka 4, Ljubljana, okt./nov./dec. 1997

21. Logar, Romana in Babič, Marjan (1996): "Elektronsko poslovanje v domačem plačilnem prometu Slovenije". Organizacija, Kranj, 29, 5, str. 309-311
22. Marinček Lojze: Izboljšanje konkurenčnosti z elektronskim poslovanjem: Kaj storiti danes, da bo šlo jutri hitreje? Organizacija, Kranj, 32(1999), 3, str. 121
23. Martin James: Information Engineering, The Key to Success in MIS. Savant Research Studies, Carnforth, England, 1986
24. Marinček Lojze: Izboljšanje konkurenčnosti z elektronskim poslovanjem: Kaj storiti danes, da bo šlo jutri hitreje? Organizacija, Kranj, 32(1999), 3, str. 121
25. Mayr Branko, Božena Macarol, Zvezda Balič Fabe: Davek na dodano vrednost–priročnik za uporabo, Gea College, Ljubljana 1999-06-08
26. Metodološki problemi', Ekonomija – Slovenija – Evropska unija, Zbornik referatov 6. mednarodnega statističnega posvetovanja, Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana, str. 375-386
27. Ošljaj Biserka: Kratko in jedrnato, MFB Consulting,, Ljubljana 1999-06-08
28. Pavliha Marko, Jerman-Blažič Borka s soavtorji: Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu s komentarjem, GV Založba, Ljubljana, 2002, str. 222
29. Perenič Gorazd: Spremljanje zakonodajnega postopka v okolju Lotus Notes. Zbornik posvetovanja INDO'96. Portorož: Center vlade za informatiko, 1996, str. 273-276
30. Perenič Gorazd: Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu (ZEPEP) Perenič svetovanje d.o.o., Ljubljana 2001, str. 85
31. Plavec Stanislav: Pospešimo uvajanje elektronskega poslovanja v Sloveniji! Organizacija, Kranj, 32(1999), 3, str. 122-123
32. Rupnik Janko, Cijan Rafael, Grafenauer Božo: Ustavno pravo Republike Slovenije. 2.spremenjena in dopolnjena izdaja. Maribor: Studio Linea, 1996, 328 str.
33. Silič Marin: Strategija uvajanja informacijske infrastrukture v državne organe Republike Slovenije v obdobju do leta 2000. Ljubljana: Center vlade za informatiko, 1996. 30 str.
34. Simič, Wakounig: Davek na dodano vrednost, Simič&Bohorič, Ljubljana 1999, str. 248.
35. Tomažič Anton: Sodobni informacijski sistemi za spremljanje zakonodaje. Podjetje in delo, Gospodarski vestnik d.d., Ljubljana, 1997, 6, str. 1028-1039
36. Trpin Gorazd: Predpisi o državni upravi, vladi in ministrstvih z uvodnimi pojasnili Gorazda Trpina. ČZ Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 1995. 133 str.
37. White book, Electronic Commerce in Support of SME's .European Commision, Lyon Workshop, March, 1997, II. del, str. 37

11. VIRI

1. BS 7799 - (British Standards Institute Code of Practice for Information Security Management, 1999)
2. Evropa in globalna informacijska družba. Priporočila Svetu Evrope. Uporabna informatika, letnik II, 1994, 4, str. 5-20
3. Grilj Stojan, Komšo Anđa, Modernizacija DURS, Portorož 2000
4. Gržanič Evgen: Zapiski predavanj Baze podatkov, Ljubljana, 1998
5. Gržanič Evgen: Zapiski predavanj Ravnanje projektov, Ljubljana, 1998
6. Intertrade: Sistemska analiza. Intertrade, Ljubljana, 1984
7. ISO/IEC 12119: Information technology- Software packages – Quality requirements and testing. First edition. Geneve, 1994
8. ISO 17799 - Standard povzet po standardu BS7799, za področje varnosti informacijskih sistemov, SIQ, Ljubljana, 2001
9. Metodologija strateškega planiranja razvoja informacijskega sistema. Center vlade za informatiko, 1996
10. Metodologija vodenja projektov v državni upravi. Center vlade za informatiko, 1997
11. Modra knjiga. Slovenija kot informacijska družba. Uporabna informatika, letnik VIII, 2000, 3. 36 str.
12. Obrtnik 6 - 12 / 99, 1-12/2000; 1-12/2001
13. Odredba o obvezni vsebini razpisne in ponudbene dokumentacije (Uradni list RS, št.33/97)
14. Odredba o obrazcu napovedi za odmero dohodnine (Uradni list RS, št.107/01)
15. Pogačnik Tomaž: Interni zapiski izobraževanja Lotus Notes groupware. 1999
16. Pravilnik o izvajanju Zakona o davku na dodano vrednost (Uradni listi RS št. 4/99, 45/99, 59/99, 10/99, 27/00, 22/01)
17. Rudi Rozman: Ravnanje projektov, študijsko gradivo 05/98, Ekonomska fakulteta
18. Shome P: "Tax Policy Handhook", IMF 1995
19. Shoup, C. S: "Choosing among Types of VATs" u "Value Added Taxation in Developing Countries", urednici Gillis, M. Shoup, C. S. i Sicut, G. P, Svjetska banka 1990
20. Spletne strani - Internet:
  - Center Vlade RS za informatiko, [URL:<http://www.sigov.si/cvi>], 3.9. 2001
  - Društvo davčnih svetovalcev RS, [URL:<http://www.davki.com>], 25.12. 2001
  - Središče za e-poslovanje, [URL:<http://ecom.fov.uni-mb.si>], 1.12. 2001
  - Ministrstvo za finance, DURS [URL:<http://www.sigov.si/mf/durs>], 22.01. 2002
  - SIGOV-CA, [URL:<http://www.sigov-ca.gov.si>], 5.11. 2001
21. Statistični urad RS, Statistični letopis 2000, Slovenija v številkah 2000

22. Strategija uvajanja elektronskega poslovanja v javno upravo RS, CVI, Ljubljana, 1999
23. Tait, A: "Value Added Tax - International Practice and Problems", IMF 1991
24. Urad za makroekonomske analize in razvoj RS – poročilo o razvoju RS v letu 2001
25. Uredba o pisarniškem poslovanju in o dolžnostih upravnih organov do dokumentarnega gradiva (Uradni list RS, št. 72/94)
26. Zakon o davčnem postopku (Uradni list RS, št. 18/96, 87/97, 82/98, 91/98, 108/99, 97/01)
27. Zakon o davčni službi (Uradni list RS, št. 14/92, 27/92, 18/96, 87/97, 48/98, 26/99, 85/00, 79/01)
28. Zakon o določitvi davčnih uradov (Uradni list RS, št. 24/96, 25/96, 5/2000)
29. Zakon o davku na dodano vrednost (Uradni list RS št. 89/98, 17/00, 30/01, 54/01, 106/01)
30. Zakon o dohodnini (Uradni list RS št. 435/90, 71/93, 2/94, 7/95, 44/96, 5/98, 50/01, 107/01)
31. Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu (Uradni list RS št. 57/00)
32. Zakon o finančnem poslovanju podjetij (Uradni list RS št. 54/99)
33. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 30/93, 29/94, 20/98, 84/98, 6/99, 36/00, 45/01, 59/01)
34. Zakon o izvrševanju proračuna RS za leto 2002 in 2003 (Uradni list RS št. 103/01)
35. Zakon o javnih naročilih (Uradni list RS, št. 24/97)
36. Zakon o organizaciji in delovnem področju ministrstev (Uradni list RS, št. 71/94, 47/97 in 60/99)
37. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS št. 106/99, 72/00, 124/00)
38. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o davkih občanov (Uradni list RS št. 435/89, 20/93)
39. Zakon o splošnem upravnem postopku – ZUP (Uradni list RS, št. 80/99, 70/00)
40. Zakon o trošarinah (Uradni list RS, št. 434/96)
41. Zakon o upravi (Uradni list RS, št. 67/94)
42. Zakon o upravnih taksah (Uradni list RS, št. 8/00)
43. Zakon o varstvu osebnih podatkov (Uradni list RS, št. 210-01/89-3/20, 8. 7.1999)

12. TERMINOLOŠKI OPIS

- **CVI** - Center Vlade Republike Slovenije za informatiko
- **CURS** - Carinska uprava Republike Slovenije
- **ČASOVNI ŽIG** - elektronska oznaka datuma in časa, podpisana z elektronskim podpisom, ki potrjuje vsebino podatkov, na katere se nanaša, v navedenem času
- **DDV** - davek na dodano vrednost
- **DI** - davčna izpostava
- **DIGITALNI PODPIS** - elektronski podpis, pripravljen s pomočjo tehnologije, ki uporablja asimetrično šifriranje z zasebnim in javnim ključem;
- **DIVIDENDA** - del dobička delniške družbe, ki ga dobi delničar na posamezno delnico
- **DRŽAVNI ORGAN** - skupina oseb organizirana za opravljanje nalog določenih z zakonom, predpisom, dogovorom.
- **DU** - Davčni urad Republike Slovenije
- **DURS** - Davčna uprava Republike Slovenije
- **EDI** - electronic data interchange (računalniška izmenjava podatkov)
- **ELEKTRONSKO SPOROČILO** - skupek podatkov, ki so pripravljeni, poslani, prejeti ali shranjeni na digitalen, optičen ali podoben način, kar vključuje predvsem elektronsko izmenjavo podatkov, elektronsko pošto, teleks, telefaks in telegram;
- **ELEKTRONSKI PODPIS** - podpis v digitalni obliki, ki je vsebovan, dodan ali povezan s podatki, in ga podpisnik uporabi, da bi te podatke potrdil.
- **GDU** - Glavni davčni urad Republike Slovenije
- **INFORMACIJSKI SISTEM** - sistem za pripravo, pošiljanje, prejemanje, shranjevanje in druge obdelave elektronskih sporočil;
- **INTRANET** - privatno internet omrežje znotraj podjetij ali ustanov, ki uporablja enako tehnologijo kot internet, to pomeni, da uporabljajo enake protokole in storitve (tcp/ip, www, smtp...), le da so podatki in informacije namenjene interni rabi oziroma samo zaposlenim.
- **KD** - katastrski dohodek
- **LAN** - Local Area Network - lokalna računalniška mreža
- **MF** - Ministrstvo za finance
- **MWST** - Mehrwertsteuer (DDV v Nemčiji, Avstriji)
- **NASLOVNIK ELEKTRONSKEGA SPOROČILA** - fizična ali pravna oseba, ki ji je pošiljatelj namenil elektronsko sporočilo;
- **OECD** - Organisation for economic cooperation and development;

- **OVERITVENO POTRDILO** - potrdilo v digitalni obliki, ki ga izda ustanova za overjanje, in katerega namen je potrditi identiteto fizične ali pravne osebe, ki ji pripada določeno sredstvo za preverjanje elektronskega podpisa;
- **PDU** - Posebni davčni urad Republike Slovenije;
- **PKI** - Public Key Infrastructure ali tehnologija-infrastruktura javnih ključev;
- **POŠILJATELJ ELEKTRONSKEGA SPOROČILA** - fizična ali pravna oseba, ki je sama poslala elektronsko sporočilo ali pa je bilo poslano v njenem imenu in skladno z njeno voljo; posrednik elektronskega sporočila se ne šteje za pošiljatelja tega elektronskega sporočila;
- **PODPISNIK** - fizična ali pravna oseba, ki ustvari ali je v njenem imenu in skladno z njeno voljo ustvarjen elektronski podpis;
- **PORTAL** - elektronski portal – spletna stran;
- **POSREDNIK ELEKTRONSKEGA SPOROČILA** - fizična ali pravna oseba, ki za drugo osebo pošlje, prejme, shrani elektronsko sporočilo ali nudi druge storitve v zvezi z elektronskim sporočilom;
- **PREJEMNIK ELEKTRONSKEGA SPOROČILA** - fizična ali pravna oseba, ki je prejela elektronsko sporočilo; posrednik elektronskega sporočila se ne šteje za prejemnika tega elektronskega sporočila;
- **REZIDENT** - davkoplačevalec
- **RIP** - računalniška izmenjava podatkov
- **SIGEN-CA** - Slovenian general certification authority - izdajatelj digitalnih potrdil za pravne in fizične osebe, overitelja potrdil na CVI
- **SIGOV-CA** - Slovenian governmental certification authority - izdajatelj digitalnih potrdil, ki so namenjena uporabi v javni upravi
- **SREDSTVO ZA ELEKTRONSKO PODPISOVANJE** - edinstven podatek (npr. zasebni šifrirni ključ) ali naprava, ki jo uporabi podpisnik za pripravo elektronskega podpisa;
- **SREDSTVO ZA PREVERJANJE ELEKTRONSKEGA PODPISA** - edinstven podatek (npr. javni šifrirni ključ) ali naprava, ki se uporabi za preverjanje elektronskega podpisa;
- **SUBJEKT** - nosilec pravic in dolžnosti ter stanj in dejanj z določenimi lastnostmi (oseba, podjetje)
- **TROŠARINE** - Davščina od določenih snovi, stvari, namenjenih porabi
- **TVA** - taxe sur la valeur ajoutée (DDV v Franciji)
- **UNCITRAL** - Komisija Združenih narodov za mednarodno gospodarsko pravo
- **USTANOVA ZA OVERJANJE** - ustanova ali oseba, ki v skladu z določili tega zakona opravlja storitve v zvezi z overitvenimi potrdili in druge storitve v zvezi z elektronskimi podpisi.
- **VAT** - Value Added Tax (DDV v Veliki Britaniji)

- **WAN** - Wide Area Network - globalna računalniška mreža
- **WAP** - protokol za brezžično uporabo interneta
- **WWW** - ali svetovni splet – internet - World Wide Web
- **ZDDV** - Zakon o davku na dodano vrednost
- **ZEPEP** - Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu
- **ZTRO** - Zakon o trošarinah
- **ZPIZ** - Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje